

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklēsiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Ejusdem Hermiae Sozomeni Ecclesiasticae Historiae Liber VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

Flamma vero ingenti vento tunc forte A orto incitata , universam statim materi- em corripuit. Sed & quæcunque in domo reposita erant, alimentum incendio subministrarunt , & Imperatorem ipsum cum universis comitibus consumpserunt. Mortuus autem est anno ætatis circiter quinquagesimo: Cum regnasset tredecim quidem annis unâ cum fratre; post obitum autem illius annis tribus.

αὐτίκα ἡ φλόξ ὑπὸ ἐπιφόρου πνεύματος ὡδὲ συμβάν ἐλαυνομένη, τὴν ὕλην διηύρησεν ἅμα ἢ ἔτα δροκίμενα ἐν τῷ δωματίῳ, ἔπυρρος μὲν ἔχε, καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν συναλέκασεν ἐτελεύτησεν δὲ γεγωνὸς ἀμφὶ τὰ πενήηκοῖα ἔτη τρισακίδεκα ἢ σωτῆρ ἀδελφῷ βασιλευσας, καὶ μετ' ἐπιφθονοῦ τρία.

EJUSDEM
HERMIÆ
SOZOMENI
ECCLESIASTICÆ
HISTORIÆ
LIBER VII

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΕΡΜΕΙΟΥ
ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΜΟΣ Ζ.

CAPUT PRIMUM.

Quomodo Romanis, qui à Barbaris preme- B bantur, Mavia auxilium tulerit, & quidam ex plebe pugnantes victoriam reportarint. Item quomodo Gratianus jussit, ut unusquisque pro arbitrio suo Deum coleret.

Κεφ. α΄.

Ὅτι ὑπὸ τῶν βαρβάρων καταπειρομένων Ῥωμαίων, μελιτενομαχίαν πέμψεν καὶ τινες δὸς ἔδωκε πάλιν ἰσχυροῦσθαι, ὡς ἰσχυροῦσθαι ἐκέλευσε πιστεύον ὡς βέλτεται ἵκασθαι.

AC Valenti quidem hujusmodi exitus vitæ contingit. Barbari vero victoria elati, universam Thraciam populati sunt: tandemque in ipsa Constantinopoleos suburbana incurfionem fecere. Quo quidem tempore rebus in maximum discrimen adductis, egregiam operam navarunt , ex foederatis quidem Saracenis pauci, à Mavia missi ex plebe vero quamplurimi. Nam cum Domnica Valentis uxor, certum illis stipendium ex arario subministraret, singuli ut fors tulerat armati, obviam hostibus prodierunt; & fortior pugnantes, Barbaros procul ab urbe repulerunt. Gratianus vero , qui jam cum fratre universum Romanorum Imperium gubernabat, cum patruī sui acerbitatem erga eos qui in religione ab ipso dissentiebant nunquam proballet omnibus qui religionis causâ in

ΟΥ ΑΛΕΝΤΙ μὲν ὡδὲ θανάτῳ ἐπιπέσει τῆ νίκη, πᾶσαν τὴν θράκιαν ἐδάκην καὶ τελευτήσαντες, τὰ πρὸς αἰὶν ἡμετέρας κατέστρεχον· κινδυνεύοντες δὲ τότε τοῖς πρῶτοις μεγάλα γέγονασιν ὄφελος, ἐν μὲν τῶν Ἰσσωπόνδων Σαρακηνῶν, ὀλίγοι ὡς μαρτύριος σαλέντες, πλείους ἢ δὸς ἔδωκεν ἰσχυροῦσθαι, καὶ ἐν ἑθελῶσι δημοσίᾳ μισθὸν χορηγῶσθαι αὐτοῖς δομνίκης τῆς ἐκκλησίας γαμήλιος, ὡς ἐπὶ χεῖρ ἕκαστος ὀπιζόμενος, ἀνεπέχεσθαι, καὶ τὸς πολέμιους ἀμυνόμενοι, πόρρω τῆς πόλεως ἀπεδίωκον· γραλιανὸς ἢ ἅμα τῶν ἀδελφῶν πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων δόξαν ἐπέπρωτων, ὅσα ἐπαυέσας τὸν θεῖον τῆς γαμήλιος, ἦν ὡς τὸς ἑτέρας αὐτῶν δόξαν ἐπέπρωτων, διέλεσε ἐχθρῶν, πᾶσι τοῖς ἐπ' ἐμῆς διατίθεται ἰσχυροῦσθαι.

Ἐρησκίαν φεύγειν κατὰ δικαδίεσι, τὴν καθό-
δον ἀπέδωκε· καὶ νόμον ἐθετο, καὶ ἀδείας ἐκά-
σε· Ἐρησκίαν ὡς βέλων, καὶ ἐκκλησιαστικῶν,
πλὴν μαριχαίων, καὶ τῶν τὰ Φωτεινῆ καὶ εὐνο-
μίας Φρονητῶν.

Exilium ab illo pulsi fuerant, reditum
concessit. Legem quoque tulit, ut sin-
guli quamcunque vellent, religionem
sectarentur; utque omnes colligendi co-
piam haberent, præter Manichæos, &
Photini atque Eunomij sectatores.

CAP. II.

Κεφ. β'.

Quomodo Gratianus Theodosium Hispanum, Imperij consortem sibi adseruit: & quomodo Arianæ omnes Orientis Ecclesias, exceptâ Hierosolymitanâ, obtinebant. Item de Antiochena Synodo: & de constitutione quæ tunc facta est de primatu Ecclesiarum.

Ὁ ἱεροκρίτος ἡ ἐξ ἰσπανίας θεοδοσίον, συμβασιλευσέντα αὐτῶν
ἡμεῖς καὶ ὡς ἡ πλὴν ἱεροβλύμων, ὑπὸ ἀρετανῶν ἰχθῶν καὶ
ἡμεῖς ἐν ἀντιοχείᾳ συνήδον, καὶ τῆς τότε πάλαι ποσέβριαι
πλὴν ἐκκλησιῶν καταστῆσαι.

Λογισάμενος ὅτι, ὡς τῶν ἀμφὶ τὸν ἴσον
Βαρβάρων ἰλλυρικῶν καὶ θράκας ἐνοχ-
λησίων προσήκεν ἐπαμύνειν ἀναγκαῖον ὅτι
καὶ τοῖς πρὸς ἐσπέρον διχορροφίαις παρῆ-
ναι, καὶ μάλιστα ἀλαμαννῶν σὺν ἐπιθάδε γα-
λάτας κακουργῶντων, κοινωτὸν ἐποίησατο τὸ
δὲ καὶ ἐν τῷ σερμῶν θεοδοσίον, ἡμεῖς τῶν
ἀμφὶ τὸ πυρλωαῖον ὄρεθ' ἰβήρων, ἐπατρὶδ' ἡμε-
τέρων, καὶ ἀείρα πολλὰ ἐν πόλεμοις διαγρό-
μενον, ὡς ἐπὶ πρὸ βασιλείας, ἐν ταῖς τῶν
ἑσπερίων γνώμαις ἐπιήδειον αὐτὸν δόξα
πρὸς ἡγεμονίαν ἐν τῷ πλὴν ἱεροβλύ-
μων, ἐπὶ τῶν ἀνα τὴν ἐκκλησιῶν οἱ τὰ ἀρεῖς
Φρονητῆς ἐπράταν· μακεδονιανοὶ δ' ἐ, καὶ
μάλιστα οἱ ἐν κωνσταντινῶν πόλει, καὶ τὰς
πρὸς λιβέρρον σικυθίας, ἐ μέγα τι διεφέ-
ροντο πρὸς σὺν ἐπαμύνειν τὸ δόγμα τῶν ἐν
καίαια συνελθόντων, ὡς ὁμοδόξους, καὶ πό-
λεις ἐπεμύνην, καὶ ἐκοινῶν ἀλλήλοις μὲν
ὅτι τὸν τεθέντα πρὸς γραλιανῆ νόμον, ἀδείας
λαδόμενοι πρὸς τῶν ἐπισκόπων ταύτης τ' αἰ-
ρίσεως, κατέλαβον τὰς ἐκκλησίας, ὡν ἐπὶ
ἐλάλειτο ἀφῆρτω καὶ συνελθόντες ἐν ἀντιο-
χείᾳ τ' καρίας, ἐψηφίσαντο μὴ δεῖν ὁμοό-
σιον πρὸς πατρὶ τὸν υἱὸν ὀνομάζειν, ἀλλ'
ὁμοόσιον, ὡς πρὸς ἐν ἐκ τῶν ὅτι, οἱ μὲν
διακρίντες, ἰδίᾳ ἐκκλησιαστικῶν οἱ δ' ἐ τῶν
ταῦτα ἡρησκίαν ἐναυλιότητι καὶ φιλονει-
κίαν κατὰ γόνους, ἀπέστησαν αὐτῶν, καὶ βε-
βαιότερον ὁμοφρόνως τοῖς καὶ τὸ δόγμα τῆς
ἐν καίαια συνόδου ἡρησκίαν ἐπὶ τῶν τότε
καὶ τὸν γραλιανῆ νόμον ἐπανελθόντων ἐπισκό-
πων ἀπὸ τῆς συμβάσεως αὐτοῖς φυγῆς ἐπὶ
τῆς ἐλάλειτο βασιλείας, οἱ μὲν, πρὸς ἐσπερίας

Porro cum secum ipse considerasset,
Barbaris quidem qui circa Istrum
erant, Illyricum Thraciamque vastanti-
bus, resistendum esse: simul vero Occi-
dentis Provincias præsentia sua necessa-
rio indigere, cum Alamanni præcipue
Gallias infestarent; in urbe Sirmio posi-
tus, Theodosium consortem Imperij si-
bi adjunxit, ex Hispanis qui Pyrenæum
montem accolunt oriundum; virum
nobili stirpe editum, & qui in bello re-
bus fortiter gestis sæpius inclaruerat:
adeo ut etiam ante Imperium, omnium
Romanorum iudicio, idoneus Imperio
conferretur. Per idem tempus Arianæ
omnes Orientis Ecclesias adhuc obtine-
bant, exceptis Hierosolymis. Macedo-
niani vero, præsertim ij qui Constanti-
nopoli degebant, post initam cum Libe-
rio pactiorem, ab iis qui doctrinam
Nicæni Concilii sequebantur, haud ma-
gnopere dissidebant: sed cum illis qua-
si eadem sentientibus miscebantur, &
mutuo inter se communicabant. Ve-
rum post legem à Gratiano latam, qui-
dam ex illius seclæ Episcopis licentiam
nacli, Ecclesias quæ à Valente ipsis ad-
emptæ fuerant, occuparunt. Et Antio-
chiæ in Caria congregati, Filium non
consubstantialem, sed similis cum Patre
substantiæ, ut antea, dicendum esse de-
creverunt. Ex eo tempore alij quidem
segregati, seorsum collectas egere: alij
vero damnata contentione & pervicacia
eorum qui ista decreverant, ab illis se-
cesserunt, & his qui doctrinam Nicæ-
næ Synodi sequebantur, constantius adhæ-
ferunt. Cæterum ex Episcopis qui juxta
præceptum Gratiani tunc reversi sunt
ab exilio, quod Valentis temporibus
percepti fuerant, nonnulli de primatu

Uuuu

non magnopere laborarunt. Sed plebis A concordiam potiore loco ducentes, rogarunt Arianae partis Antistites, ne ipsos desererent, neve Ecclesiam mutuis diffensionibus divellerent, quam cum à Christo & ab Apostolis una relicta esset, pervicacia & ambitio in multas diviserat. Hoc animo fuit inter ceteros Eulalius Amasiae in Ponto Episcopus: qui quidem post reditum suum, quendam ex Arianis Episcopis Ecclesiae suae praesidentem reperisse dicitur, quem ex tota urbe ne quinquaginta quidem homines sectabantur. Verum Eulalius totius populi unitati prospiciens, cum oravit ut priorem locum obtineret, & Ecclesiam unam cum ipso regetet, primatu fruens, tanquam praemio servatae concordiae. Hic vero cum conditionem istam repudiasset, haud multo post paucis illis praesesse desuit, ipsi enim se reliquis adjunxerunt.

ἐδὲν ἐφρόνισαν ἀλλὰ τὴν ὁμοίαν τῶν λαῶν προδιμήσαντες, μὴ καταλείπειν σφῶν ἐδεδήθησαν τῶν διὰ τῆς διρέσεως, μὴ διχονοία κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἡμεῖς Θεὸς καὶ ἀποστόλων μίαν παρὰδοκίαν, φιλονεικίαι καὶ φιλοπροσεδρία εἰς πολλὰς κατέμελλον τούτης ἢ τῆς ἀσπιδῆς ἐγγυεῖο καὶ εὐλαλίῃ ὁ ἐν ἀμασία τῆ πόλεως τῶ πόλιος ἐπισκοπῆ λέγει γένεσθαι τὴν ἐπάνοδον εὐρεῖν ἕτερον προεἰσάμενον τῆ αὐτῆ ἐκκλησίας τῶν διρέσις ἑπισκόπων εἶναι ἢ ἔδην περὶ αὐτῶν ἐν τῆ πόλει, ἐδ' ὅλας πενήκοις πρηνόμηνον ἢ τῆ πάντων ἐνώσεως, ἀνιέσθησαν τῆτον προεἰσέειν, καὶ κοινῆ τῶ ἐκκλησίαν ἐνεῖν, ἀθλον ἐπὶ τῆ ὁμοιοῖα τὴν προσεδρία ἔχοντα ἀλλ' ὁ μὲν μὴ πεισθεῖς, ὁ δὲ εἰς μακρὰν ἐμελλεν ἐδ' ἐὼν εἶχεν ὀλίγων ἡγεσθαι, προσδεμένων τοῖς ἄλλοις.

CAPUT III.

Κεφ. γ.

De his qua inter Meletium ac Paulinum Antiochenses Episcopos gesta sunt. & de jurejurando propter Episcopalem sedem facto.

Περὶ τῆς καὶ τὸν ἅγιον μελέτιον καὶ παυλίνον τῶν ἀντιοχειακῶν ἐπισκόπων, καὶ τῆς τῶν ἡμετέριων ἔργων διὰ τὴν ἐπισκοπικὴν θρόνον.

Edem tempore cum Meletius su- pradictae legis beneficio Antiochiam Syriae remeasset, gravis contentio in populo exorta est. Etenim cum Paulinus adhuc superstes esset, quem Imperator Valens ob pietatem, ut supra diximus, reveritus, exilio multare haud quaquam ausus fuerat, quidam postulabant, ut Meletius in Episcopali sede cum illo resideret. Quibus cum Paulini fautores reclamarent, & ordinatione Meletij tanquam ab Arianis factam criminarentur, fautores Meletij id quod studebant, vi perfecere. Cum enim haud pauci numero essent, in quadam Ecclesia suburbana Meletium in Episcopali folio collocarunt. Populo igitur ex utraque parte concitato, cum seditio futura expectaretur, admirabile quoddam consilium prevaluit, quoad concordiam revocarentur. Placuit enim ut jurejurando sese adstringerent ij qui ad regendum ejus loci Episcopatum idonei esse putabantur, sperabanturque; ex quibus erant tum alij quinque, tum Flavianus, se neque ambituros, neque electione ipsorum facta, Episcopatum suscepturos esse,

EN ἢ τῶ τότε, ἐμελέτιον καὶ παυλίνον ἐπανεληθῆσαν εἰς ἀντιόχεια τῆ συρίας, ἀνήπερ τῶ λαῶ φιλονεικία σιωπῆ παυλίνον ἔτι πεισθῆσαν, ἐ τὴν εὐλάβειαν, ὡς ἐργασίαι, αἰδέσθαι ἐσάλης ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀδικασίαι φυγῶν ὁσὲν ἐτόλμησεν, οἱ μὲν, σιωπῆρον αὐτῆς ἡμετέριων μελέτιον ἢ ἐκεῖν ἀνιέσθησαν ἢ τῶν τὰ παυλίνον φρονησάντων, καὶ τῆ μελέτιον χρεσθονίαν διαβαλλόντων, ὡς ἔπει δὲ ἀντιοχειακῶν ἐπισκόπων γεγενημένων, βία τὸ ἀσπιδῆς μῆρον εἰς ἔργον ἤγον οἱ μελέτιον ἐπαινεταὶ πληθῆσαν γὰρ ἐ τὸ τυχόν ὄντες, ἐ μὴ τῶν πόλεως ἐκκλησιῶν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον ἀνεῖσθαι αὐτὸν ἐκατέρωθεν ἢ τῆ λαὶ χαλεπαῖοι, καὶ εἰσεσεως προσδοκίαι, θάυμασθαι περὶ ἐκράτησε βελή, πρὸς ἀμεινοῖαν ἀνιέσθαι ἀγασσῶ σιωπῆσαι γὰρ ὅσους λαβεῖν παρὰ τῶν ἐπισκοπῶν τὸν ἐκθῆκε θρόνον ἐπιηδῆσιον εἶναι νομιζομένων, ἢ προσδοκίαι μείνων ὧν ἦσαν ἕτεροι πέντε, καὶ φλαβιανὸς, ὡς ἔτε ἀσπιδῆσαι, ἔτε χαρτοῖνας ἐπὶ αὐτοῖς γνωμῆσι, ἀνέξονται ἐπισκοπῶν,

ἐς ὅσον παυλῖν ἢ μελετίου παρὶ βίω φειδῶσι...
συγχωρεῖν ἢ θάξερ τελεθλήσαν...
μονοντῶ ἐπισκοπὴν ἔχειν κτλ ταυτα δ' ἐ...

Aquamdiu Paulinus ac Meletius superstiti-
tes essent: altero autem illorum mortuo,
passuros se ut alter Episcopatum solus
obtineret. Igitur jurejurando in has con-
ditiones præstito, universa fere plebs ad
concordiam rediit. Pauci tamen ex Lu-
ciferianis adhuc dissidebant, propterea
quod Meletius ab hæreticis ordinatus
fuisset. Quibus adhuc modum peractis
Meletius Constantinopolim profectus
est. Quo quidem tempore, aliis quoque
Episcopis ibi congregatis, opera pre-
tium visum est, ut Gregorius ab oppido
Nazianzo transferretur, ejulque urbis
Episcopatus ei regendus committere-
tur.

C A P. IV.

Κεφ. δ'.

Περὶ τῆς ἀρχῆς Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, καὶ ὡς παρὰ ἀρχολίῳ Θεο-
δοσίῳ τὸ θεῖον ἐμνήθη βαπτισμα' καὶ εἰς ἕνα ἔγραψε τοῖς
μὴ καὶ τὸ ἕρον ἐν νικαίᾳ συνόδῳ περι-
εῖναι.

De Imperio Theodosij magni, & quomodo ab
Ascholio Thessalonice Episcopo baptizatus
est, & quid decreverit adversus eos qui Ni-
cæni Concilij fidem impugnabant.

ΥΠὸ ἧτέρον τὸν χρόνον, γραμανὸς μὴν
ἔτι τῶν παρὲς ἑσπέραν γαλατῶν ὑπὸ
ἀλαμανῶν ταραπτομένων, ἔπῃ τὴν πα-
τρῶαν ἀνέστρεψε μοῖραν ἦν αὐτὰ τε καὶ τῶ
ἀδελφῶ διοικεῖν κατέλιπεν. ἰλλυρείους καὶ τὰ
παρὲς ἧλιον ἀνίχοντα τ' ἀρχῆς Θεοδοσίῳ
ἐπιστέφας: καὶ ὠρθετο ἢ καὶ γράμμι αὐτῶ
τὰ παρὲς τέτρως: Θεοδοσίῳ ἢ τὰ παρὲς οὐδὲ
ἀμφὶ τὸν ἴσθρον βαρβάρως: ἐπεὶ ἢ τῶ μὲν,
μάχη ἐπεκράτησε, οὐδὲ δὲ, φίλικος ἔχειν ῥο-
μαίως ἀνὴκοθενίας, ὁμήρας λαβῶν, σπον-
δας ἐδέξατο, ἦκεν εἰς Θεσσαλονίκην νόσω
ἢ ἀπεπεσῶν ἐνταυθα, μυσταγωγῆσθαι αὐ-
τὸν ἀρχολίε τῆς ἡδὲ ἐπισκόπου, ἐμνήθη, καὶ
ῥῶν ἔρχεν ἐν παρῶν ὄντων ἢ χριστιανίζων
καὶ τὸ δόγμα τῆς ἐν νικαία συνόδου, ἡδὲ
τότε ἀρχολίῳ ὡδὲ δοξάζοντι καὶ ἔργῳ ἀγα-
θῶ καὶ συλληθῶν, ὡς εἶπεν, παρὲς πᾶσαν
ἱεροσωμῆς δρετῶν συλλεγαμένῳ ἡδὲ δὲ
καὶ ἰλλυρείοις ἀπασι μὴ μεταχρῆσι τ' ἀρείς
δόξης: πωυθανόμην ἢ περὶ τῶ ἄλλων ἐθ-
νῶν, μέχει μὲν μακεδόνων ἔγνω τὰς ἐκκλη-
σίας ὁμονοεῖν, ἢ πάντας ἐπίσης τῶ πατρὶ τὸν
Θεὸν λόγον καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα σέβειν ἐντελλθεν
ἢ τὰ παρὲς εἰς αἰσιάζειν, ὡς καὶ οὐδὲ λαὸς

Sub idem tempus, cum Alamanni
Screbris incursionibus Gallias infesta-
rent, Gratianus, ad Occiduas paterni
Imperii partes reversus est, quas ipse
sibi ac fratri regendas retinuerat, cum
Illyricum & Orientis partes Theodosio
tradidisset. Et ipse quidem, ex animi
sui sententia rem gessit adversus Ala-
mannos: Theodosius vero, bellum cum
Barbaris Istrum accolentibus non minus
feliciter confecit. Quorum alios cum
prælio devicisset; alios Romanorum
amicitiam postulantes, acceptis obsidi-
bus in frædus suscepisset, Thessalonicam
venit. Ibi in morbum delapsus, ab
Ascholio ejus urbis Episcopo rudimen-
tis fidei perceptis baptizatus, convaluit.
Nam cum majoribus ortus esset Chri-
stianis, qui Nicæne fidei doctrinam se-
quebantur, Ascholio valde tum dele-
ctatus est, quippe qui ejuldem senten-
tiæ esset: viro tum sermone, tum ope-
ribus eximio, & ut summatim dicam,
cunctis sacerdotalis officij dotibus exor-
nato. Delectatus est etiam Illyriis, eo
quod nullus eorum Ariani dogmatis
labe infectus esset. Percontatus autem
de reliquis Provinciis, comperit usque
ad Macedoniam quidem, omnes inter
se Ecclesias consentire, cunctosque Deū
Verbum & Spiritum Sanctum, ex æquo
cum Patre venerari. Abhinc vero,
reliquis Orientem versus Provincias
Uuuu ij

tumultuari, ita ut populi in varias sectas divisi essent, ac præcipue Constantinopoli. Cum igitur apud se reputasset, satius esset, ut suam de Divinitate sententiam ipse subditis suis palam prædicaret, ne vim inferre videretur, repente invitit quid colendum esset præcipiendo; Thesalonica positis, legem dedit ad populum urbis Constantinopolitanæ. Perpendebat enim animo, fore ut illinc tanquam ex arce totius Imperii, rescriptum suum reliquis quoque civitatibus brevi innotesceret. Significabat autem eo rescripto, velle se ut omnes subditi sui eam religionem sequerentur, quam Petrus Apostolorum princeps Romanis ab initio tradidisset; & quam eo tempore Damasus Romanæ urbis Episcopus, ac Petrus Alexandrinus fervarent. Utque eorum duntaxat Ecclesiam qui Divinam Trinitatem æquali honore colerent, Catholica nominaretur: qui verò aliter sentirent, hæretici dicerentur, infamesque essent, seque scirent supplicio afficiendos.

εις διαφορας αιρεσεις μεμεσειδω, και μαλιστα ανα τω κωνσταντινυπολιω λογισαμενω. η αμεων ειναι, προσαγορευσαι τω ιωηκωοις ην εχει ωει το θειον δεξω, ωτι μη βιαζεωδω δοκειν απροον επισητοιω ωει γνωμω θρησκευειν, νομον εν θεοσαλονικω προσεφωνησε τω δημω κωνσταντινυπολιω σωειδε γδ ενθενδε, ως απο τω ακροπολεωσ τησ πασης ιωηκω, και ταισ αλλαισ πολεαισ δηλω εσεωδω εν ταχει των γραφων εδηλε η δια ταυτησ, βελεωδω παντασ οωδεχουμωδωσ θρησκευειν, ωσ δε δεχθησ ιωμαιοισ παριδωκεσ Πετρω ο κορυθαίω των αποστολων εφυλατιον η τότε δαμασω ο ιωμωσ επισκοπω, και Πετρω ο αλεξανδρειωσ μονων τε των ισόπομων τριαδα θειασ θρησκωοιων, καθολικην την εκκλησιασ ονομαζεωδω οωδε ταυτα δοξαζωοιωσ, απηλικωσ προσαγορευεωδω, η ατιμωσ ειναι, και τιμωριαν προσδεχεωδω.

CAPUT V.

De Gregorio Theologo: utque Theodosius Ecclesias ei tradidit: Demophilo, unâ cum iis qui consubstantialem Patri Filium negabant, exturbato.

Hæc constitutione promulgata, haud multo post venit Constantinopolim. Porto ea tempestate Ariani adhuc Ecclesiis potiebantur, quibus præerat Demophilus. Gregorius vero Nazianzenus, iis præsidebat qui Trinitatem consubstantialem profitebantur. Hic in exigua quadam domo, quæ per quosdam ejusdem fidei homines, tum ipsi, tum iis qui eandem religionem sequebantur, in Ecclesiæ speciem commutata fuerat, collectas agebat. Sequenti vero tempore, præ cæteris regis urbis Ecclesiis illustris hæc fuit, & nunc quoque est: non solum ob structuræ elegantiam atque amplitudinem, verum etiam ob assiduas quæ ex divini numinis præsentia illic percipiuntur utilitates. Etenim divina vis, tam vigilantibus, quam in somnis, manifestam ibi se exhibens, multis sæpenumero qui vel morbo, vel diversis casibus premebantur, suppetias tulit. Creditur autem hæc

C
Κεφ. ε.
Περι γρηγοριωσ θεολωγου, και οτι απω ται εκκλησιασ ωει δωκεσ θεοδωσιω, ιεξιλωσασ δεμωφιλω, η τωσ μημονων τωσ πατρωσ δεξωοιωσ τον υιον.

ΤΑΥΤΑ νομοθέησασ, ε πολλω υστερον ηκεν εις κωνσταντινυπολιω οικωσ τωσ η των εκκλησιωσ επι, οι τα δεξωεισ φρονητοιωσ ων ηγειωτο δεμωφιλω γρηγοριω η οωδω ναζιανζω, προισαλω των ομοωοισων τριαδα δοξαζωοιων εκκλησιαζε η εν οικωσ κωμωκω, παρ ομοδωξων απω τε και τωσ ιωμοιωσ θρησκευωσιν εις ευληριον οικωσ καισ σκωδασ ενπι μω η ταυτα ωειφανησ τωσ εν τη πολει ωεωσ γεγωονεσ οωδε, και επι, ο μονον οικοδομηματων καιλω τε η μεγωθειωσ αλλα και εναργων θεοφανωων ωφελειασ προφανομωδη γδ ενθαδε θεια δυναμωσ υπαρ τε και εν ονειρωσι, πολλωισ πολλακιωσ νομοισ και ωειπετειαισ προαγματωσ καιμωσων επιμωωσ πεπισδω η ταυτων

Valentis Imperatorum patrocinium, li-
berius in unum convenientes, de Deo
deque ejus substantia differebant: &
fidei suæ fautoribus quos in palatio habe-
bant, suaserunt ut Imperatoris animum
tentarent. Sperabant enim perfecturos
se id quod conabantur, cum ea quæ prin-
cipatu Constantij acciderant, confide-
rarent. Id ipsum quoque metum ac sol-
licitudinem incutiebat Catholicis. Qui-
bus etiam non levis terror ex eo acced-
ferat, quod perpendebant, quanta vis
esset Eunomij in disputando. Namque
hic haud multo antea, ob similitudinem
quam cum clericis suis Cyzici habuerat
Valentis Augusti temporibus, cum ab
Arianis sese abrupisset, privatus in Bithy-
nia degebat, ex adverso Constantinopo-
lis: multique ad eum transfretabant,
Nonnulli etiam aliunde confluebant,
partim ut periculum ejus facerent, par-
tim ut ea quæ dicebat audirent. Cujus rei
fama cum ad Imperatorem pervenisset,
ipse quoque cum eo colloqui jam para-
bat. Verum Imperatrix Flaccilla, impense
cum obsecrans repressit. Quæ cum Ni-
canæ Synodi doctrinam fidelissime con-
servaret, non sine causa verebatur, ne
maritus in eo congressu seductus ab
Eunomio, in sententiam ejus desce-
deret. Dum hæc utrimque ingenti studio
agitarentur, Episcopi qui Constantino-
poli morabantur, palatium ingressi sunt,
Imperatorem, ut solet, salutaturi. Inter
quos senex quidam fuisse dicitur, ob-
scura urbis Antistes: simplex quidem
nec in civilibus negotiis exercitatus: sed
rerum divinarum intelligentia prædi-
tus. Ac cæteri quidem Episcopi can-
dide admodum ac pie Imperatorem sa-
lutarunt. Pari modo senex quoque
Episcopus Imperatorem salutavit. Im-
peratoris autem filium qui unâ cum Pa-
tre residebat, haudquaquam simili ho-
nore prosecutus est: sed propius acce-
dens, velut ad puerum: Salve, inquit,
fili; Eumque digito demulcere cæpit.
Tum vero Imperator commotus, & tan-
quam ob injuriam filio factam indigna-
tus, quod non pari, quo ipse, honore
affectus fuisset, senem contumeliose ex-
pelli jussit. Qui dum exturbaretur, con-
versus dixit. Pari modo, Imperator,
cælestem quoque Patrem succensere iis
existima, qui Filium ipsius dispari cultu
venerantur, & genitore suo minorem

ρον σωιώτες, ἀπὸ Θεῶν καὶ ἑσίας αὐτῶν ἀγ-
μοσία διελέγοντο καὶ ἀποπειρώσασθαι
βασιλέως ἐπειθον ἑδὼ ὁμόφρονος αὐτοῦ
ἐν τοῖς βασιλείοις ἠγάγετο γὰρ ἡπίευσ-
θαι τῆς ἡπικηρήσεως, τὰ ἡπικηρῶν
καὶ συμβάτα σκοπεύοντες τῆτο δὲ αὐτῶν
καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας,
Φρογίδα καὶ Φόβον ἐλίπει ἔχ' ἡκιστα δὲ
ἀειδεῖς ἦσαν, λογιζόμενοι τὴν ἐν ταῖς
διαλέξεσιν ἐνομιμὴ δεινότητά ἔπερ πάλαι
γὰρ ἑδὼ δὲ ἦν ἔρχεν ἐν κυζίκῳ διαφορὰ ἐπι-
τ' ἀάλειθ βασιλείας πρὸς ἑδὼ αὐτῶν κα-
ρικῶν, ἀποχίσις τῶν δρεῖς καθ' ἑαυτῶν
διήγησεν ἐν βιθυνία, πέραν κωνσταντινουπόλεως
καὶ πηθῶ ἐπεραμῆτο πρὸς αὐτὸν οἱ ἴσχυ-
αλλοθεν σωήσαν οἱ μὴν, ἀποπειρώσασθαι
ἴ, ὡν λέγει ἀκασόμνη Φήμη ἴ τῆτο καὶ
εἰς βασιλέα ἦλθε, καὶ συζητήσας αὐτῶν
ἔτοιμῶ ἦν ἀλλ' ἡ βασιλεὺς παυλλῶ
ἐπέχε, ἀπεδῆ ἀνιβολῆσαι πεισῶσθαι
γὰρ ἑσα φύλαξ τῆ δόγματι τῆς ἐνικαίας
σωῶσθαι, ἔδεισε μὴ, ὡς εἰκός, ἐν διαλέξε-
σὶ ἀπειθεῖς ὁ ἀνήρ, μελαβαλοῖ εἰς τὴν αὐτῶν
C δόξαν ἔτι δὲ ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἀπὸ
ταῦτα ἀπεδῆς ἀκμαζέσης, λέγεται τῶν
ἐνδημῶντων ἐπισκόπων τῆς κωνσταντι-
πόλεως ἀπαχρημένων εἰς τὰς βασιλείας,
οἷά γε εἰκός, ἀπάσασαι τὸν κραδί-
τα, ὡς σωῶν αὐτοῖς πρὸς εὐτυχίαν, ἀπ-
μα πόλεως ἱερέως, ἀπλῶ καὶ παρμα-
των ἀπειθεῖς, ἀπὸ δὲ τὰ θεῖα καὶ ἴσχυ-
οἱ μὴ ἔν ἄλλοι γυμνῶς μάλα καὶ εὐσεβῶς
τὸν βασιλέα ἠπάσατο ὁμοίως ἴ τῆτο
πρὸς εἶπε καὶ ὁ πρὸς εὐτυχίαν ἱερέως πῶ ἴ τῆ
D βασιλέως παιδί συγκαθεζόμενῳ τῶ πα-
τει, τὴν ἴσιν ὄσα ἀπένειμα μὴν ἀπὸ
πρὸς εὐτυχίαν, οἷά γεννηπῶ, χαῖρε τέκνον ἑσῶ
τῶ δακτύλῳ σαίνων κινήσεις δὲ πρὸς ἑ-
γνὸ βασιλέως, καὶ ὡς ἐπὶ ὑβρισμένῳ παι-
χαλεπαίνων, ὅτι μὴ τῆς ὁμοίας ἠξίασθαι
μῆς, ἐκβάλλεσθαι τὸν πρὸς εὐτυχίαν ὑβριστῶν
ἐκέλευσεν ὁ ἴσχυ-ὁμνη, ἐπιστράφειν ἠ-
πεν ἔτω δὲ νόμιον ὡ βασιλεὺς, καὶ τὸν ἑσῶ-
νιον πατέρα ἀγανακτεῖν πρὸς τὰς ἀνομιμῶν
τὸν ἴον πμῶντας, καὶ ἠπῶνα τοῖ μῶντων

Ἐποκαλεῖν τὴν ἡγνήσαντο· ἀγαθεὶς ὁ Ἰππ...
ἐπισημῶν ὁ βασιλεὺς, μετ' ἐκάλεσά τοι...
ἐρέα, καὶ συγνώμην ἤτει, καὶ ἀληθῶς εἰρη...
κέναι σωμολογῆναι καὶ ἀσφαλῆσειν γε...
νόμῳ, ἐπεστέλλει δὲ τῶν τῆτο δόξα...
ζῶνας καὶ τὰς ἐπ' ἀγορῆς ἐρείδας καὶ συνόδους...
ἀπηνόρδους καὶ διαλέγεσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον...
ἀπειθείας καὶ φύσεως Θεοῦ, ὅσα ἀκινδύων...
ἐποιεῖτο, νόμον θείῳ ἀπειθεῖν τῆτο, καὶ τι...
μωρίαν οὐσίαν.

Aeum appellare non dubitant. Quod di-
ctum miratus Imperator, sacerdotem
revocavit; veniamque ab eo petiit; ve-
raque illum dixisse confessus est. At-
que exinde cautior factus, eos qui ali-
ter sentiret non admisit. Contentio-
nes quoque & cætus in foro fieri vetuit:
utque de natura & substantia Dei solito
more disputare haudquaquam tutum es-
set, effecit, latâ lege & præna in eam rem
constitutâ.

Κεφ. ζ.

CAPUT VII.

Ἐπισημῶν ἀγίας οἰκουμενικῆς συνόδου, ἕθεν καὶ διὰ ποίαν
αἰτίαν συνέστη, καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς γρηγορίου
ἡ Θεολογία.

B De secunda universali Synodo: unde &
quam ob causam congregata sit. Et de spon-
tanea abdicatione Gregorij Theologi.

Ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ Ἐπισκόπων ὁμο-
δόξων αὐτῶν συνεκάλεσε, βεβαιότητός
τένεκα τῆς ἐν νικαίᾳ δόξαιων, καὶ χειροθ-
σίας τῆς μέλλουσης Ἐπισκοπῆς τὸν κωνσταντι-
νουπόλεως Ἰππὸν· ἑσπλάων δὲ διώσασθαι
συνάψαι τῇ καθόλου ἐκκλησίᾳ ὅσον καλε-
σόμενος μακεδονιανὸς, ὡς μὴ ἀπει μέγα τι
διαφερομένης ἐν τῇ κτ' τὸ δόγμα ζήσῃ,
συνεκάλεσε καὶ τῆτο· συνῆλθον ἔν, ἐκ μὴν
τῆς ὁμοῦσιον τῶν τεράδα δόξαζῶντων, ἀμ-
φὶ ἐκάλον καὶ πενήκοντα· τῆς δὲ ἀπὸ τῆς μα-
κεδονίας αἰρέσεως, ἕξ καὶ τεράκοντα, ὧν οἱ
πλείους ἐτύγγανον ἐν τῆς ἀπὸ τῶν ἐλλήσων-
των πόλεων· ἡγεῖν δὲ τῶν ἐλλήσων ὁ κυ-
ζικεύς, καὶ μαρκιανὸς ὁ λαμψάκων· τῶν δὲ ἄλ-
λων τιμώθεος, ὁ τῶν ἀλεξανδρέων δέπων
Ἰππὸν, ἐπεὶ πολλὰ τετελεσθηκότα πέπειστον,
ἀδελφὸν ὄντα αὐτῶν διαδέξασθαι· καὶ μέ-
λει δὲ ὁ ἀντιοχείας Ἐπισκοπῆς, ἡδὴ πρῶτον
εἰς κωνσταντινῶν πόλιν διὰ τὴν γρηγορίου κατὰ
εἰσιν ἀφικόμενος· καὶ κύριλλος ὁ ἱεροσολύ-
μων, μετὰ μεληθεῖς τότε, ὅτι περὶ τῶν μα-
κεδονίας ἐφρόνῃ· σὺν τῆτοις ἦσαν, ἀρχολίος
τε ὁ θεσσαλονίκης, καὶ δίοδωρος ὁ ταρσῆς, καὶ
ἀκάκιος ὁ βεργίας· οἱ δὲ πάντες ἐπαίνεταί
τυχεῖν τῆς ἐν νικαίᾳ βεβαιώσεως γρα-
φῆς, ἐδέοντο σφίσι ὁμογνώμονας γράσθαι ὅσον
ἀμφὶ ἐλευσίον, ἀναμνησκόμενοι ὡν τε πρὸς
λίβερτον ἐπεσεύσαντο καὶ ὁμολόγησαν
διὰ εὐσταθίου, καὶ σιλβανῆ, καὶ θεοφίλου, ὡς

Nec multo post, Episcoporum
communione sua Synodum con-
vocavit: tum ut Nicæni Concilij de-
creta confirmarentur, tum ut Constan-
tinopolitanæ sedis Episcopus constitue-
retur. Cumque existimaret eos qui
Macedoniani dicuntur, Ecclesiæ Catho-
licæ facile adjungi posse, quippe qui in
doctrina fidei non magnopere disside-
rent, hos etiam cum cæteris evocavit.
C Ex iis igitur qui Trinitatem consubstan-
tialem profitebantur, convenerunt cen-
tum circiter & quinquaginta. Ex Ma-
cedonianis vero sex & triginta, quo-
rum plerique erant ex civitatibus cir-
ca Hellepontum sitis. Præerant autem
istis Eleusius Cyzicenus, & Marcianus
Lampsacenus. Cæteris vero Timotheus
Alexandrinæ sedis Antistes præsidebat,
qui paulo antea Petro fratri suo ex hac
luce sublato, in Episcopatu successerat:
& cum eo Meletius Episcopus Antio-
chiæ, qui non ita dudum ordinationis
Gregorij causâ Constantinopolim adve-
nerat: & Cyrillus Episcopus Hierosoly-
morum, prænitentia tum ductus quod
opinionem Macedonij antehac adhaesisset.
Aderant unâ cum istis Ascholius The-
salyonicæ, Diodorus Tarſi, & Acacius
Bercæ Episcopus. Qui quidem omnes
cum fidei formulam in Concilio Nicæ-
no conscriptam approbarent, ab his qui
cum Eleusio erant, contenderunt, ut
cum ipsis consentire vellent: revocan-
tes illis in memoriam legationem quam
ad Liberium miserant, & sponſionem
quam eidem fecerant per Eustathium,
Silvanum ac Theophilum, sicut antea

dictum est. Verum illi cum diserte as-
firmassent, nunquam se confubstantia-
lem Patri Filium asserturos esse, etiam-
si contraria iis quæ Liberio polliciti fue-
rant, dicturi essent, discesserunt. Et ad
eos qui in singulis urbibus opinioni ipso-
rum adharebant, literas scripserunt, ne
decretis Nicænæ Synodi consentirent.
Reliqui verò Episcopi qui Constantino-
poli remanserant, inter se consultarunt,
cuiusmodi potissimum Episcopatus eius
urbis committeretur. Etenim ajunt,
Imperatorem quidem cum Gregorium
ob vitam atque doctrinam magnopere
miraretur, eum hoc pontificatu dignum
censuisse: & plerosque ex Episcopis qui
Concilio intererant, præ reverentia quæ
Gregorij virtutem prosequerentur, Im-
peratoris iudicium comprobasse. Ipsum
vero Gregorium, initio quidem Con-
stantinopolitanæ Ecclesiæ administra-
tionem non invitum suscepisse, postea
vero cum quosdam Antistites, ac præci-
pue Ægyptios refragari intelligeret,
eam recusasse. Ac mihi quidem sapien-
tissimum hunc virum, tum ob alia multa,
tum maxime in hoc negotio mirari sub-
bit. Nam neque fastu elatus est propter
facundiam: nec inanis gloriæ studio,
ei Ecclesiæ præsidere concupivit, quam
pene extinctam ac mortuam ipse regen-
dam susceperat. Sed reposcentibus Epi-
scopis depositum reddidit, nihil de
multis laboribus quæ adversus hæreses decer-
tans subierat. Atqui nulli grave futu-
rum erat, si ipse Constantinopolis Epi-
scopus remaneret, cum nullus ibi esset
alius. Iam enim Nazianzi alter Epi-
scopus fuerat ordinatus. Nihilominus ta-
men sancta Synodus leges majorum,
& Ecclesiæ disciplinam studiose servans,
id quod dederat, à volente recepit,
eximias ejus viri dotes haudquaquam re-
verita. Porro cum Imperator & Epi-
scopi tanquam de re maximi momenti con-
sultantes, admodum anxij sollicitique
essent; & Imperator ipse cohortaretur,
ut diligens inquisitio fieret optimi atque
integerrimi viri, cui amplissimæ ac regiæ
civitatis sacerdotium committeretur:
Synodi tamen Episcoporum nequa-
quam idem studium fuit. Singuli enim
aliquem ex necessariis suis ordinare cu-
piabant.

εἶρη) ἀλλ' οἱ μὲν, μή ποτε ὁμοῦσιον πρὸς πα-
τρὶ τὸν γόν δοξάζειν ἀναφανδὸν εἰπόντες, ἢ
καὶ ἐναντία ταῖς πατρὶς διθέσειν ὁμολογίας
ἔρξωσι, ἀπεδήμησαν καὶ τοῖς κτ' πόλιν ὁμο-
φροῦσιν ἐγράψαν, μὴ συμβέαισι τοῖς ἐν ἡ-
καίᾳ δεδωμένοις· οἱ δ' ἐν κωνσταντινουπόλει
παροῦστές, ἐβελούσαντο τὴν δέουσαν
τρέψαι τὴν ἐνθάδε καθέδραν λέγειν) γὰρ
τὸν βασιλέα μὲν θαυμάζοντα βίβη καὶ τῶν
λόγων γρηγόριον, ἀξιὸν ψηφίσασθαι ταύτης
τῆς ἐπισκοπῆς· σωμαίνεσαι δ' ἔδου πλείους
τῆς συνόδου, αἰδοῖ τῆς αὐτῆς ἀρετῆς τὸν δὲ, τὰ
μὲν πρῶτα ἐλέασθαι αἰεὶ τῆς κωνσταντινου-
πόλεως ἐκκλησίας· αἰδοῦντο δὲ τῆς ἀ-
λερείν, καὶ μάλιστα ἔδου Ἰγύπτιον, ἀδελφί-
σασθαι καὶ μοι τὸν δὲ ἑσφάταλον ἀδελφὸν πα-
τῶν ἐνεκεν, ἐχθρῆκα δ' ἔπαρόν) ἑσφάταλον
ξέας ἔτε γὰρ ὑπὸ ἐγγλωπίας ἐνεπλήθη τῆς
φθῆσθαι ὑπὸ κενῆς δόξης εἰς ἐπιθυμίαν ἡδύ-
ηγεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας, ἣν παρελάθε, μη-
κέτι εἶναι κινδυνεύσαν· ἀπαίτησι δὲ τοῖς
ἐπισκόποις τὴν ἀδελφικὴν ἀπόδειξιν,
ἢ τὰς πολλὰς ἰδρύσας μεμψόμενοι, ἢ
τὰς κινδύνους ἕως ἡμεῶν, πρὸς τὰς ἀρετὰς
ζυγομαχῶν· καίτοιγε τὸ λυπεῖν ἔδει ἢ
μηδενὸς οὐκ ἔμενε αὐτὸν κωνσταντινου-
πόλεως ἐπίσκοπον· ἦδη γὰρ καὶ ναζιανζῆς ἐπέβη
ἐπίσκοπος· κεχειροτονηθῆσθαι ἄλλ' ὁμοῦσιον
δ' ἔδου, καὶ τὰς πατρὶας νόμους καὶ τὴν ἐκκλησια-
στικὴν τάξιν φυλάττειν, ὃ δὲ δέωκε, παρ-
ἑκούσθαι ἀπέληφε, μηδὲν αἰδέσασθαι τὸν
ἀνδρὸς πλεονεκτημάτων ὡς ἐπιμαρτυροῦν τῆς
φροῦσιν βελῆς τῶν βασιλέων τοῖς ἡ-
ρεῦσιν ἔσθαι, παρεχόμενα τε ἔκαστον
ἀκριβῆ ποιήσασθαι βάσανον, ὅπως ὅτι μα-
λιστα καλὸς τε καὶ ἀγαθὸς εὐρεθῆναι, αἰδέσθαι
πυροῦσθαι τῆς μεγίστης καὶ βασιλευσθαι πῶ-
λεως τὴν ἀρχιερωσύνην, ἢ τὴν αὐτῶν γυναικῶν
εἶχην ἢ σωθῆσθαι· ἕκαστοι δὲ πᾶσι αὐτοῖς
ἐπιπιδείων ἤξιον χειροτονεῖν.

τάγμασι δήμων καὶ δεχαῖς ὁμοίως ἐχεῖτο· ἀλλὰ καὶ τὰ συμβόλαια, καὶ τὰ νόμιμα τῶν ἰταλιῶν ῥωμαίων ἐκείνη, καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ γέγραφα ἐπὶ πάντα ἐκείνη ἰσάζετο· μάλιστα δὲ, μήτε γε γρηγοῦς ἢ εἶναι ἐπίσκοπον, μήτε κληρικὸς, οὐδὲ παρ' αὐτῶν χειροτονθῆναι, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν ἢ παρ' αὐτῶν πεπραγμένα, ἀκυρὰ ἐψηφίσαντο· τέτον δὲ ἀλεξανδρεῖα τὸ γρηγοῦ ὄνα, κυνικὸν τε φιλόσοφον τὸ ἐπιτόθιμα, παρδαῖον δὲ αἰετὸ δόγμα τῆς ἐν νικαίᾳ συνόδου, κλέψαντες τὴν χειροτονίαν, ἐπίσκοπον κωνσταντινουπόλεως κατέστησαν, οἱ τότε δὲ αἰγυπία συνελθυθότες· καὶ τὰ μὴ ὀδὲ τῆς συνόδου ἔδοξε· καὶ ὁ βασιλεὺς ἐψηφίσαντο· καὶ νόμον ἔθετο, κυρίαν εἶναι τὴν πίσυν τῶν ἐν νικαίᾳ συνελθυθόντων· ἀλεξανδρινῶν τε τὰς πάλαια ἐκκλησίας τοῖς ἐν ὑποσάσει περὶ τῶν παρῶν ἰσχυρῶν καὶ ἰσχυρῶν, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμολογησάμενοι πατρός καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος τέτρως ἢ εἶναι τὴν κοινωνίαν νεκρῶν ἐν κωνσταντινουπόλει ἐν αἰγυπίᾳ δὲ, προθέτω τὰ ἐπισκόπων ἀλεξανδρείας ἐν ἣ ταῖς ἀνατολικῶν ἐκκλησίαις, διοδώρω τὰ ταρσῆ, καὶ πελαγίω τὰ ἐπισκόπων λαοδικείας τῆς σύρου· ἀπὸ δὲ ἰσπανίᾳ ἀμφιλοχίω τὰ παρῶν ἐκκλησίᾳ τῆς ἰνικονίᾳ ἐκκλησίᾳ· ἐν ἣ ταῖς ἀνατολικῶν πόλεσιν, ἀπὸ βιθυνῶν μέχρις ἑρμερίων, ἐλλαδίᾳ τὰ καισαρείας τῆς καππαδοκίᾳ ἐκκλησίᾳ ἐπισκόπων, καὶ γρηγορίω τῶν νύσης, καὶ ὀρθεγίᾳ τὰ μελιτίνης ἐν ἣ ταῖς περὶ θράκιω καὶ σκυθίαν πόλεσι, τερηνικῶν τομείων, καὶ μαβυρίω τὰ μαρκιανουπόλεως τέτρως γρηγορίου βασιλεὺς αὐτὸς ἐπήνεσεν ἰδῶν καὶ συνηνομήθη· καὶ δόξα ἀγαθὴ περὶ αὐτῶν ἐκράτει, ὡς τὰς ἐκκλησίας εὐσεβῶς ἀγούτων· ἐπεὶ δὲ τὰς ἐκκλησίας, ἢ ἡ συνόδος τῶν τέλων ἔχεν, οἱ μὴ ἄλλοι ἕκαστος οἴκαδ' ἐπανήλθον.

A ordines populi, ac magistratus similiter habebat: verum etiam contractus civium ejus urbis, juxta leges Romanorum qui in Italia sunt, judicabantur iuraque omnia & privilegia aequalia seniori Romae possidebat. Maximum item nec esse, nec fuisse unquam Episcopum decreverunt; nec clericos eos, qui ab illo ordinati fuissent. Cuncta denique quae sub illo, aut ab illo acta fuissent, irrita esse statuerunt. Namque hunc, Alexandrinum quidem genere, professione vero Philosopherum Cynicæ sectæ; cæterum Nicææ fidei defensorem acerrimum, Episcopi qui ex Aegypto adveniant, furtivâ ordinatione Episcopum Constantinopolitanæ urbis sacraverant: Et hæc quidem à Synodo constituta sunt in hunc modum: Imperator vero ea suffragio suo comprobavit: legemque tulit, ut fides eorum qui Nicææ olim convenerant, rata esset: utque omnibus in locis Ecclesiæ iis traderentur, qui in trium personarum subsistentia, honore ac potestate aequalium, unam eandemque Deitatem confiterentur Patris ac Filij & Spiritus Sancti. Hos autem esse definivit, qui Constantinopoli quidem communicarent cum Nestorio: in Aegypto vero cum Timotheo Episcopo Alexandriae; in Orientis autem provinciis eos qui communicarent cum Diodoro Episcopo Tarfi, & Pelagio Episcopo Laodiceæ in Syria: in Asiatica autem diœcesi cum Amphiloquio Iconiensis Ecclesiæ Antistite: in Pontica vero diœcesi, à Bithynis usque ad Armenios, eos qui communione juncti essent cum Helladio Cæsareæ Cappadocum Episcopo, & Gregorio Nyssæ, & Otreio Melitinæ: in urbibus denique Thraciæ ac Scythiæ, eos qui cum Terentio Tomitano, & Martyrio Marcianopolis Episcopo communicarent. Istos enim tum Imperator ipse approbavit, cum eos vidisset & allocutus esset: tum egregia de illis constabat fama, quod Ecclesias suas sanctissimè gubernarent. His peractis, finitoque Concilio, cæteri quidem Episcopi ad suas quisque sedes rediêre.

A

Κεφ. ι.

CAPUT X.

*De Martyrio Cilice, Et de translatione reli-
quiarum Pauli Confessoris, & Mele-
tii Antiocheni.*

Nectarius vero, Cyriaco Adano-
rum Episcopo præceptore usus,
sacerdotale officium condidit. Dio-
dorum enim Tarsensem Episcopum roga-
verat, ut iste aliquamdiu secum maner-
et. Sed & alios multos Cilicas pellexit
ut secum morarentur, atque inter cæte-
ros Martyrium. Quem cum familiarem
haberet ac medicum, & omnium quæ in
juventute deliquerat conscium, diaco-
num ordinare cogitabat. Sed Marty-
rius nequaquam id fieri passus est, indi-
gnum se Divino ministerio esse affir-
mans, ipsumque Nectarium antea cæ vi-
tæ suæ testem esse jubens. Cui Nectarius:
annon ego, inquit, qui nunc sacerdos
sum, meam retro vitam multo quàm tu,
negligentius traduxi, sicut tu ipse testa-
ri potes, qui intemperantiæ meæ sæpius
ministrasti. Ille subjiciens: at tu, in-
quit, o beate, percepto recens baptismo
mundatus es, & post baptismum sacer-
dotium accepisti. Horum vero utrum-
que ad expianda peccata, lege divina
constitutum est. Ac mihi quidem vi-
deris ipse ab infantibus recens natis nil
differre. Ego vero qui jam pridem sa-
crum baptismum consecutus sum, in ea-
dem qua prius vivendi ratione perseve-
ravi. Atque hic quidem hujusmodi
causam allegans, ordinationem detre-
ctavit. Ego vero eum ob istam recusa-
tionem magnopere laudo, atque idcir-
co huic historiæ illum inserui. Porro
Imperator, cum de iis quæ Paulo quon-
dam Constantinopolis Episcopo acci-
derant, certior factus esset, corpus ejus
transferendum curavit, & in Eccle-
sia sepelivit, quam Macedonius ejus per-
secutor ædificaverat, & quæ hæcenus
ipsum vocabulo insignita est, ædes ma-
xima atque illustrissima. Quæ causa est
ut multi veritatem rei ignorantes, ac
præsertim mulieres, & quamplurimi ex
plebe, Paulum Apostolum illic condi-
tum esse suspicentur. Per idem tem-
pus Meletij cadaver Antiochiam depor-
tatum, & juxta loculum Babylæ marty-
ris depositum est. Ajunt porro, per to-
tam viam publicam ex Imperatoris jussu,

Περὶ μαρτυρίου Φιλίκο, ἡ ἀπὸ τῆς ἀνακομιδῆς τῆς λείψανων τοῦ ἁγίου παύλου τῆ ὁμολογητοῦ, ἡ μιλίτιου ἀντιοχείας.

Νεκλάριος ὁ πατὴρ διδασκάλου καὶ μακροῦ ἐπισκόπου ἀδάνων, τὴν ἰερὰν τάξιν ἐμάνθανε· τέτον γὰρ ἀπὸ συζητάει ἐπί πνα χρόνον, ἤτησε διόδωρον τὸν ταρσέων ἐπίσκοπον· προυτέψατο ὅτι πηλὰς κίλικας ἀπὸ σπυρίαι, καὶ μαρτυροῦν ἐπιήδειον ἰατρὸν ἔχων καὶ σωίσου· τὸν ἐν νεότητι ἡμαρτημένων ἀπὸ, διάκονοι χειροτονεῖν ἐβελδέει· ἡ μὴν ἡνεσχετο μαρτυροῦν, ἀνάξιον αὐτὸν εἶναι θείας διακονίας ἰσχυριζόμενος, καὶ τῷ ἀπὸ βεβιωμένου αὐτὸν νεκλάριον μαρτυροῦν ποιούμενος· καὶ νεκλάριος, ἡ ὁσὲν ἐγὼ, ἔφη, ὁ νῦν ἱερεὺς, ἀμιλλέσερόν σε πολλῶν τὸν πρὸς θεὸν διεβίωσεν, ὡς ἔστω μαρτυροῦν, πολλὰς διακονησάμενος ταῖς πολλαῖς ἐμαῖς ἀκαθαρσίαις· ὁ δὲ, ἀλλὰ σὺ ὁ μακάριε, ἡπαλάειν ἔφη, ἐναγχῶ βαπτισθεὶς καθάρσας, καὶ ἐπὶ τέτω ἱερωσιῆς ἡζῆσαι ἀμφοτέρω δὲ καθάρσια ἡμαρτημάτων τὸ θεῖον ἐπιμαρτυροῦν· καὶ μοι δοκῶ, ἐδὲν διαφέρει τῶν δελιτόκων βρεφῶν ἐγὼ δὲ παλαίτης θείας βαπτισθεὶς μέλαχων, τῇ αὐτῇ διετέλεσα βίωσιν χρώμενος· ἡ ὁ μὲν τοιαύδε λέγων, ἔφη ἡσέτη τὴν χειροτονίαν· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῆς ἡσέτησως ἐπαίνω τὸν ἄνδρα, καὶ διατέτο, μερῶν ἐποισάμην αὐτὸν ταύτης τῆς γραφῆς· ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν τὰ συμβαίοντα Παύλω τῷ κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου χρομένω, μελεκόμισεν αὐτὸ τὸ σῶμα, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐθαψεν, ἡν ἡλοδομησε μακεδόνο· ὁ ἐπέβλεύσας αὐτῷ· εἰσέπη τὸ ἐπὶ ὄνυμός ἐστιν αὐτῷ, μέγιστος ὡς ἐπιποισάμενος ὁ ναὸς ἐστὶ· ὁ καὶ πολλὰς ἀγνοήσας τὴν ἀλήθειαν, ἡπαροῦν ποιεῖ Παύλου τὸν δόξολον ἐνθάδε κείας, μάλιστα δὲ καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς δῆμους ὄντας πλείους· τὸν δὲ τέτον τὸν χρόνον, καὶ τὸ μελεῖται λείψανον ἐνομιδῆεις ἀντιόχειαν, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας βαβύλας τῆ μαρτυροῦν ἐτάθη λέγει· δὲ δια πάσης τῆς λεωφόρου καὶ βασιλείας

πρὸς αἰγύπτου, ἐν ἵερῶν τε καὶ ἐν πόλεσι εἰς-
δεχθῆναι, ὡς τὸ νομοθετικὸν ῥωμαίοις,
ἀμφοτέρων τε ὑπὸ ψαλμοῦ τῶν ἐν
ἐκάστῳ τόπῳ πρὸς ἀντιοχείας δια-
κομιθῆναι.

A cadaver illud intra urbes receptum fuisse, prater morem institutumque Romanorum: & psalmorum cantibus per singula loca alternatim exceptum, honorifice Antiochiam usque deductum fuisse.

Κεφ. ια΄.

πρὸς τῆς χειροτονίας φλαβιανῶν ἑπισκόπων ἀντιοχείας, καὶ τῶν
ἐπὶ ταύτῃ συμβάντων ἕως τὸν ὄρκον.

CAPUT XI.

De ordinatione Flaviani Antiochen-
sis Episcopi, & de his quæ propter iusjuran-
dum acciderunt.

ΚΑὶ μελέπθῃ μὲν τοιαύτῃ ἐξῆθη τα-
φῆς χειροτονία δὲ ἀπὸ αὐτῆ φλα-
βιανῶν ὡς τὸ δοθέντα ὄρκος ἐπιγρῶ-
ν τῶ βίῳ αὐτῶν ἐκ τέττα ἢ μεγίστη
πάλιν ταραχὴ τὴν ἀντιοχείαν ἐκκλησίαν
ἐπέλαβε καὶ πλείστοι σφῶν ἀπέσχισαν τῆς
πρὸς φλαβιανὸν κοινωνίας, καὶ ὑπὸ παυλί-
νου ἰδία ἐκκλησίαζον διεφέρετο δὲ τέττα
χάριν πρὸς ἀλλήλους καὶ αὐτοὶ ἱερεῖς καὶ
αἰγύπτιοι μὲν, ἔδραβιοὶ καὶ κύπριοι, ὡς ἐπὶ
ἠδικημένῳ παυλίῳ ἠγανάκτεον σύρρι δὲ,
καπαδοκῶν καὶ φοίνικες, ἀρμενίων τε καὶ
καππαδοκῶν καὶ γαλατῶν, καὶ τῶ πρὸς τῶ
πρότεροι πλείστοι, τὰ φλαβιανῶν ἐφρόνεον ἔχ-
ῃ καὶ δὲ ἐχάλεπαυεν ὁ ῥωμαίων ἐπίσκοπος,
καὶ πάντες οἱ πρὸς ἐσπέρην ἱερεῖς καὶ παυ-
λίῳ μὲν ὡς ἐπισκόπῳ ἀντιοχείας τὰς συνή-
θεις ἐγράφων ἐπιστολάς, ἃς συνοδικὰς κα-
λεῖσιν πρὸς τὸ φλαβιανὸν σιωπῆν ἤγον ἔδρα-
βιανὸν δὲ διόδωρον τὸν ταρσῆ, καὶ ἀκάκιον τὸν
βερροίας, ἔδραβιανὸν χειροτονήσαντας, ἐν αἰ-
πία ἐποιεῖν, καὶ ἀκοινωνήτας εἶχον ὡς ἐπὶ τὰ
πρὸς τῶν διαγνώσαι, ἐγράψαν αὐτοὶ τε ἔ-
γραβιανὸς ὁ βασιλεὺς, συγκαλεθῆναι εἰς τὴν
δύσιν ἔδραβιανὸν τὸ ἀνατολῆς ἐπισκόπος.

AC Meletius quidem hujusmodi
sepulturam est consecutus. Fla-
vianus vero ejus loco ordinatus est, con-
tra jurisjurandi fidem. Nam Paulinus
adhuc superstes erat. Qua ex re ingens
perturbatio Antiochenicam Ecclesiam
iterum occupavit: & plurimi se à com-
munione Flaviani sejunxerunt, ac
seorsum sub Paulino collectas celebra-
runt. Sed & sacerdotes ipsi, hujus rei
causâ inter se diffidebant. Et Egyptii
quidem cum Arabicis & Cypriis, Pau-
lini tanquam injuriâ affecti vicem dolebant.
Syri vero & Pakestini ac Phœnici-
ces, & ex Armeniis, Cappadocibus,
Galatis ac Ponticis plerique, Flaviani
partes fovebant. Verum Episcopus Ro-
manus & reliqui Occidentalium par-
tium sacerdotes, non mediocriter indi-
gnabantur. Et ad Paulinum quidem
tanquam Episcopum Antiochiæ, con-
suetas scribebant Epistolas, quas syno-
dicas appellant. Ad Flavianum vero
nullas literas dabant. Quin & Diodo-
rum Tarsi & Acacium Beroæ Episco-
pos qui illum ordinaverant, in crimen
vocabant, & ab eorum communionem
abstinebant. Itaque ut his de rebus
cognosceretur, tum ipsi, tum Imperator
Gratianus, ad Orientales Episcopos
scripserunt, eos in Occidentem convo-
cantes.

Κεφ. ιβ΄.

ὅτι ἐκείνῳ θεοδόσιῳ πᾶσι τὰς ἀρίστης ἐνοίας καὶ αὐτῶν
ἐπιπέσει, τῶν ναυματιῶν, τὴν εἰρηνητικὴν καὶ ὡς συνήθη
πάλιν ἠγρομένους, μόνους τῶν τὸ ἴδιον δεξάμενος ὁ βασι-
λεὺς ἐπιστρεφῶν τὰς ἄλλας φρονήσεις τῶν
ἐκκλησιαστικῶν ἀπέλασε.

CAP. XII.

Quomodo Theodosius omnium religionum
sectas unire voluerit. Item de Agelio &
Sisinio Novatianis: quid ab illis consilii da-
tum sit. Et quomodo Synodo iterum con-
gregata, solos Homousianos probaverit Im-
perator: eos vero qui aliter sentirent, Ec-
clesiis ejecerit.

ΚΑὶ τὸ τῶν ἰσχυρῶν, ἰσχυρῶν δὲ τῶν καθόλου
ἐκκλησιαστικῶν καὶ λαλαμεανόντων ἔδρα-
βιανῶν οἴκους, πλείστοι πολλοὶ τῶ ἰσχυρῶ

Eodem tempore cum Catholicis Ec-
clesiis occuparent, multis in par-
tibus Imperij Romani graves motus
Xxxx ij

contigerunt, obsistentibus videlicet Arianis. Imperator autem Theodosius, exiguo tempore post priorem Synodum elapso, sectarum quæ tum temporis maxime vigeabant, principes iterum convocavit, ut de iis quorum causa dissidebant, rationem redderent aut acciperent. Sperabat enim perfecturum se, ut omnes inter se consentirent, si communem ipsis disputationem de controversiis fidei proposuisset. Cum igitur convenissent, Merobaude iterum & Saturnino consulibus, quo anno Theodosius Arcadium filium suum Imperii contortem sibi adjunxit. Imperator evocato ad se Nectario, de futura Synodo cum eo communicavit; iussitque ut quaestiones ex quibus natæ erant hæreses, disceptandas proponeret. Quò una fieret Ecclesia credentium in Christum, & doctrina fidei concors stabiliretur. Porro Nectarius domum reversus, cum variis curis angeretur, Agelio Novatianorum Episcopo, ut qui eandem cum ipso fidem teneret, consilium Imperatoris aperuit. Agelius vero, utpote qui vitæ sanctimoniam factis ipsis profitebatur, in dicendo vero ac disputando parum erat exercitatus, alterum vice sua proposuit, qui & dispicere quid agendum esset, & disputare si opus foret, egregie calleret, Sisinium nomine, qui tum quidem lector sub ipso erat. Postea vero Episcopus ibidem Novatianorum fuit. Virum intelligendi facultate ac dicendi copia præditum: qui sacrorum librorum expositiones accurate didicerat: & multiplicem habebat notitiam eorum quæ tum ab Ethnicis, tum ab Ecclesiasticis auctoribus scripta erant. Hic pro loco ac tempore rectissime consulere visus, auctor fuit ut fugerent disputationes cum hæreticis, tanquam contentions ac dissidii fomites: interrogarentque potius illos, num admitterent eos doctores atque interpretes sacrarum scripturarum, qui ante dissidium Ecclesiæ vixissent. Etenim, ajebat, si istorum testimonia rejecerint, à suis confortibus explodentur. Si vero illos ad dirimendas controversias idoneos esse arbitrarentur, proferendi sunt eorum libri. Probe enim notat, antiquos qui Filium Patri coæternum credi reperissent, nunquam ausos fuisse dicere, quod generationis suæ aliquod habuisset initium.

Α ταραχῇ συνεβήσαν, τῶν ἀπὸ τῆς ἀρεῆς ἀρρέσεως ἀνθισταμένων Θεοδοσίῳ· δὲ ὁ βασιλεὺς, ὀλίγον τῆς προηγουμένης συνόδου διακρίτων χρόνον, ἀντις ἐδὺν παρεστῶτας τῶν ἀμαρτυρῶν τότε ἀίρέσεων συνεκάλεσεν. ἢ πειθόμενος, ἢ πείθοντας ἀεὶ ὧν διαφέρουτο· ἵνα ἐλαβεῖν πάντας ὁμοδόξους ποιῆσαι, εἰ κοινῶν αὐτοῖς διάλεξιμω περιβῆναι ἀεὶ τῶν ἀμφιβόλων ἔδωκεν· ἐπεὶ δὲ συνεβήσαν· ἔτι ἡ τῆτο ἦν, ὃ μερῶν αὐτοῦ τὸ δευτέρου καὶ Καθρινῶν ἱνατῶν ἡμεῶν συμβασιλευσέν ἀπὸ τὸν ἕρον δὲ καὶ ἀναγώρῳσε μετακαλεσάμενος νεκρῶν ἐκκλήσιας ἀεὶ τῆς ἐβόμενης συνόδου, καὶ ταπεινῶτα τὰς ἀίρέσεις ζητήματα εἰς διάλεξιμω ἀγειν ἐκέλευσεν· ὅπως μία τῶν ἐκκλησιῶν πισθῶν ἐκκλησία γινώσκῃ, καὶ δόγμα καθ' ὃ ἴρησκεύεν δεῖ, συμφωνῶν καθ' ἑαυτὸν ἢ νεκρῶν ἐν φρεσίν ἡμῶν, ὡς ὁμοφρονῶν ἀεὶ τῶν πιστῶν, ὅτι κλη ἐποίησε τὴν βασιλείας γνώμην ἀγνώ, τῶν προηγουμένων τῆς ἱνατιανῶν ἐκκλησίας· ὁ δὲ, τὴν ἀρετὴν τῆ βίβου διακρίτων ἔργων φέρων, κομψότητι ἢ καὶ τῆς ἀρεῆς λόγων ἀπειθείας, παρεβλήθη ἀπὸ αὐτῶν τὸ πρῶτον ἰδεῖν, διαλεχθῆναι τε εἰ δεήσειεν, ἀνδρα τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀναγνωσῶν τότε, σίσινον ὀνόματι, ὃς καὶ ἕτερον ἐπετέταπη τὴν αὐτῶν ἱστοροπῆν ἱκανὸν νοῆσαι τε καὶ φράσαι, καὶ τὰς ἐξήγησεις τῶν ἱερῶν βιβλῶν ἀκριβῶς ἱστοροῦν ἢ πολυμαθῆ τῶν ἰσορημένων ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐκκλησιῶν ἐκκλησία φιλοσοφῶν ὡς ἂν καὶ τότε δόξας ἀεὶσα λέγειν, συνεβλήθη ἀποφθεῖν τὰς πρὸς τὰς ἕτεροδόξους διαλεξεις, ὡς ἐρίδι καὶ μάχης αἰτίας· πῶς αὐτῶν ἢ ἀπὸν, εἰ προσίεν· τὸς πρὸς τῆς διακρίσεως τῆς ἐκκλησίας, καθηγησίας καὶ διασκάλες τῶν ἱερῶν λόγων ἡμεῶν· καὶ τὸν ἕρον, ἔφη, τὰς μαρτυρίας ἀποβάλλωσιν, ὑπὸ τῶν οὐκ εὐσεβῶν ἐξελθῶσιν· εἰ ἢ ἱκανὸς εἰς ἀποδείξει τῶν ἀμφιβόλων ἡγήσονται, περιγίχεσθαι δεῖ τὰς αὐτῶν βίβλους· δὲ γὰρ ἡδεῖ, ὡς οἱ παλαιοὶ συναίδων τῶν πατρῶν τὸν ἕρον εὐρόνης, ὅτι ἐτόλμασιν εἰπῆν ἐν ἡμεῶν δόξης τὴν ἡμεῶν αὐτῶν ἕρον

ἐπεὶ ὅ τὰ δεκατὸς ἔχον καὶ νεκρὰ ἰσο-
 δόξια, μαθὼν ὅτι βασιλεὺς, ἐπήνεσε τὴν βα-
 σίλειαν, ἀπεπερσέτο τῷ δὲ τῶν ἄλλων αἰρέ-
 σεων, ὅπως ἔχουσι γνώμης περὶ τὰς τῶν πα-
 λασιτέρων ἑξηγήσεις τῶν ὅ μάλᾳ θαυμα-
 σάτων, ἀναφανδὸν ἐδήλωσεν, εἰ δὲ τῶν εἰ-
 ρηνυμένων αὐτοῖς καταπαύσει τὰς ζήσεις,
 καὶ ἀξιοχρεῖς ἠγῶνται μάρτυρας τῶν δόγμα-
 τῶν διχονοίας ὅτι περὶ τῆς συμβάσεως τοῖς
 πατρῶσι τῶν αἰρέσεων ἔταυτὰ γὰρ ἕκαστοι
 περὶ τὰς τῶν δεκασιτέρων ἐφρόνουν βίβλους
 ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς, ὡς διαλέξεται μόναις οἰ-
 κίων λόγων πεποιθότες, παρηγήντο τὴν
 ἀρετᾶσιν καὶ τὴν γνώμης αὐτῶν μεμψάμε-
 νῶν, ἐκέλευσεν ἕκαστην αἴρεσιν γραφὴν αὐτῶν
 ἀδοῦναι ἑοικεῖ δόγματι, ἐπεὶ ὅ ἡμέρᾳ
 παρῆν, καθ' ἣν ὤρετο τῆτος ποιῆν, συνήλθον
 εἰς τὰ βασιλεία, ὑπὲρ μὲν τῶν ὁμοῦσιον
 περὶ τὰ δόξα ζῶντων, νεκρῶν, καὶ ἀγέλιος
 ὑπὲρ ὅ τῆς δόξης αἰρέσεως, δημόφιλος ταύ-
 της πατρῶσι ὅτι ἕνομιᾶς, αὐτὸς ἕνομιᾶς
 εὐλευσίῳ ὅτι ὁ κυρίως ἐπίσκοπος, ὑπὲρ τῶν
 καλυμμένων μακεδονιανῶν δεξάμενος δὲ
 τὴν ἕκαστην γραφὴν, μόνῳ τῶν ὁμοῦσιον
 περὶ τὰ εἰσηγμένῳ ἐπήνεσε τὰς ὅ ἄλλας,
 ὡς ἐναντίας διέρρηξε καὶ ναυαλινοῖς μὲν,
 ἔδεν ἐντεθῆναι τῶν γνώμῳ ἀπέβη ὁμοίως
 γὰρ τῆ καθόλου ἐκκλησία τὰ περὶ Θεοῦ δόξα
 ἔσιν οἱ ὅ ἄλλοι, πατρῶσι δὲ αὐτῶν ἱερέας ἔχα-
 λῶσαν, ὡς ἀμαθῶς σφίσι ἀναλίκε δὲ τῆ
 κατὰ τὴν ἡγομένην πολλοὶ ὅ καὶ κατα-
 γόλιες, πατρῶσι τῶν ἐπαυθεῖσαν μετέθεντο ὅ
 ὁ βασιλεὺς νομοθετῶν, ἐκέλευσε δὲ ἕτερον
 δόξιας μὴτε ἐκκλησιάζειν, μὴτε περὶ πίστεως
 διδάσκων, μὴτε ἐπισκόπους ἢ ἄλλους χειρο-
 τόνειν καὶ δὲ μὴν, πόλεων καὶ ἀγρῶν ἐλαύνε-
 σθαι δὲ ὅ, ἀπίως εἶναι, ὅτι πολίτεας ὁμοίως
 μὴ μετέχειν τοῖς ἄλλοις καὶ χαλεπὰς τοῖς νό-
 μοις ἐπέγραφε πτωρίας ἀλλ' ὅσα ἐπεξήει
 ἔγρηψε πτωρίας, ἀλλ' εἰς δὲ καθιστάντας
 ὑποκόως ἐπέδραζεν, ὅπως ὁμοφρονῶν αὐτῶν
 ἡγομένων περὶ τὸ θεῖον ἐπεὶ καὶ δὲ ἐκονὶ μετέ-
 λθόντες ἐπήνεσε.

A Cum igitur Nectario id placuisset, &
 Imperator certior factus consilium ap-
 probasset, tentare cepit hæreticorum
 animos, quidnam ipsi de veterum inter-
 pretationibus sentirent. Qui cum eas
 magnopere laudassent, Imperator aper-
 tius ex iis percontatus est, utrum ex
 illorum dictis controversias decideri ef-
 fectus judicarent. Cum vero hac etiam
 de re inter sectarum principes orta esset
 dissensio: neque enim eadem omnes
 de veterum libris sentiebant: intellexit
 Imperator, illos opinionum suarum al-
 tercationibus confisos, conditionem
 propositam reculare. Et damnato illo-
 rum consilio, iussit, ut unaquæq; secta fi-
 dei suæ formulam scripto comprehen-
 sam ipsi traderet. Postquam dies illuxit
 quæ huic negotio constituta fuerat, con-
 venerunt in palatium, pro iis quidem
 qui Trinitatē consubstantialē, profite-
 bantur, Nectarius & Agelius: pro Arianis
 autem Demophilus eius sectæ Antistes:
 pro Eunomianis Eunomius ipse: pro iis
 vero qui Macedoniani dicuntur, Eleu-
 sius Episcopus Cyzicenus. Porro ac-
 ceptis singulorum libellis, eam solam
 fidei formulam Imperator probavit,
 quæ Trinitatem consubstantialē asse-
 reret. Reliquas vero, tanquam huic
 advertantes discerpit. Ac Novatianis
 quidem nihil ex hoc negotio accidit
 præter sententiam, Idem enim quod Ec-
 clesia Catholica, de Divinitate sentiunt.
 Cæteri verò, Episcopis suis succenfue-
 runt, quod coram Imperatore, pugnantia
 secum ipsis atque contraria, imperite di-
 xissent, Multi etiam, damnatis illis, ad
 eam fidem quæ probata fuerat se trans-
 tulerunt. Cæterum Imperator lege lata
 præcepit, ne hæretici collectas agerent,
 neve de fide docerent, neve Episcopos
 aut alios ordinarent: utque alii quidem
 Durbibus & agris pellerentur: alii vero no-
 tarentur infamia, nec jus æquum civita-
 tis cum reliquis civibus possiderent. Et
 graves quidem pœnas legibus suis ad-
 scripsit: haudquaquam tamen execu-
 tionī mandavit. Neque enim punire
 subditos, sed terrere tantummodo stu-
 debat, ut idem cum ipso de Divinitate
 sentirent. Nam & illos laudabat, qui
 sua sponte converterentur.

CAPUT XIII.

Κεφ. ιγ'.

De Maximo Tyranno : & de his qua inter Iustinam Augustam & sanctum Ambrosium gesta sunt : & quomodo Gratianus Imperator per fraudem interemptus est : & Valentinianus cum matre sua Thessalonicam ad Theodosium confugit.

Περὶ μαξίμου τῆς τυραννίδος καὶ περὶ τῶν μετὰ τὴν βασιλευσάντων καὶ τῶν ἀγίων ἀμβροσίου, καὶ ὡς δόλῳ ἀνεβίβη ὁ βασιλεὺς Gratianus καὶ ἰουστινιανὸς μετὰ τῆς μητρὸς εἰς Θεσσαλονικίαν ἐν Θεσσαλονικῇ κατήρυε.

Sub idem tempus cum Gratianus bello adversus Alamannos occuparetur, Maximus ex Britannia partibus in eum confurrexit, & Imperium Romanum in potestatem suam redigere conatus est. Degebat tunc in Italia Valentinianus adhuc adolescens: & rempublicam illic administrabat Probus Praefectus praetorio, vir qui Consulatus honorem gesserat. Quo quidem tempore Iustina Imperatoris mater, Ariannorum opinioni addicta, Ambrosium Mediolanensem Episcopum variis affectis molestius, & Ecclesiarum statum perturbavit, res novas tentans adversus decreta Concilii Niceni, omnique studio in id incumbens, ut fides eorum qui Arimini convenerant prevaleret. Sed cum Ambrosius in contrarium niteretur, mulier id moleste ferens, accusavit illum apud filium, tanquam contumelia affecta. Valentinianus autem eas criminationes veras esse arbitratus, militum copias in Ecclesiam immisit, velut matris injuriam ultorus. Qui mox templum expugnare adorti, per vim irruerunt, & Ambrosium inde abstrahentes, confestim in exilium abducere parabant. Verum plebs Ecclesiae Catholicae Antistitem suum cingens, militibus sese objecit, mori praoptans, quam Episcopum suum delerere. Hanc ob causam Iustina graviore adhuc ira exarsit, & conatus suos legis auctoritate munire constituit. Accito igitur Benivolo, qui tunc scriniis memoriae praefidebat, praecipit, ut confestim legem diceret, qua fides in Ariminensi Concilio olim recitata confirmaretur. Quod cum ille facere recusaret: erat enim Catholicae communionis: cum regina altioris gradus pollicitatione demulcens, cepit hortari. Nec tamen ei perluadere potuit. Nam Benivulus detractum sibi cingulum ante pedes reginae abjecit, nec praesentem dignitatem, nec ullam aliam majorem, pro mercede impietatis

Υπὸ ἴσῳ τὸν χρόνον ἠχολημένῳ γραμμάτῳ εἰς τὸν πρὸς ἀλαμαννῶν πόλεμον, ἐπανεστὴ μαξίμου ἐκ τῆς βρετανίας, ἐφ' ἑαυτὸν τῶν Ῥωμαίων δεχθῆναι ποικίλως ἐσπάρδαξεν ἐν ἰταλίᾳ ἡ τότε διέτριβεν ἰουλεντινιανός, ἐπὶ νεῶν ἐπέστραπτο δὲ τῆς τῆδε πραγμάτων τῶν διοίκουσαν ὑπαρχῶν ὡν πρὸς Θεοῦ, ὑπαυλικὸς ἀνὴρ ἠνίκα δὴ ἰουστίνῃ βασιλεύσῃ μήτηρ, τὰ δόγματα παρεῖχεν ἀμβροσίου ἐπισκόπου μεδιολάνων, καὶ τὰς ἐκκλησίας ἐταράττει, ἐπιχειρῶσα νεώτερον ἐκ τῆς ἐν νικαίᾳ ἐξάντων, καὶ περὶ πολλῆς ποιουμένη κρείττων πείσαντων ἐν δριμύνῳ στυγερῶν ἐπιπέσει τὸ ἐναντίον ἐσπάρδαξεν ἀμβροσίου, χαλεπήνασα διαβάλλει αὐτὸν πρὸς τὸν υἱόν, ἐν ὑβρισμένῃ ὑπολαβὼν δὲ ἰουλεντινιανὸς ἀνδρείως ἐναντίας διαβολῆς, ἀτε δὴ μητρὶ πικρῶν, στρατιωτῶν πλήθος ἐπιπέμπει τῆς ἐκκλησίας οἱ δὲ, τῶν ναῶν πρὸς βαλόντες, βιασθῶν θυρῶν ἐλθὼς ἐγγύθεν, καὶ τὸν ἀμβροσίον εἰδὼς αὐθωρὸν, εἰς τὴν ὑπεροχίαν ἀξίως ἀπερχομένης δὲ αὐτῶν τὸ πλήθος τῆς ἐκκλησίας, ἀπέχον τοῖς στρατιώταις καὶ πρὸτερον ἐγνώσαν ἀποθανεῖν, ἢ τὸν ἱερέα ὑπερδὲν ἐκτείνε τε εἰς μείζονα ὄργῳ ἰουστίνῃ δειφθῆναι, καὶ νόμῳ κραιναίᾳ τὴν ἐγχείρησιν ἐκείνου τοῦ μετὰ καλεσαμένη τοῖν μνηστικῶν ἐπὶ τοῖς γραμματέσι τῶν θεσμῶν τότε ταγμαμένον, ἐκέλευε τὴν ταχίστην τῆς ἐκκλησίας ἐπιβιβάζει τῆς ἐν ἀρμινα ἀναγνώσεως πίστεως ὑποσφραττῆται μνηστικῶν πρᾶξιν, ἢ γὰρ τῆς καθόλου ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐπέσει μείζονος τιμῆς ἐπαγγελίας δελεάζουσα ἀλλ' οὐκ ἐπέσει, ἀλλὰ τῶν δὲ τὴν ζώνῃ μνηστικῶν, περὶ τῶν ποδῶν τῆς βασιλίδος ἔρριψε, μηδεμίαν ἕσπερ τιμῆς, μήτε μείζονος μετὰ ποικίλων φησας

Φήσας Ἰπὶ μὲν ὁ ἀσεβείας· ἐπεὶ ἔν ἐνέση
 μὴ ποιετέτο διαπεράξασθ, ἕτεροι δικονή-
 σαυτο πρὸς τὴν θέσιν ἔτοιχτα νόμω· παρε-
 κελύετο ἡ ἀδελφῶς συνιέναι ὁδομοίως δοξά-
 ζήσαστοίς ἐν δριμύνη, καὶ ταῦτα ἐν κων-
 σταυλίνα πόλῃ συνεληλυθόσι ὁδομὸν δὲ ἐμποδῶν
 ἡρωδῶν, ἢ ἐναντία τῶ νόμω βασιλέως
 δουλοῦν, θανάτω ζυμῶν ταῦτα πα-
 ραχέσας τὸ βασιλέως μῆρος, καὶ τὸν νόμον
 εἰς ἔργον ἀγεῖν καλεπαίγης, ἀγέλλε) δό-
 κω ἀνδραγαθίᾳ ὁ σερβηγὸς ἦν μαξιμῶ, ἡ
 γαλιανὸν ἀνηρῶν ἐφ' ἀρμαμάξῃς γδ βα-
 σιλικῆς ὁ χέμρ, ἀπεκρύβη καὶ ὡς τὸ βα-
 σιλέως εἶν γαμῆ, τοῖς ἡγεμῶν ἀγέλλε
 ἐκείθεν ἀσεβείᾳ δὲ γαλιανὸς τὸν τῆ-
 δε πόταμόν διαβάς, ὡς ἐναγῶ γήμας, καὶ
 ἡσῶν, ἐξ ἑρωλικῶς πρὸς τὴν γυναῖκα δια-
 τέθει, ὑπὸ πρῶθιμίας ἔθεάσασθ αὐτῶ
 μὲν πρὸ ἰδομρ, εἰς τὰς ἀνδραγαθίᾳ
 ἐπέσει χέρας καὶ συλληφθείς, ὁ καὶ μα-
 κρῶν ἀνηρῶν ἔτη μρ' ἀμφὶ τὰ εἰκοσίεσ-
 ταρα γεγονῶς, δέκα ἢ καὶ πέντε βασιλεύ-
 σας ὡς Ἰπὶ ἡρωμένῃς δὲ τοσαύτης συμφο-
 ρῆς, ἐπαύσατο ἰσῆνα τῆς κτ' Ἀμβροσίᾳ ὀρ-
 γῆς· ἐν τῷ τῷ μᾶξιμῶ πλείστη ἀγείρας
 σερβιανὸν βρετανῶν ἀνδρῶν, ἔτῳ ὁμόρων γα-
 λατῶ, καὶ κελῶν ἔτῳ τῆδε ἐθνῶν, Ἰπὶ τῶ
 ἰταλίαν ἡεὶ πρῶσασιν μὴν ὡς ὁκ ἀνε-
 ἔμμενῶ νεώτερόν π ἡρωδῶ πρὶ τῶ
 πάπειον πῆσιν, ἔτῳ ἐκκλησιαστικῆν τάξιν τὸ
 ἀληθές, τρεῖς δόξης ἐαυτὸν καθαίρων
 πρὸς τὴν βασιλείαν βλέπων, ἔπραγμα-
 τῶ μρ, εἶπῃ ἀρα δύναιτο δόξαν νόμω, ἔ-
 ρία, τὴν δόξην ῥωμαίων ἐαυτῶ ἀποιεῖν
 ἐκλενιανῶς ἢ ὑπὸ ἔκαιρῶ βιασῶεις, ἐδέ-
 ξασθ τὰ σύμβολα τῆς αὐτῆ βασιλείας· δει-
 σασθ ἢ μὴ πάθει, φεύγων δὲ ἰταλίας, εἰς
 θεσσαλονίκην ἦκε σὺν αὐτῶ ἢ καὶ ἡ μήτηρ, καὶ
 πρὸ ἔτ' οὐπαρχῶ.

A se velle suscipere affirmans. Cum ergo
 iste nunquam id se facturum constanter
 asseveraret, adhibiti sunt qui hanc le-
 gem dictarent. Præcipiebat autem ea
 lex, ut quicumque eandem fidem tene-
 rent quam ii qui olim Arimini, ac postea
 Constantinopoli fuerant congregati, libere in
 Ecclesias convenirent: si qui vero obfisterent,
 aut contraria huic legi postularent, capite
 plecterentur. Dum Imperatoris mater ista
 molitur, & legem executioni mandare studet,
 adfertur nuntius, Gratianum fraude Andra-
 gathii qui Comes erat Maximi, interfectum
 esse. Hic enim, cum Imperiali carpento
 vectus delitesceret, præcuratoribus mandaverat,
 ut Imperatoris conjugem advenire nuntiarent.
 Gratianus vero, utpote qui recens uxorem
 duxerat, & adhuc juvenis ingenti ejus amore
 flagrabat, ejus videndæ studio, nihil doli
 suspicatus, fluvium interlabentem improvide
 transgressus est, atque ita in manus Andra-
 gathii incidit. Captusque, haud multo post
 trucidatur, cum vixisset annos circiter
 quatuor & viginti, imperasset autem quindecim.
 Ob tantam igitur calamitatem quæ acciderat,
 Iustina iram adversus Ambrosium abjecit.
 Interea Maximus, collecto ex Britannia &
 vicinis Gallis, & ex Germanis ac finitimis
 Gentibus numerofo exercitu, in Italiam
 profectus est: specie quidem, quasi non
 passurus, ut circa fidem majorum, & in
 Ecclesiastica disciplina quidquam innovaretur:
 re autem ipsa ut suspicionem tyrannidis
 procul à se depelleret, utpote principatum
 affectans, omnique arte studens, ut Imperium
 Romanum non vi, sed jure sibi vindicare
 videretur. Valentinianus vero necessitate
 temporum coactus, insignia Imperij illius
 admisit. Sed tamen veritus ne quid mali
 pateretur, relicta Italiâ Thessalonicam
 profugit, unâ cum matre, & Probo Præfeto
 prætorii.

καταβίβη & Ἐπισκοπὸς τῶν οἰκίαν ἐπέστησαν, χαλεπαίνοντες, ὅτι τῆν ἐκκλησιῶν ἐκράτει τῷ βασιλεῖ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον καὶ γνώμῳ ἀπέβη· οἱ γὰρ ὑπὸ μαξιμῷ στρατώται, ἢ φόβῳ τ' ἐπ' αὐτὰς παρὰ δουλοῦς, ἢ παρὰ δουλοῦς, συλλαβόμενοι τὸν τυραννον ἀνεῖλον· ἀνδραγαθίῳ δὲ ὁ γραλιανὸν ἀνελὼν, ὡς τὰδε ἔγραυ, σὺ αὐτοῖς ὅποιοι εἰς ποταμὸν παρὰ ῥεῖσσι ἤλατο, καὶ διεφθάρη· ἔτι πολέμου τὸν διαλυθέντι τὸν τρόπον, ἐπειδὴ εἰκότα γραλιανὸν πμωρήσας, ἤκεν εἰς ῥώμην καὶ Ἰπνίκιον πομπὴν ἅμα βαλυνθιανῶν ἐπέειλεσε, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἰταλίαν ἐκκλησίας εὐδίασθε· σὺν δὲ τῷ βασιλεῖ τῷ βασιλεῖ τῷ βασιλεῖ.

A Nectarii Episcopi domum incenderunt, ægre ferentes quod Ecclesias obtineret. Verum Imperator ex animi sui sententia bellum confecit. Etenim milites Maximi, seu metu bellici apparatus quem Theodosius aduersus ipsos contraxerat, seu proditione ducti, tyrannum comprehensum interemerunt. Andragathius vero, is qui Gratianum necauerat, his rebus compertis, armatus ut erat, sese in præfluentem fluvium præcipitavit, atque ita extinctus est. Hunc in modum finito bello, cum Imperator Gratianum, sicuti par erat, ultus, Romam venisset, & unâ cum Valentiniano insignem triumphum egisset, res quoque Ecclesiasticas in Italia recte ordinavit. Commodum enim iustina è viuis excesserat.

Κεφ. ιε'

CAPUT XV.

ὅτι πρὸς Φλαβιανῶν, καὶ εὐαγρίῳ τῶν ἀντιοχείων· καὶ πρὸς τῶν ἀλεξανδρείαν ἡγουμένων ὅτι καθαιρέσει τ' ἐπεὶ θιονύσι· καὶ πρὸς τ' ἰερὰ τῶν κατὰ στρατὸν ἄλλων εἰδῶν· καὶ τῶν ἰερῶν.

De Flaviano & Evagrio Antiochenis Episcopis: & de his qua Alexandria gesta sunt in eversione templi Bacchi, & de Serapio, aliisque idolorum templis destructis.

Εἰς τὴν τότε πωλίαν ἐν ἀντιοχείᾳ ἰεραδότησαντος, διέμεναν οἱ πρὸ αὐτῶν ἐκκλησιαστικοί, ὡς παρὰ Φλαβιανῶν ἔδον Ἰπνὸν μελέτιον δοθέντων ὅρκων· ἀποστρέφόμενοι Φλαβιανῶν, καὶ πρὸς τὸ δόγμα διαφερόμενοι· καθίστα δὲ αὐτῶν ἐπισκοπὸν ἐνάγριον· ἔτι δὲ βραχὺν πῦνα χρόνον Ἰπνιῶσαντος, ὅτε πρὸς ταύτην ἰεραδοχὴν ἕτερος ἐπλήρωσε, Φλαβιανῶν ἀντιοχείαν ἰδίας ἐκκλησιαστικῶν, ὅσοι τὴν παρὰ αὐτὸν παρηγέντο κοινωνίαν· ὑπὸ δὲ τῶν τῶν χρόνον, ἀλεξανδρείων ἐπισκοπῶν τὸ παρὰ αὐτοῖς θιονύσιον εἰς ἐκκλησίαν μετέσκηψεν· δὲ ἔργον γὰρ εἰλήφει τῶν βασιλέως αἰτήσας καθαιρέμενων τῶν ἐνθάδε ξοάνων, καὶ τῶν ἀδύτων ἀνακαλυπτομένων, ἐπίτηδες ἀπαλάτων ἐνυβρίσας τοῖς ἑλλωτικοῖς μυσηίοις, ὅξ ἐπόμπευε ταῦτα καὶ φαλλῶν, καὶ εἰ πῆτερον ἐν τοῖς ἀδύτοις κεκρυμμένον καταγάλασον ἢ ἢ ἐφάινετο, δημοσίᾳ ἤδη εἰς ἐπίδειξιν παρὰ τὸ ἀληθές, καὶ τὸ ἀδόκητον· ἔτι συμβάντι καταπαλῆντες οἱ ἑλλωτες, ἤρεμειν ὅχι νείχιον· παρὰ σκευασάμενοι δὲ ἐν αὐτοῖς κἀέδραμον ἔδον χειριανῶν καὶ ἔδον μὴν κίβιναιες, ἔδον δὲ, τεταμαίνας ποίσησαντες, καταλαμείνανσι τὸ σε-

PER idem tempus mortuo Antiochiæ Paulino, hi qui sub illo in Ecclesia congregabantur, Flavianum utpote qui jurisjurandi sub Meletio præstiti fidem violasset, aversari perseveraverunt, licet in doctrina fidei nihil ab eo dissentirent. Et Evagrius eorum Episcopus est ordinatus. Qui cum exiguo temporis spatio supervixisset, nemo deinceps in ejus locum successit, obfistente videlicet Flaviano. Sed quicumque communionē Flaviani detrectabant, separatim collectas agebant. Eodem tempore Alexandrinæ urbis Episcopus, templum Bacchi quod illic erat, in Ecclesiam commutavit. Illud enim ab Imperatore petitum, dono acceperat. Porro dum simulachra ejus loci everterentur, & adyta recluderentur, Episcopus sacris Paganorum contumeliose studens illudere, ea de industria publicavit ac traduxit. Phallos etiam, & quidquid in adytis occultum aut erat aut videbatur esse ridiculum, publicè spectandum proposuit. Tum vero Pagani, & insolito & insperato rei spectaculo commoti, nequaquam quiescere potuerunt. Sed conspiratione inter se facta, in Christianos irruerunt, Multisque eorum occisis & vulneratis,

Yyyy ij

Seraphium occuparunt. Erat hoc templum & venustate & amplitudine nobilissimum, in exiguo colle situm. Ex eo loco, tanquam ex arce quadā, improvise erumpentes, multos Christianorum comprehendebant, & tormentis excruciatos sacrificare cogebant. Si qui vero id facere detrectarent, eos aut in crucem agebant, aut fractis cruribus, aut alio mortis genere perimebant. Porro cum hæc seditio diutius perseveraret, Magistratus ad eos progressi, leges ipsis in memoriam revocarunt, hortantes ut à bello abstinere, & Seraphium relinquere vellent. Erat tunc temporis Dux militum in Ægypto Romanus: Evagrius vero, Præfectus Augustalis erat Alexandria. Qui cum nihil proficerent, ea quæ gesta fuerant Imperatori significarunt. Eos autem qui in Serapio erant, alacriores reddebat, & conscientia facinoris illius quod admiserant: & præterea Olympius quidam, qui in habitu philosophico cum ipsis degens, suadebat haudquaquam negligenda esse sacra patria, sed pro illis, si res ita postularet, mortem quoque subeundam esse. Cumque eos ob everfionem simulachrorum despondere animos videret, monebat, ne idcirco à religione sua abisterent: afferens, statuas materiam esse corruptioni obnoxiam, nec aliud quam simulachra: ideoque ad nihilum redigi: quasdam autem potestates in illis habitasse, easque in cælum avolasse. Atque hic quidem talia docens, & turbā circa se habens Paganorum, in Serapio morabatur; Imperator vero his rebus compertis, Christianos quidē qui occisi fuerant, beatos pronuntiavit, quippe qui honorem martyrij adepti essent, & pro religione fortiter decertassent. Interfectoibus autem veniam dari præcepit, quo facilius ad Christianam religionem transgredierentur, accepti beneficij reverentia inducti. Verum Alexandrinæ urbis templa, utpote quæ populo seditionis causam præberent, solo æquari iussit. Porro cum literæ ea de re ab Imperatore scriptæ publice recitarentur, ajunt, Christianos ingentem clamorem sustulisse, eo quod Imperator in ipso statim exordio Paganis culpam adscriberet. Atque ob hanc causam metu perculsos eos qui Seraphium custodiebant, in fugam se conjecisse: & Christianos eum locum occupasse, & ex eo tempore ad

A
 ράπιον ναός ὃ ἐστὶν ἢν κάλλι καὶ μέγεθός ἐπιφανέστατον, ἐπὶ γεωλοφῆ κείνῃ ἐπιπέθειν ὡς ἀπὸ ἀκρας πρὸς ἑξαπταίως ἐπιπέθειν, σιμελαβόντες πολλὰς χριστιανῶν, καὶ σαυίλους, ἠνάγκαζον θύειν αὐτοὺς ἄλλως, ἢ μὴν ἀνεσοπολοῦσαν τῶν ὁσίων σκέλη καὶ εἰσάγειν ἄλλως ὃ ἄλλως ἀνεπιπέθειν ἐπὶ πολλὰ ὃ χρόνῳ τῆς σάσεως καθέστη, ὡς ἀρχαῖοι πρὸς αὐτὸς οἱ ἀρχαῖοι, ἡμῶν ὑπεμνησκον, καὶ πάντες πολὺν παρεκελεύοντο, καὶ τὸ σεράπιον καὶ μὴ πάντων ἤρχε ὃ τότε τῶν ἐν αἰγύπτῳ ῥωμαίων ταγμάτων ῥωμαῖός ἐναρχῆτον ὑπαρχῆτον τῆς ἀλεξανδρείας ἠγείτο ὡς ὃ ἐστὶν ἡνυον, ἐμνήσαν τῷ βασιλεῖ τὰ ἡμίονα ὡς θεομολόγους δὲ ἐστὶν ἐν τῷ σεράπιῳ παρεσκευάζειν εἶναι, τὸ σιμελεῖν αὐτοὺς ἢ τεθολμήκασιν ἑπέτα ὃ καὶ ὁλυμπίους ἐν φιλοσόφῳ χήμαθι σιμῶν αὐτοὺς, καὶ πειθῶν χρήναι μὴ ἀμελεῖν τῶν πατρῶων, ἀλλ' εἰ δέοι ὑπέρε αὐτῶν θήσκων καὶ θαιραμένων δὲ τῶν ἑσάνων, ἀθυμῶν ὄρων, σιμελεῖν μὴ ἑξισαῖς τῆς ἰσοσκίας, ὑλῶ φαρτῶν καὶ ἰνδαλματῶν λέγων εἶναι τὰ ἀγάλματα, καὶ οὐκ ἔτετο ἀφανισμὸν ὑπομῆναι διωκόμενους ἐνοικῆσαι αὐτοῖς, καὶ εἰς ἑρῶν δποπῆναι καὶ ὁ μὴ, τοιαύτῃ ἀσχημένον, καὶ πληθὺν ἐλλήνων ἔχων ἀπειτόν, ἐν τῷ σεράπιῳ διέτριβεν ὁ δὲ βασιλεὺς ἀγγελθέντων τῶν ἡμῶν, ἐστὶν μὲν ἀναρθεῖν χριστιανῶν ἐμακάριον, ὡς μαρτυρίας γερωῶν μέλαχθῶν, καὶ ὑπέρε δόγμαθῶν προκινδυνεύσαντας ὅτι δ' ἀνελόντας, συζηώμεν τυχῆν προσέταξεν, ὡς ἀνρῶσα εἰς χριστιανισμὸν μεταβῶλοιεν, τῶν ἐνεργεσίῳ ἀιδόμενοι καθάπερ θῆναι ὃ ἐστὶν ἐν ἀλεξανδρείᾳ ναός, ὡς ὑπέρε σάσεως τῷ δήμῳ λέγει ὃ ἐστὶν πᾶσι τῶν γραφέντων ὡς βασιλείας εἰς τὸ κοινὸν ἀναγνωστέων, μέγα ἀναβοῆσαι χριστιανῶν, καθότι ἐνθὺς ἐν προνομίῳ ἐν αὐτῷ ἐστὶν ἐλλῆνιστῶν ἐποίητο ὅντεθεν δὲ ἐστὶν δέον ἐμπροσθέντας τὸ σεράπιον φυλάσσοντας, εἰς φυγὴν τραπεῖαν καὶ ἀναβῶντας δὲ τὸν τόπον τῶν χριστιανῶν, ὡς ἐστὶν

καταχρῆν ὁ ἰὸλύμπιος, ὡς ἐπιθόμω, ἔ
πολλὰ πρότερον, ἀπὸ τῆς νυκτὸς μεθ' ἣν
ταῦτα Ἐπιγρομῆς ἡμέρας συνέβη, ἐπι-
κασέ πωθ' ἐν τῷ σεραπίω ἀλληλεῖα ψάλ-
λονθ' ἐπεὶ τῷ θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ
ἡσυχίας ἔσης, ἔδ' ἕνα καθέωρα, Φωνῆς δ' ἐ-
μότης ἦκε τὸν αὐτὸν ψαλμὸν μελωδ' ἔσης,
ἔγνω τὸ σύμβολον· καὶ λαθὼν πάντας, ἔξισι-
τ' σεραπίω, καὶ πλοῖα τυχῶν, εἰς ἰταλίαν
ἀνήχθη· Φασὶ δ' ἅ τ' ἐναῖ τ' ἐτε τότε καθαι-
ρημένε, πνὰ τῷ κατακλιμένων ἱερογλυφικῶν
χαρακτῆρων, σαυρῆ σημεῖω ἐμφερεῖς ἐγκε-
χαρακμένοις τοῖς λίθοις ἀναφανῆσαι παρ'
Ἐπισημόνων δ' ἐτα τοιαῦτα, ἐρμηνεύθεισαν
σημαῖα ταύτην τὴν γραφῆν, ζώω ἐπερχο-
μένω τ' ἐτο δ' ἐ, πρὸ φασιν χριστιανισμῶ
πολλοῖς χυρίαι τῶν ἐλλωιστῶν, καθότι καὶ
γράμματά ἐτερον τ' ἐτο τὸ ἱερόν τέλει· ἔξισι
ἐδίλη, ἡνίκα ἔδει ὁ χαρακτῆρ' Ἐπιση τὸ μὴν
δὴ σεραπίον ὡς ἐήλω, καὶ μετ' ἔπολλ' εἰς ἰκ-
κλιησίαν μετ' ἐσοδῶσθε, δ' ἐκαθ' ἐ βασι-
λέως ἐπώνυμον· εἰσέπ' ἡ κ' πόλεις τινὰς
πρὸ θυμῶς ὑπερεμάχοντο τῶν αὐτῶν οἱ ἐλλη-
νισαί· πρὸ μὴν δ' ἐραίοις, περαίοις, καὶ δ' ἐρο-
πολίται· πρὸ δ' ἡ παλαισιν, ραφιώται καὶ
γαζαίοι· πρὸ δ' ἡ φοίνιξιν, οἱ τῶν ἡλιεπο-
λι οἰκῶντες· σύρων δ' ἡ μάλισα οἱ ἔναῖ
ἀπαμείας τῆς πρὸ τῶ ἀξίω πρὸ αὐμῶ· ἔς
ἐπιθόμω Ἐπι φυλακῆ τῷ παρ' αὐτοῖς
κῶν, συμμαχίαις χησῶσθε πολλὰς γα-
νλαίων ἀνδρῶν, ἡ τῷ πρὸ τὸν λίθον κω-
μῶν τὸ ἡ τελευτῶν Ἐπι τοσῶτον πρὸ γελθεῖν
τολμῆς, ὡς μαρκελλον τὸν τῆδε Ἐπι τοπονον
ἀνελεῖν λογισάμηνος γδ' ὡς ἔδει ἄλλως αὐτοῖς
ράδιον μετ' ἐλεθῆναι τῆς πρὸ ἑτέρας θρησκείας,
ἔδει ἀνα τῶν πόλιν ἡ τὰς κώμας ναῖς κατε-
σρεῖσθε πρὸ θυμῶν ἡ μέγισον εἶναι ναόν ἐν
τῷ αὐλῶν, κλίμα δ' ἐτετο τ' ἀπαμείων χώρας,
σεραπῶτας ἰνας ἡ μονομάχης πρὸ θαλασσῶν,
Ἐπι τ' ἐτο ἡ πλῆσιον ἡ χυρόμηνος, ἔξω βελῶν
πρὸ ἐμμέν' ἡν γδ' ποδαλγός· καὶ ἔτε μά-
χεται, ἔτε δ' ἰώκειν ἡ φεύγειν ἡ δ' ἰναῖ
πρὸ γολημένων δ' ἐ τῷ σεραπῶν καὶ μονο-
μάχων πρὸ τὸ ἐλεῖν τὸν ναόν, μαθόντες αὐτὸν
τινὲς τῶν ἐλλωιστῶν μεμονῶσθε, καθ' ὃ
μέρθ' ἐλευθερον ἡν μάχης τὸ χωρίον,

A hunc usque diem obtinere. Olympius
vero, sicut à quibusdam accepi, non
multo antea, nocte intempesta, quæ il-
lum diem, quo hæc facta sunt præcessit,
quendam in Serapio Alleloia canentem
audivit. Et quoniam foribus occlusis,
cunctisque quiescentibus, neminem
conspiciebat, sed solam audiebat vocem
psalmum illum modulantem, intellexit
quid sibi vellet hoc signum. Et omnibus
inseciis, templo egressus est, cumque na-
vigium forte nactus esset, in Italiam tra-
jecit. Cæterum dum hoc templum ever-
teretur, ajunt literas quasdam, quas Hie-
roglyphicas appellant, signo crucis simi-
les, lapidibus incitas apparuisse: quas
cum vici earum rerum periti interpreta-
rentur, significare dixerunt vitam ven-
turam. Atque ob hanc causam multos
Paganorum ad Christianam religionem
convertos esse dicunt, cum alia quoque
litera significarent, templum illud tunc
destructum iri, cum hæc nota cruci si-
milis apparuisset. Et Serapium quidem
hoc modo captum atque expugnatum,
nec multo post in Ecclesiam Arcadio
Imperatori cognominem immutatum
est. Adhuc tamen in aliquot urbibus,
Pagani pro templis suis acriter dimica-
bant: in Arabia quidem Petrai & Areo-
politæ: in Palæstina Raphientes & Ga-
zæi: in Phœnice verò Heliopolitæ,
Apud Syros denique, cives urbis Apa-
meæ quæ ad Axium fluvium sita est:
quos quidem accepi, ad tutelam tem-
plorum suorum sæpenumero ulos esse
præsidio Galilæorum, & rusticorum ho-
minum ex vicis qui sunt circa Libanum:
tandemque eo audaciæ prorupisse, ut
Marcellum ejus loci Episcopum inter-
fecerint. Nam cum hic intelligeret,
illos non aliter à priori superstitione fa-
cile converti posse, fana quæ in urbe &
D in pagis erant subvertit. Cumque au-
diisset maximum templum esse in Au-
lone, qui tractus est regionis Apame-
norum, assumptis secum militibus
& gladiatoribus, eo perrexit: Et
cum propius accessisset, ipse quidem
extra telorum jaçtu remansit. Erat
enim pedibus æger: & neque pu-
gnare, nec persequi aut fugere pote-
rat. Militibus vero & gladiatoribus
in expugnatione templi occupatis,
quidam ex Paganis cum illis solum re-
lictum esse cum cognovissent, qua
parte locus pugna vacabat, egressi
Yyyy ij

ἐνθάδε ἡ ἐκδηλός ἐστιν ὁ τόπος τῶν ἐν μέ-
 τανοία ὄντων· ἐξάσι δὲ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ οἰοῦνται πέν-
 θ' ἄλλες· ἡ δὲ πληρωθείσης τῆς τῆς Θεῶν
 λειτουργίας, μὴ μεταχρόνιος ὢν μύσαις θε-
 μίς, σὺν οἰμωγῇ καὶ ὀδυρμῷ πηνεῖς Ἰη-
 ρῆς ῥίπτεσι σφάσι· ἀνικαρόστωπος δὲ δε-
 δακρυμύτης ὁ Ἰησοῦς ὁ πατρὸς ἡμεῶν,
 ὁμοίως Ἰηρὶ τῆς ἐδάφους πίπτει σὺν ὀλολυγῇ
 καὶ τὸ πᾶν τῆς ἐκκλησίας πληθῶν δακρυῶν
 ἐμπλάται· τὸ μὲν τῆτο δὲ, πρῶτον ὁ
 Ἰησοῦς Ἰξανίσταται, καὶ οὐδὲν κενεῖς
 ἀνίστησι καὶ ἡ παροσῆκεν ὑπὲρ ἡμαρτηκῶτων
 μεταμελετιῶν ἐξάμηνος, ὀποτέμπει
 καθ' ἑαυτὸν δὲ ἐκονεῖ ταλαιπωρέμηνος ἑκα-
 ς ἡμερῶν, ἢ νηστείαις, ἢ ἀλυσίαις, ἢ ἐδεσμάτων
 ἀποχῆ, ἢ ἐτέροις οἷς παροσῆκεται, ἀεμμένει
 τὸν χρόνον, εἰς ὅσον ἀπὸ τέταχεν ὁ Ἰησοῦς
 πρὸ τῆς ἡμετέρας, ὡσπερ π ὀφλημα
 διαλύσας τῷ πτωχεῖαν, τῆς ἀμαρτίας
 ἀνίε), καὶ μὲν τῆ λαὸ ἐκκλησιαζέει τὰ δε-
 μῶν δὲ ῥαχῆθεν οἱ ῥωμαίων ἱερεῖς ἄχει καὶ
 εἰς ἡμᾶς φυλάττεσιν· ἐν δὲ τῇ κωνσταν-
 τινεπόλει ἐκκλησία, ὁ ἐπὶ τῶν μετ' αὐτῶν
 τῶν τῶν γαμῶν παροσῆκεν ἐπολιτεύετο
 εἰσὶν ὅτε δὴ γυνή τις τῶν ὑπατεριδῶν, Ἰηρὶ
 ἀμαρτίας αἷς παροσῆκεται, παροσῆκε
 θῆσα ὡσαύτως τῆ παροσῆκεν νηστείαν,
 καὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύει, τῆς χάρις ἐν
 τῇ ἐκκλησία διατελεῖσα, ἐκπεπορνε-
 ῖται παρ' ἀνδρὸς διακόνος καλεμένουσεν·
 ἐφ' ὃ τὸ πλῆθος μαθὼν, ἐχαλέπαιεν ὡς
 τῆς ἐκκλησίας ὑβρισμῶν· μεγίστη δὲ
 διαβολὴ οὐδὲν ἱερομένους εἶχεν· παροσῆκεν δὲ
 ὅτι χρῆσαιτο τῷ συμβεβηκότι νεκρῶν,
 ἀφείλετο τῆς διακονίας τὸν ἡταιρηκότα συμ-
 βουλάτων δὲ πινων συγχωρεῖν ἑκάστον, ὡς
 ἀνιῶν τῶν συνειδείη καὶ θάρρεῖν δύναίτο, κοι-
 νωεῖν τῶν μυστηρίων, ἐπαυσε τὸν Ἰηρὶ τῆ με-
 τανοίας παροσῆκεν ἡ δὲ ἐκείνης τῆτο κρα-
 τῆν δέμενεν ἡ δὲ τῆ δὲ ῥαχῆσι, οἰμαί, καὶ
 τῆ καὶ ἀνὴν σεμνότητι καὶ ἀκερείας, εἰς ἀ-
 διάφορον ἢ ἡμελημένον ἡ δὲ καὶ μικρὸν
 διαλυθῆναι δὲ ῥαχῆσι ἐπεὶ παροσῆκεν, ὡς
 ἡγῆμαι, μείω τὰ ἀμαρτήματα ἦν, ὑπὸ
 τῆ αἰδέας τῶν δὲ ῥαχῆσι τῶν σφῶν
 αὐτῶν πλημμελείας, ἢ ὑπὸ ἀκερείας τῶν

A Illic enim in propatulo est pœnitentium
 locus: in quo illi stant mœsti, ac veluti
 lugentes. Peractisque jam missarum
 solennibus, exclusi à communione sa-
 crorum quæ initiatis præberi mos est,
 cum gemitu ac laments pronos se in ter-
 ram abjiciunt. Tum Episcopus cum la-
 chrymis ex adverso occurrēs, pariter ipse
 humi provolvitur: & universa Ecclesiæ
 multitudo simul confitens, lachrymis
 perfunditur. Posthæc vero primus ex-
 surgit Episcopus, ac prostratos erigit:
 factaque ut decet, precatione pro pec-
 catoribus pœnitentiam agentibus, eos
 dimittit. Privatim autem unusquisque
 sua sponte se macerans, aut jejuniis,
 aut illuvie, aut ciborum abstinentiâ, vel
 aliis quibus jussus est modis, tempus
 quantumcunque ipsi ab Episcopo con-
 stitutum est, expectat. Ubi vero præsti-
 tutus dies advenit, tanquam debito quo-
 dam perfoluto, à pœna commissi sce-
 leris liberatur, & reliquo Ecclesiæ po-
 pulo sociatur. Hæc Episcopi urbis
 Romæ, jam inde ab ultima vetustate ad
 nostram usque ætatem custodiunt. In
 C Constantinopolitana autem Ecclesia,
 certus Presbyter constitutus erat qui
 pœnitentibus præset. Donec matrona
 quædam nobilis, ob peccata quæ confes-
 sa fuerat, jussu ab hoc Presbytero jeju-
 nare, ac Deum suppliciter orare; dum
 hujus rei causâ in Ecclesia moraretur,
 à Diacono se stupratam esse prodidit.
 Quo cognito, plebs omnis vehementer
 succensuit, eo quod contumelia illa-
 ta esset Ecclesiæ: nec mediocri pro-
 bro expositi erant sacri ordinis viri.
 Nestarius vero, cum diu multumque
 dubitasset, quidnam in hoc negotio
 agendum esset, eum qui stuprum admi-
 lerat, diaconatu exiit. Cumque non-
 nulli consilium ei dedissent, ut unicui-
 que, prout sibi conscius esset, ac fidu-
 ciam sui haberet, ad sacrorum myste-
 riorum communionem accedendi li-
 beram faceret potestatem, Presbyte-
 rum qui agendæ pœnitentiæ præpositus
 erat, abolevit. Atque ex eo tempo-
 re id firmum ac stabile permansit: ve-
 rustate, eique adjuncta gravitate ac se-
 veritate, jam tum, ut opinor, in la-
 xam ac dissolutam vivendi rationem
 paulatim delapsâ. Nam antea, ut equi-
 dem existimo, minora erant peccata,
 tum ob verecundiam eorum qui sua ipsi
 delicta enuntiabant, tum ob severitatem

μεταβάλλον τῷ γνώσει ἐν τοιαύτων δὲ
 δογμάτων ἐδὲ τοῖς ἑνομίαις φορητὸς εἶναι
 δόξας, ἐκβληθεὶς τῆς αὐτῶν ἐκκλησίας, ἔδυν
 ἀπ' αὐτῆς καλεσθεὶς θεοφρονητῆς, ἐποίη
 σεν ἑστὴν εἰς μακρὰν δὲ καὶ εὐτυχίῳ πε
 ρὴν κωνσταντινουπόλει τὰ ἑνομίαις φρονητῶν,
 ἐπὶ τὸν αὐτὸν κατέλειπεν αἵρεσιν. Ζητή
 σθαι γὰρ εἰ τῷ ἐχάτῳ ὄρατι γνώσκει
 ὁ υἱός, καὶ εἰς ἀναίρεσιν τέττι, τῷ εἰρη
 μῶν ἐν τοῖς ἐναγγελίοις ὅτι μόνος ὁ πα
 τὴρ οἶδεν, ἀνικεῖσθαι δοκούντων, ἰσχυρί
 ζεσθαι μὴ ἴ τῆς ταύτης τῆς γνώσεως ἀμοιροῦν εἶ
 ναι τὸν υἱόν, ὡς ἀνευθεὶς λαβόντα πάντα
 πατρὸς τὸν πατέρα· μὴ πατρὸς ἀπομνησθῶν δὲ τὸν
 λόγον τῷ τότε πατρὸς τῆς αἵρεσεως,
 αὐτὸν χωρίσας τῆς κοινωνίας, ἀφίκετο
 πρὸς ἑνόμιον ἐν τῇ ὑπερρείᾳ ὄρατι κα
 λαβόντος δὲ ἡδὴ διακόνος καὶ ἑτέρων, οἱ
 ἐν τῆς κωνσταντινουπόλεως ἀπεσάλησαν,
 διαβαλόντες τὸν αὐτὸν, καὶ εἰ δεήσοι διαλε
 ξόμενοι, μαθὼν ἑνόμιος ἐφ' ᾧ παρε
 γρηγόρησεν, ἔδυν ἰσχυρῶς λόγους ἐπήνεσε καὶ
 συνήξατο αὐτῶν, καίπερ ἔθεμιτὸν ἐν
 αὐτοῖς, συνευχόμενος τοῖς ἀλλοχοῖσι δίχα
 γραμμάτων ἀφικνεσθῶν, ἀπὸ τῆς σφῆ
 αὐτῶν ὁμοδόξους δηλοῖ, διὰ σημείων ἐγ
 γραφόμενων ταῖς ἐπιστολαῖς, ἀγνώστων
 τοῖς ἄλλοις ἑστὴν εἰς μακρὰν δὲ ταύτης
 τῆς ζητήσεως ἑνομίαις τελευτήσασθαι, ἔ
 παρσέβη τὸν εὐτυχίον ὁ πατρὸς τῆς ἐν
 κωνσταντινουπόλει αἵρεσεως, ὑπὸ ζηλοτυ
 πίας ἀπεχθανόμενος, ὅτι μὴ δὲ κληρο
 νία ὄρατι ἐναπίσθαι εἶναι παρὰ τῶν τοῖς
 αὐτῶν λόγοις, ἔχ' οἷός τε ἴν διαλύειν τὸ
 παρὰ τῶν ἐπισημάτων ἐντεθῆναι τε μὴ τῷ ὁμοίως
 αὐτῶν φρονητῶν, εἰς ἰδίαν αἵρεσιν ἐχωρί
 σθαι εὐτυχίον τὸ μὲν δὲ παρὰ τὴν θεῖαν βῆ
 σιν διαφορῆς, αὐτὸν τε καὶ θεοφρονητῆς ὁ
 πολὺς λόγος ἐπαυλάται τὰδε δὲ ἂν ἐπι
 θομνὴν ἐγράψα, πρὸς σὺντομον εἰδῆσαι τῷ
 αὐτῶν, ἀφ' ἂν ἑνομιανοὶ διεβήσαν ἐπεξ
 ελθεῖν ἴ πάντας ἔδυν διὰ τῆς κινήσε
 τας λόγους, μακρὸν ἂν εἴη καὶ μοι δὲ ἔρα
 δον, ἐπεὶ μὴ δὲ ἐμπειρῶς ἔχω τῶν τοιαύτων
 διαλέξεων παρὶ ἴ τῆς τῶν χρόνον καὶ
 τοῖς ἐν κωνσταντινουπόλει δεικνοῖς ἀνεφύη

præteriti, mutare cognitionem. Ob
 huiusmodi autem opiniones, cum ne
 ipsis quidem Eunomianis ferendus vi
 deretur, ex eorum Ecclesia ejectus, hæ
 resin nominis sui condidit. Nec multo
 post Eutychius quidam ex Eunomianorū
 secta, degens Constantinopoli, hæresin
 alteram suo nomine appellatam reliquit.
 Nam cum quaereretur, utrum Filius
 cognitam haberet horam novissimam,
 & verba illa Evangelii, quibus solus Pa
 ter eam horam nosse dicitur, id negare
 viderentur de Filio ille asseruit, Filium
 ne huius quidem scientiæ expertem es
 se, quippe qui cuncta sine exceptione à
 Patre accepisset. Sed cum sectæ Euno
 mianorum Antistites eam sententiam
 non probarent, seipsum à reliquorum
 communione sejungens, ad Eunomium
 qui tū in exilio degebat perrexit. Cum
 autem diaconus & alii quidam eum
 prævenissent, ex urbe Constantinopoli
 tana missi ut ipsum accusarent, aut si
 opus foret cum eo disputarent; Euno
 mius certior factus cuius rei causā venis
 sent, Eutychii sententiam comprobavit.
 Quin etiam unā cum illo oravit, quam
 vis nefas sit apud ipsos, orare cum iis
 qui aliunde adveniunt absque literis,
 quæ illos suæ communionis esse testan
 tur per notas quasdam literis inscriptas,
 quæ reliquis ignotæ sunt. Porro cum
 Eunomius non diu post hanc contro
 versiam è vivis abiisset, is qui Eunomianis
 præsidebat Constantinopoli, Eutychium
 admittere recusavit, præ invidia illi in
 fensus, quod cum assertionem illius
 qui ne clericus quidem erat, acriter
 impugnare vellet, quæstionem solve
 re minime potuisset. Ex eo tempo
 re Eutychius cum iis qui sententiam
 ipsius sequebantur, secedens, pecu
 liarem sectam conflagit. Hunc por
 ro & Theophronium, plerique affir
 mant auctores fuisse ejus discrepantiæ,
 quæ est apud Eunomianos in traden
 do sacro Baptismate. Atque hæc pro
 ut comperi, breviter conscripsi, ut
 causæ, propter quas Eunomiani inter
 se divisi sunt, summatim cognosceren
 tur. Omnes autem controversias quæ
 de hac re motæ sunt, sigillatim ex
 plicare prolixum esset: ac mihi quidem
 difficile, quippe qui huiusmodi dispu
 tationum haudquaquam peritus sum.
 Per idem fere tempus, inter Arianos
 quoque Constantinopoli degentes

quæstio exorta est, utrum antequam Filius esset, siquidem illum ex nihilo ortum esse affirmant, potuerit Deus appellari Pater. Ac Dorotheus quidem, qui Antiochia accitus in locum Marini, Arianis præsidebat, cum nomen istud relativum sit, antequam Filius subsisteret, Deum non potuisse vocari Patrem pronuntiavit. Marinus vero contrarium asseruit, & Patrem semper esse Patrem, etiam Filio non subsistente, censuit: seu quod revera ita sentiret: seu quia infensus erat Dorotheo, qui in gubernanda Arianorum Ecclesia ipsi prælatus esset. Hanc ob causam plebs Arianorum in duas partes divisa est. Cumque Dorotheus unâ cum sectatoribus suis, in Ecclesiis quas occupaverat permaneret, hi qui cum Marino erant, constitutis aliis Ecclesiis, separatim conventus egerunt. Vocabantur autem isti Psathyriani, vel Gothorum. Psathyriani quidem, propterea quod Theodistus quidam Psathyropola, est hoc Popani genus, pro hac opinione acriter decertaret. Gothorum vero, eo quod Selina Gothorum Episcopus, idem cum ipsis sentiret. Omnes enim propemodum Barbari hunc sequentes, cum istis collectas celebrabant. Selinae quippe parebant libentissime, utpote qui amanuensis & successor fuisset Ulphilæ ipsorum quondam Episcopi, & idoneus esset ad docendum populum in Ecclesia, non solum patriâ ipsorum lingua, verum etiam Græca. Cæterum haud multo post ortâ de primatu controversiâ inter Marinum & Agapium, quem Marinus sectæ suæ apud Ephesum Episcopum ordinaverat, à se invicem segregati, bellum quodammodo inter se gesserunt, Gothi Agapio auxilium terentibus. Quia de causa multos qui illic erant clericos, Præsulum suorum ambitionem damnantes, ad Ecclesiæ Catholicæ communionem transiisse ferunt. Hunc in modum Ariani inter se primum divisi sunt, & ad hunc usque diem in iis quas incolunt civitatibus separatim colliguntur. Eos vero qui sunt Constantinopoli, cum quinque ac triginta annorum spatio inter se dissensissent, in concordiam postea reduxit Plintha, ex consule, Magister utriusque militiæ, qui tum temporis in palatio plurimum poterat. Atque illi mox in unum congregati, decreverunt

Ζήτησις, εἰ ἔτιν ἔναι τὸν υἱόν, ὡς δὲ οὐκ ὄντων παρ' αὐτοῖς ὁμολογῶμενον, δύνατο καλεῖσθαι πατὴρ ὁ Θεός, ἢ δωρεθεῖται μὲν, ἢ ἀνὴρ μαρίνα μετακληθεὶς ἐν τῷ ἀντιοχείας, πρὸς τὸν ταύτης τῆς αἰρέσεως, ὡς πρὸς τὸ ἔονόματι ὄντι, ἔτιν τὸν υἱόν ὑποσῆσαι, μὴ καλεῖσθαι πατέρα τὸν Θεόν ἀπεφθίνατο μαρίνος, ἢ τὸναντίον ἰχυρίζετο, ἢ μὴ ὑποσῆσαι ἔτιν ἢ πατέρα αἰεὶ εἶναι τὸν πατέρα ἐδὲ ἔλαξεν ἢ ἔτινος ἔχων γνώμη, ἢ καθὸ διαφορῆα διάφορον ἦν, προκρινέντι πρὸς τὸν ταύτης αὐτῶν ἐκκλησίας ἐν ταύτης τῆς αἰτίας, εἰς ἑκάτερον διεκρίθη τὸ πᾶσι δωρεθεὶς δὲ σὺν τοῖς αὐτῶν πεθομένοις ἐφ' ἃ καλεῖσθαι ἐκκλησιῶν οἰκων μείναντο, ἑτέρες οἰκοδομήσαντες οἱ ἀμφὶ μαρίνον, ἰδίᾳ ἐκκλησίαζον ἐπωνομάζοντο ἢ Ναβυριανοῦ τῷ γότθων τὸ μὴν ὅτι θεοκλις τις Ναβυροπώλης, ποπάνῃ δὲ τὸ τοῦ εἶδος, πρὸς δὲ τῶν ταύτης τῆς δόξης σωμίσαι ὅτι γότθων ἐκ καθότι ἢ σελίνας ὁ τῶν ἐπίσκοπον ὁ μόνος ἐδὲ ἔλαξεν ἐπακολοθησάντες ἢ τῶν ἄλλων πάντες βάρβαροι, σὺν αὐτοῖς ἐκκλησιαστικῶν πεθῆντιο γὰρ ἐς τὰ μάλιστα τῶν σελίνας ἐπὶ τὸν χανον, ὑπογραφεῖται ἡγομένῳ καὶ διαδόχῳ ἐλφίλα ἔτιν αὐτοῖς ἐπισκοπῆσαντο καὶ ἐπὶ ἐκκλησίας ἰκανῶν διδάσκων, ἐμόνον τῶν τῶν πάτριον αὐτῶν φωνῆν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τῶν ἐλλήνων ἢ πολλὰ ἢ ὑπερον διαφορῶν πρὸς προεδρίας ἡγομένης μαρίνου πρὸς ἀγάπιον, ὃν ἐπίσκοπον τῶν ἐν ἐφέσῳ ὁμολογῶν ἐχρησίσθησε, διακρινέντες ἀλλήλων, μονοκλι πρὸς σφᾶς ἐπολέμην ἐπαμυσίαν ἀγάπιων τῶν γότθων ἐν ταύτης δὲ τῆς αἰτίας λέγεσθαι πολλὰς τῶν ἐνθάδε κληρικῶν, μετὰ φομένους τῶν τῶν ἡγεμένων φιλοκλι τῆ καθότι ἐκκλησία κοινωνῆσαι ὡς μὴ δρεϊανοὶ τὴν ἀρχὴν ἐχωρίσθησαν, καὶ εἰσέτι νὸν ἐν αἰς εἰσὶ πόλεσιν, ἰδίᾳ ἐκκλησίαζοντο ἔτιν δὲ ἐν κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τριάκοντα καὶ πέντε ἔτεσι διενεχθέντων πρὸς σφᾶς, εἰς ὁμοίαν ὑπερον σωμίσαι ὁμολογῶν ὡν αὐτοῖς πληθῆς, αἰνεῖται πρὸς ἑκαστὸν ἢ πρὸς τὴν περὶ τῆς σεραϊκῆς ἡγεμονίας διωατώτατον τότε ἐν τοῖς βασιλείαις γινόμενῳ καὶ εἰς ταύτων σωμίσθητες, ἐψηφίσαντο

μη ποτε ταυτλω την ζητησιν εις διαλεξιν
αγειν η τα μην, υστερον ωδε απεβη.

A communi suffragio, ne quis inquam de hac quaestione disputaret. Et haec quidem postea hunc exitum habuerunt.

Κεφ. ιη.

CAP. XVIII.

οτι η νατατιανοι ιτεραν αιρεσιν των σαββατιανων σιωπησαν
η δε η δε σαλζορω συνεδον η δε η τη ιορτη η πα
χα διηχοδικαυτρον διηγοσις.

Quomodo Novatiani aliam heresin, Sabbatianorum scilicet, conflarunt. Idem de Synodo apud Sangarum, & de festo die Pascha longa digressio.

Επι ητης παρσης ηγεμονιας, η νατατιανοι παρσος σφας διενεχθειες παρσος της παραλιας εορτης, ιτεραν αιρεσιν τω βασιλευσιν κατακειμενων σαββατιανων σιωπησαν. ο σαββατιανος γω παρσευτερος υπο μαρκιανου χειροτονθεις, αμα θεοκλιτω και μακαριω τοις συμπρεσβυτεροις επιμυθησας τοις εν παρσικωμη συνελθουσιν επι της βασιλευσιν βασιλειας, ηξεν αμα τοις ιουδαίοις την τε παρχα εορτην επιτελειν. ο σαββατιανος δε της εκκλησιας, τα μεν πρωτα, η μη ασκησεως ενεκα, αρεσα γω εβεις, η δε πινας, υπονοου αναξις κοινοιας μυστηριων, εκκηπησε. ως δε εγεγονει δηλωσας νεωτεριζων, εμεμφοσε μη μαρκιανος την επιμυθησας επιτεθεινην τας χειρας, η επι αυτον, πολλας φησιν ανεβοσι διαλεινομενην δε αυτα την εκκλησιαν εις ιτεραν πληθυνων, σιωπησεν ομοδοξος επισκοπος εις σαλζορον χωριον η τετο βιθωιας, οσα δυτο πολλε ελευπολεως επι της θαλασσης κειμενον. ενθα δη συνελθουτες, μελεκαλεσαντο σαββατιανον επει η της λυπης την αιτιαν απαιηθεις λεγειν, επιμυθησας της εορτης το διαφορον, υπονοουσαντες ερωτησασαυτορας ταδε αυτον σκηπησασαυ, ορκον απητησαν ως επισκοπην οσα αν ελοιτο ποτε τα δε ταδε ενωμωτως ομολογησαντες, λογαυδροι μη αξιοχρεων ειναι ταυτλω την αιτιαν εις χωρισμον κοινοιας, απαντας μη ομονοειν η αμα εκκλησιαζειν εψηφισαντο. εκασον δε η αν αυτα δοκη, ταυτλω τλω εορτην επιτελειν και κανονα παρσος τατε εθεισε, ον αδιαφορον επωνομασαν και τα μη ωδε εδοξε τοις εν σαλζορω συνελθουσιν. ο δε εκεινη δε σαββατιανω τοις

Ejusdem Imperatoris temporibus, Novatiani quoque de Paschali festo inter se dissidentes, alteram sectam, eorum qui Sabbatiani dicuntur, condiderunt. Nam Sabbatius qui a Marciano Presbyter ordinatus fuerat, una cum Theoclisto & Macario presbyteris, sequens decretum eorum qui Valentis principatu in Pazuome convenerant, festum Pascha diem cum Judaeis celebrandum esse contendebat. Cumque ab Ecclesia recessisset, initio quidem abstinentiae & arctioris disciplinae causa, vivebat enim sanctissime, & propterea quod suspicaretur quosdam communione indignos esse, se abcessisse simulabat. Ubi vero deprehensum est eum res novas agitare, Marcianus quidem de ordinatione illius querebatur. Ac saepe numero, ut ajunt, exclamato solitus erat, satius fuisse ut super spinas, quam ut super caput illius, manus imponeret. Cum autem Ecclesiae suae populum in duas partes divisum videret, sectae suae Episcopos Sangarum convocavit. Est hic locus in Bithynia, ad mare situs haud procul Helenopoli. Illic igitur congregati, Sabbatium accersunt. Qui iustus causam doloris sui dicere, cum discrepantiam festi allegaret, suspicati Episcopi eum Episcopatus cupiditate ductum ista praetextere, jusjurandum ab illo exegerunt, quod Episcopatum nunquam suscepturus esset. Id cum ille interposita sacramenti fide promississet, illi causam hanc non satis idoneam esse arbitrati, ob quam communio divelleretur, decreverunt, ut omnes quidem inter se consentirent, & collectas una celebrarent: unusquisque vero pro suo arbitratu festum diem perageret. Eaque de re canonem scripserunt, quem adia-phoron appellarunt. Et haec quidem decreta sunt ab illis, qui tum Sangari convenerant. Exinde vero Sabbatius

Zzzz ij

Judæos secutus, nisi forte contigisset, ut omnes eodem tempore simul Pascha celebrarent, ipse præveniens, ut moris est, jejunabat, & privatim solennia Mosaicæ legis observans, Pascha peragebat. Die vero sabbati, à vespere ad statutum usque tempus, vigiliis & solitis orationibus vacans, sequenti die simul cum reliquis omnibus in Ecclesiam conveniebat, & sacra mysteria percipiebat. Et initio quidem, multitudinem latuit; progressu vero temporis, cum ea de causa insignis esset, multos imitatores habuit, ac præsertim Phrygas & Galatas, quibus patrius mos est festum Paschæ ita celebrare. Tandem vero palam deficiens, eorum qui sententiam ipsius sequebantur, Episcopatum suscepit, sicut suo loco dicemus. Mihi vero mirari subit tum hominem istum, tum eos qui illum sectati sunt, cur hanc novitatem induxerint: cum veteres Hebræi, ut refert Eusebius, Philonis, Iosephi, Aristobuli, aliorumque complurium adducens testimonium, post vernal æquinoctium Pascha immolayerint, quando Sol primum signum Zodiaci percurrit, quod Græci Arictem vocant, luna vero quartadecima, ex opposito cursum suum peragit. Sed & ipsi Novatiani, qui sunt altoqui exactissimæ diligentia, affirmant nec sibi ipsis, nec auctori sectæ suæ, hunc morem ab initio fuisse: verum ab iis qui in Pazucome convenerunt, id primitus innovatum: & in hunc usque diem, consortes ipsorum, qui sunt in urbe Novatiani, simul cum reliquis Romanis id festum celebrare. Qui quidem nunquam aliter celebrasse superiori tempore deprehensi sunt, cum Apostolorum Petri ac Pauli traditionibus uterentur. Præterea Samaritani, qui Mosaicæ legis observatores sunt studiosissimi, hoc festum nunquam prius celebrare solent, quàm novæ fruges ad maturitatem pervenerint. Hæc enim festivitas novorum in lege dicitur. Quare novis fructibus nondum visis, nefas est festum peragere. Unde profusum necesse est, ut æquinoctium vernalis præcesserit. Et eos quidem qui hac in re Judæos imitantur, magnopere admittor, quod non potius vetustum apud illos morem prætulerint. Porro præter istos, & eos qui in Asia Quartodecimani dicuntur, reliquæ omnes, ut opinor,

Α ἰσδαίοις ἐπόμυθον, εἰ μὴ καὶ ταυτὸν συνωλέχθη πάντας ἀγειν τὴν ἑορτήν. Φθάνειν ὡς ἐθῆ ἐνήσθαι καὶ καθ' ἑαυτὸν διατῆρῆ νομισμῶν ἐπέβη τὸ πάχος τῶ δὲ Καλιβάτω ἀφ' ἑσπέρας Ἰπὶ τὸν δέοισα καὶ ἐν ἀγρυπνίᾳ καὶ ταῖς προσηκῶσαι ἐνχαῖς διαγνώμυθον, τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ καὶ πᾶσιν ἐκκλησιαζέσθαι, καὶ τῇ μυστηρίων μελέτῃ καὶ τῇ μνήμῃ, τὸ πᾶν ἐλάττωσεν ὡς δὲ τῶ χρόνῳ ἐντελευθῆν Ἰπὶ μὲν ἐγγύθεν, πολλὰς δὲ ζηλιώτας ἔχει, καὶ Β μάρισα Φρύγας καὶ γαλάτας, οἷς πάσης ὡδὲ τὴν ἑορτήν ταύτην Ἰπὶ τῆ ἐν ὑστερον δὲ εἰς τὸ προφανές ὄπισθας, τῶν ἀπὸ παλαιμένων τῶ Ἰπὶ σκοπῆν ἀνεδέξατο, ὡς ἐν καρπῶ λελέξε. ἐμοὶ δὲ θαυμάζον ἔπειτα τῶ δὲ τῶ ἀνδρῶν, καὶ τῶν ἐπομένων ἀπὸ, ἐπὶ ταῦτα ἐνεώθεσαν ἑβραίων τῶν παλαιῶν, ὡς ἰσορεῖ ἐν ἐβραίοις, ὑπὸ μάρτυσι τε Φίλωνι καὶ ἰωσήφῳ, καὶ δρισοβέλω, καὶ ἑτέροις πλείοσι, καὶ ἑσπερινὴν ἰσημερίαν τὰ διακρίματα θυσιῶν, ἢ τὸ πρῶτον διωδεκάμηνον τριῆμα ὀδύσσειον, ὁ χρόνος ἐλλείπει ὀνομάζουσι ἐν διαμέτρῳ δὲ τῆς σελήνης τεσσαρεσκαίδεκάτῃς τὴν πορείαν περιμένει ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ναυαλιανοὶ οἷς ἀνεβείας μέλει, ἰσχυρίζονται, ὡς ἔτε αὐτοῖς, ἔτε τῶ δὲ χρονοῦ τῆς αἰρέσεως, τῶτο προτερον ἦν ἐθῆ. ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐν παλαιῶν κομῆ συνωλέχθησαν ἐνεωτερότην ἀπὸ τῆ καὶ νόν ἐν τῇ πρῆσβυτέρᾳ ῥώμῃ, ὅμοιοι ἔσονται αὐτοῖς σὺν τοῖς ἄλλοις ῥωμαίοις ἐορτάζουσι ἔς ἔπος ἐλλῶς ἐορτάσαι παρελθόν χρόνον ἤλεγξε, Πέτρος ἔ Παύλος τῶν ἀποστόλων τὴν ἀδούσει χρωμένους προσέτι ἢ καὶ Καμαρεῖται, οἷς τῶ μωσέως νόμου τὰ μακάριον ζηλιώτῃ τυγχάνουσι, πρὶν τὸν νέον τελεσθῆναι καρπὸν, ὅτι ἀνέχονται ταύτην ἐπιτελεῖν τὴν ἑορτήν νέων γὰρ, φασίν, αὐτὴν ἐορτῆν ὀνόματι καλεῖ μὴ ποτε τῶν φαντασιῶν, ἐορτάζουσι ἑσπερινῶν ὡς ἐξ ἀνάγκης φθάνειν τὴν ἐν τῶ ἡμεῖς ἰσημερίαν ὅτι μὴ δαίνας ἀπὸ τῶτο μιμημένους, θαυμαστοὶ ἔσονται μὴ τὴν παρ' αὐτοῖς δεχαιοτήτα μακάριον ἐπὶ νῆσασιν ὡς εἶκε ἢ πρὶν τῶν καὶ τῶν ὀπίσθεν τῶ ἀσίας καλεμένων τεσσαρεσκαίδεκάτῃς.

ὁμοίως ῥωμαίοις καὶ αἰγυπτίοις, καὶ ἀπὸ τῶν
 ἄλλων ἀρέσεων ταύτῃ τὴν ἑορτὴν ἀγασιν·
 ἀλλ' οἱ μὲν ἐν αὐτῇ τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ
 σὺ τοῖς ἰουδαίοις ἑορτάζουσιν ὅθεν ὠδὸς ὀνομά-
 ζον· οἱ Ἰουδαῖοι, τὴν ἀναστάσιμον ἡμέ-
 ραν Ἰηλεῖσιν ἰουδαίοις ὃ καὶ ἔτοι ἐπον· καὶ
 εἰς ταυτὸ τοῖς τεσσαρεσκαίδεκάτῃς κα-
 τὰς ἐφέθοσι πλὴν εἰ μὴ τύχοι τῇ τεσσαρεσκαί-
 δεκάτῃ τῆς σεληνῆς ἢ πρώτῃ ἢ (καθάρτα
 ἡμέρα συμπεσῆσα, καθότιν γίνον) τῇ ἰε-
 δαίων, ὅσαις ἀνῆμέραις συμβαίη τὴν ἐρχο-
 μῶν κρειακὴν ὑστερεῖν τεσσαρεσκαίδεκα-
 τῆς τῆς σεληνῆς· μοιθάνισα ὃ, ἔς πεπεζίτας
 καὶ φρύγας ὀνομάζουσι, ξενίω τινὰ μεθοδὸν
 εἰσαγαγόντες, καὶ ταύτῃ τὸ πάχος ἀγασί-
 τοῖς μὲν γὰρ Ἰηλεῖ τῶν τῆς σεληνῆς δρό-
 μον πολυπεραγομένης καλαμέμφον· φα-
 σὶ ὃ χεῖνα μόνους τοῖς ἡλιακοῖς ἐπεδὲ κύ-
 κλοις εἶναι ὁρθῶς ταῦτα κανονίζουσι· καὶ μῆνα
 μὴν ἑκάστον εἶναι ἡμερῶν τριακοντα ὀρίζουσι·
 ἀρχαῶς ὃ τὴν πρώτῃ ἀπὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημε-
 ρίας, ἢ ῥηθεῖν ἀντὶ ῥωμαίους, πρὸ ἐννεα κα-
 λανδῶν ἀπριλίων· ἐπειδὴ φασι οἱ δύο Φω-
 σῆρες τότε ἐγγίνεσθαι, οἷς οἱ χρόνοι καὶ οἱ ἐνιαυτοὶ
 δηλοῦν· καὶ τῆτο δέκινον τὸ τῆς σεληνῆς
 διὰ ὀκταετηρίδων τῶν ἡλίου συνίεναι, καὶ ἀμ-
 φοῖν καὶ ταύτων νεμηνίαν συμβαίνειν καθότι
 ἢ ὀκταετηρίδων σελευνιακῶς δρόμος πληρῆται
 ἐννεα καὶ ἐνενηκοντα μυσίον, ἡμέραις ὃ διαχι-
 λῆται ἐννακοσίαις εἰκοσι δύο· ἐν αἷς ὁ ἡλίου
 τὰς ὀκτώ δρόμους ἀνέι, λογίζουμένων ἑκάστῳ
 εἶναι τριακοσίων ἐξήκοντα ἡμερῶν, καὶ πρὸς ἐπι-
 τέλει ἡμέρας μιᾶς· ἀπὸ γὰρ τῆς πρὸ ἐννεα
 καλανδῶν ἀπριλίων, ὡς δὲ χεῖς ἔστις κί-
 σεως ἡλίου καὶ πρώτης μὲνός, ἀναλογίζον τὴν
 ἐρημῶν ταῖς ἱεροῖς γραφαῖς τεσσαρεσκαί-
 δεκαταίαν ὅ τῶν τῆν εἶναι λέγουσι, τὴν πρὸ
 ὀκτώ ἰδῶν ἀπριλίων καθ' ἣν αἰεὶ τὸ πάχος
 ἀγασιν, εἰ συμβαίη καὶ τὴν ἀναστάσιμον αὐτῇ
 σὺδραμῆν ἡμέραν, ἐπὶ τῇ ἐχομένη κρειακῇ
 ἑορτάζουσι γέγραπται γὰρ, φησὶν, ἀπὸ τεσα-
 ρεσκαίδεκάτης μέχρι εἰκοστῆς πρώτης.

A hareles, hunc diem festum agunt eo-
 dem modo quo Romani atque Ægy-
 ptij. Verum Quartodecimani quidem,
 quartadecima die simul cum Iudeis fe-
 stivitatem celebrant, unde etiam hanc
 appellationem sortiti sunt. Novatiani
 vero resurrectionis diem celebrant. Iu-
 deos tamen ipsi quoque sequuntur, &
 in idem recidunt cum Quartodecimanis.
 Nisi quod quoties quartadecima
 luna non incidit in primam Sabbati,
 Iudeis posteriores fiunt tot diebus, quot
 Dominicam diem quartadecima luna
 posteriorem esse contigerit. At Mon-
 tanista, quos Pepuzitas & Phrygas vul-
 go nominant, peregrinam quandam
 methodum commenti, juxta illam Pas-
 cha celebrant. Eos enim reprehendunt,
 qui in hac re lunæ cursum curiosius ob-
 servant: solos verò Solis circulos iis qui
 ista recte dirigere volunt, sequendos esse
 affirmant. Ac singulos quidem men-
 ses triginta dierum esse definiunt. Pri-
 mum autem diem cœpisse ab æquino-
 ctio verno, qui dies juxta Romanos di-
 ceretur ante nonum Calendas Aprilis.
 Eo enim die, ut ajunt, facta sunt duo
 luminaria, quibus tempora & anni de-
 signantur. Idque ex eo ostenditur, quòd
 luna octavo quoque anno concurrit cum
 Sole, & utrisque novi mensis initium si-
 mul contingit. Quippe octaëteris qui-
 dem lunaris, completur, mensibus qui-
 dem nonaginta novem; diebus vero bis
 mille nongentis ac viginti duobus. Quo
 dierum spatio sol octo annorum curri-
 cula absolvit, computatis in singulos
 annos trecentis sexaginta quinque die-
 bus, ac præterea quadrante unius diei.
 Nam à die nono Calendas Aprilis, tan-
 quam à creationis Solis ac primi mensis
 exordio, computant quartum decimum
 diem, cujus in sacris libris fit mentio:
 & hunc esse dicunt octavum Idus Apri-
 les. Quo quidem die Pascha perpetuo
 celebrant, si in eundem diem incidit
 resurrectionis dies. Sin minus, sequen-
 ti die Dominico festivitatem agunt.
 Scriptum est enim, ut ajunt, à quartode-
 cimo die ad vicesimum primum.

Zzzz iij

CAPUT XIX.

De variis apud varias Provincias & Eccle-
sias ritibus, narratio hujus auctoris
scitu dignissima.

ET hæc quidem fuerunt in hujus festi
observatione discrepantiæ. Porro
exortam olim hac de re controversiam
sapientissime dissolvisse mihi videtur
Victor, tunc temporis Romanorum
Episcopus, & Polycarpus Smyrnæus.
Nam quoniam Occidentales Episcopi,
traditionem Pauli ac Petri abrogandam
non esse celebant; Asiatici vero, Ioan-
nem Evangelistam sequi se velle affir-
mabant, ex communi consilio placuit, ut
singuli festum prout consueverant cele-
brantes, à mutua inter se communione
nequaquam discederent. Stultum enim,
nec immerito, existimabant, consuetu-
dinum causâ ab se invicem separari eos,
qui in præcipuis religionis capitibus
consentirent. Neque enim in omnibus
Ecclesiis, quamvis eandem fidei doctri-
nam profiteantur, eisdem traditiones
per omnia similes reperire licet. Certe in
provincia Scythia, quamvis multæ ur-
bes sint, unus est omnium Episcopus.
In aliis autem provinciis, interdum
etiam vici consecratos habent Episco-
pos, sicut in Arabia, & in insula Cypro
animadverti, & apud Novatianos ac
Montanistas, qui sunt in Phrygia. Apud
Romanos Diaconi non plures sunt ha-
ctenus quam septem, istar eorum qui
ab Apostolis primum ordinati sunt, ex
quorum numero fuit Stephanus, qui pri-
mus martyrium pertulit. Apud alios
vero, haudquaquam definitus est nume-
rus Diaconorum. Præterea Romæ
quotannis semel canitur Alleluia, primo
die Paschalis festivitatis: adeo ut multi
Romanorum hoc jurejurando uti so-
leant, ut hunc hymnum audire & canere
ipsis contingat. In eadem urbe, nec E-
piscopus, nec alius quisquam in Ecclesia
populum docet. Sed apud Alexandri-
nos solus civitatis Alexandrinæ Episco-
pus concionatur. Quam consuetudi-
nem, cum antea non fuisset, introductam
esse ferunt, ex quo Arius Presbyter de
doctrina fidei differens, nova dogmata
invenit. Est etiam apud Alexandrinos
hoc novum atque insolens. Domi enim

Κεφ. θ.

κατάλογος τῶν συγγραφῶν εἰς ἱστορίαν αὐτῆς, τῶν ἀπὸ δια-
φόρων ἔθνεσιν ἢ ἐκκλησιαστικῶν,

Ἰδε μὲν ἀεὶ ταύτης τῆς ἐορτῆς αἱ δια-
φοραὶ. Ῥοφώταλα δὲ πως οἰμαι κα-
ταλόσαι τὴν συμβάσαν πάλαι ἀεὶ ταύ-
της φιλονεικίαν, ἐδὴ ἀμφὶ βίβλιον αὐτῆς
τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, καὶ πολὺ καρπὸν τοῦ
σμυρναίου. ἐπεὶ ἦ οἱ πρὸς δύσιν ἱερεῖ, οὐκ
ὄντο δεινὸν Παύλου καὶ Πέτρου τὴν ἀπαρ-
σιν ἀτιμάζων οἱ δὲ ἐκ τῆς ἀσίας, Ἰωάννη
τῷ εὐαγγελιστῇ ἀκολουθεῖν ἰχυρίζοντο τῆς
κοινῆς δόξης, ἕκαστοι ὡς εἰώθεσαν ἐορτά-
ζοντας, τῆς πρὸς σοφῆς κοινωνίας ἐκείνης
ρίσθησαν ἕνητες ἦ καὶ μάλα δικαίως
ὑπέλαβον, ἐθῶν ἕνεκεν ἀλλήλων χωρίζο-
νται, πρὶ τὰ καίρια τῆς θρησκείας συμφω-
νῆτες. ἔ γὰρ δὴ τὰς εὐλαίας ἀποδόσεις ἀεὶ
πάντα ὁμοίας, καὶ ὁμοδόξοι εἶεν, ἐν πά-
σαις ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς εὐρεῖν ἐστὶν ἀμεί-
σθησαι. Πολλὰ πόλεις ὄντες, ἕνα πάντες
ἐπίσκοπον ἔχουσιν. ἐν ἄλλοις δὲ ἔθνεσιν
ἐστὶν ὅπη καὶ ἐν κώμαις ἐπίσκοποι ἱερεῖται,
ὡς ἀπὸ ἀραβίων καὶ κυπρίων ἔργων, καὶ
ἀπὸ τῶν ἐν φρυγίαις ναυαθίων, καὶ μι-
τανισαίων. Διακονοὶ δὲ ἀπὸ Ῥωμαίων εἰσὶν
νῦν ἔστω ἕως εἰς ἑπτὰ καὶ ὁμοίωσθαι
τῶν ὑπὸ τῷ ἀποστόλῳ χειροτονηθέντων, αἱ
ἦν σέφοντο ὁ πρῶτος μαρτυρίας ἀπὸ
τῶν ἄλλοις ἀδιάφορος ὁ τῶν Ῥω-
μῶν πάλιν αὐτῶν ἕκαστος ἕως ἀπαρῶν ἐν Ῥω-
μῇ τὸ ἀλληλεῖα ψάλλεσθαι, καὶ τὴν ἑκα-
τὴν ἡμέραν τῆς παραχρῆστος ἡορτῆς ὡς πό-
λεως Ῥωμαίων ὄρκοι εἶναι, τῶν τῶν ἡμῶν
ἀξιωθῆναι ἀκῆσαι τε ἐν ἑαυταῖς ἕτε δὲ
ἐπίσκοπος, ἕτε ἄλλοις πρὸς ἐνθάδε ἐπὶ ἐκ-
κλησιαστικῆς διδασκῆς ἀπὸ ἀλεξανδρεῶν με-
ν ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος. Φασὶ δὲ τῶν
ἑστέρον εἰωθῶς ἐπιγράφειν ἀφ' ἑαυτῶν
πρὸς ἑαυτῶν ὄντων, ἀεὶ τὰ δόγματα ἀπαρ-
λεγόμενα ἐνεωτέρισται. ἕξιν δὲ καλεῖται
ἀπὸ ἀλεξανδρεῶν τῶν ἀναγνωστικῶν.

μύρων Ἰωάννου εὐαγγελίου ἐκ ἐπανίστασιν ὁ Ἐπίσκοπος ὁ παρ' ἄλλοις ἐπ' ἔγνω ἔτε ἀκήκοα ταύτην ἢ τὴν ἱερὴν βίβλον ἀναγνώσκει ἐνθάδε μόνον ὁ δὲ ἄρχιδιάκονος παρὰ ἄλλοις, διάκονοι ἐν πολλαῖς ἢ ἐκκλησίαις, οἱ ἱερεῖς μόνοι ἐν ἢ Ἐπισήμοις ἡμέραις, Ἐπίσκοποι, ὡς ἐν κωνσταντινῆ πόλει, καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν τ' ἀναστασίμην εορτῆς καὶ τὴν προταύτης ἢ καλεσμένην τεσσαρακοσθην, ἐν ἢ νηστεύει τὸ πλῆθος, οἱ μὲν, εἰς ἐξ ἑβδομάδας ἡμερῶν λογίζοντες, ὡς ἰλλυριοὶ καὶ οἱ περὶ δύνου, λιβύη τε πάσα καὶ αἰγυπτιῶτες σὺν τοῖς παλαισιν οἱ ἢ, ἐπὶ αὐτῶν, ὡς ἐν κωνσταντινῆ πόλει, καὶ τοῖς περὶ ἔθνεσι, μέχρι Φονικῶν ἄλλοι ἢ, περὶ ἀπορράδων ἐν ταῖς ἐξ ἢ ἐπὶ αὐτῶν οἱ ἢ, ἀμα περὶ εἰς εορτῆς στυάπτεσιν οἱ ἢ, δύο, ὡς οἱ τὰ μόνον εὐφροσύνης ἐμὴν ἀλλὰ καὶ Ἐκκλησιαστικῶν, ἐχ' ὁ αὐτὸς παρὰ πᾶσι καιροῖς ἢ περὶ αὐτῶν ἀμείλει οἱ μὲν, καὶ τῶν Καθάρων, ὁμοίως τῆς μιᾶς Καθάρων ἐκκλησιαστικῶν, ὡς ἐν κωνσταντινῆ πόλει, καὶ μεθ' ὅν πανταχῶς ἐν Ῥώμῃ δὲ, καὶ ἀλεξανδρείᾳ, ὡς ἐπὶ παρὰ τῶν αἰγυπτίων ἐν πολλαῖς πόλεσι καὶ κώμαις, παρὰ τὸ κοινῆ πᾶσι νενομισμῶν, περὶ εὐσεβῶν τῶν Καθάρων στυαπνῶν, ἡρεσηκότες ἢ δὲ, μυστηρίων μελέτησιν καὶ εὐχαῖς ἢ καὶ ψαλμοῖς ταῖς αὐταῖς ἢ ἀναγνωσμοῖς, καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἐπὶ πάντας κεχημένους εὐρεῖν ἐστὶν ἔτω γεν τὴν καλεσμένην ἀποκάλυψιν πέτρης, ὡς νόθοι πανταχῶς περὶ Ἰωάννου ἀρχαίων δοκιμασθεῖσαν, ἐν ἴσῳ ἐκκλησίαις τῆς παλαιστίνης εἰσέτι νῦν ἀπαξ ἐκάστου ἔτους ἀναγνωσθησὶν ἐγνωμεν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ παρὰ σκιδῆς, ἢν εὐλαδῶς ἀγαν ὁ λαὸς νηστεύει Ἐπὶ ἀναμνήσει καὶ Ῥωμῆας πάβτες τὴν ἢ νῦν ὡς ἀποκάλυψιν Παύλου ἢ ἀποστόλου φερεμένην, ἢν εἰς ἀρχαίων εἶδε, πλείστοι μοναχῶν ἐπαινεσὶν ἐπὶ ταύτης ἢ τῆς βασιλείας ἰσχυροῦς οἱ τινες ταύτης ἢ ἡρώδης τὴν βίβλον λέγεισιν ὅτι θείας ἐπιφανείας ἐν τῇ σὺν κιλικίας καὶ τὴν οἰκίαν Παύλου, μαρμαρωτῶν λάρνακα ὑπὸ γῆν εὐρεθῆναι, καὶ ἐν αὐτῇ τὴν βίβλον εἶναι ἐρομένω δέ μοι παρὰ τῆς, ψευδοῦ ἔφησεν εἶναι κίλιξ περὶ εὐτεροῦ τ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γεγονέναι μὲν γὰρ πολλῶν ἐπὶ καὶ ἢ πολλὰ τὸν ἀνδρα εἰδείκνυν ἐλεγε ἢ μὴδ' ἐν τοῖς ἐπίστας παρ' αὐτοῖς

A leguntur Evangelia, non assurgit Episcopus : quod tamen alibi nusquam fieri, neque vidi, neque audiui. Et illic quidem, solus Archidiaconus sacrum illum codicem legit : alibi vero, Diaconi. In multis autem Ecclesiis, soli duntaxat Presbyteri. Alicubi in præcipuis festiuitatibus Episcopi legunt; ut Constantinopoli primò die Paschalis festiuitatis. Quadragesimam vero quæ hoc festum proxime antecedit, in qua populus jejunare solet; alii quidem sex dierum septimanis computant, ut Illyrii & Occidentales; totaque Africa & Aegyptus ac Palaestina. Alii vero septem hebdomadas computant; ut Constantinopoli & per cunctas in circuitu provincias usque ad Phœnicen. Nonnulli è sex aut septem illis hebdomadis, tres per intervalla jejunant. Alii tres simul hebdomadas Paschale festum proxime antecedentes continent : quidam duas tantum, ut Montanistæ. Sed neque omnes eodem tempore aut eodem modo, in Ecclesiam conveniunt. Alii enim sabbato, perinde ac dominico die, conventus agunt; ut Constantinopoli, ac fere ubique; Romæ vero & Alexandria, non item. In multis autem urbibus ac vicis Aegypti, contra receptam omnium consuetudinem, diè sabbati sub vesperam convenientes, jam pransi, sacra mysteria percipiunt. Precibus quoque & psalmis ac lectionibus, nec illdem omnes; nec eodem tempore uti reperies. Sic revelationem Petri, quæ ut adulterina à veteribus repudiata est, in quibusdam Ecclesiis Palaestinae semel quotannis legi animadvertimus: diè scilicet Parasceves, quâ populus admodum religiosè jejunat in memoriâ Dominicæ passionis. Eam vero quæ nunc quasi Pauli Apostoli revelatio circumfertur, quam nullus veterum agnovit, plurimi ex monachis valde commendant. Quidam autem affirmant, hujus de quo agimus Imperatoris temporibus repetitum esse hunc librum. Ajunt enim apud Tarsum Ciliciæ in ædibus Pauli, arcam marmoream, Deo revelante, sub terra inventam fuisse, in qua hic liber esset reconditus. Mihi vero hac de re percontanti, falsum id esse dixit Cilix quidam, Presbyter Ecclesiæ Tarsensis: quem quidè jam grandævum esse ipsa canities indicabat. Aiebat autem se nihil ejusmodi apud ipsos gestum

ἐκχυθείς, καὶ τοῖς ὑψηλοτέροις ἐπαφῆκε τὰ
ῥόδια· ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ τελειότατον καὶ σα-
νίως πληρέμενον μέτρον ἐφθασεν, εἶδεν ὁ ἦθον
ἐκπορευτο τὸ ὕδωρ, εἰς ἐναντίον Φόβον ἐπέ-
στησαν οἱ αἰγύπτιοι καὶ δέον ἦν, μή τις τινὰ ἀλε-
ξάνδρου πόλιν, καὶ λιβύης μέρος ἔσαν καὶ α-
κλύση ἠνίκα δὴ λέγε· ὅθεν ἑλληνιστὰς ἀλε-
ξάνδρου ἀγανακλίντας πρὸς τὸ συμβῆναι
ἄρα γνώμην, ἐπιβῆσαι καὶ ἐν τοῖς θεάτροις
ἀναβοῆσαι, ὡς οἱ αὐτῶν ἐλθόντες, ἔξάρησεν
ὁ πῶματός ἐκ τῆς ἰσχυρῆς αὐτοῦ πύλων, τὴν πα-
ρῶσας δεσπομονίας κατέγνωσαν, καὶ εἰς
χριστιανισμόν μετέβαλον· καὶ τὰ μὲν, ὡς ἐπυ-
τόμην.

A effusus, superiora quoque loca aquis
suis operuit. Cumque ad summam, &
quæ raro impleri solet, mensuram per-
venisset, & adhuc tamen aqua intume-
sceret, in contrarium metum inciderunt
Ægyptij. Timebantque ne urbs Ale-
xandria, & Libyæ pars, aquis obrueretur.
Tum vero ajunt Paganos qui erant
Alexandria, moleste ferentes id quod
acciderat, per jocum in theatris excla-
masse, quod Nilus tanquam senex ac
delirus, eminxisset. Hanc ob causam
plurimi Ægyptiorum, patriam supersti-
tione damnantes, ad Christianam reli-
gionem se transtulerunt. Atque hæc
quidem ita gesta esse accipi.

Κεφ. κα'.

Περὶ τῆς εὐρέσεως τῆς τιμῆς κεφαλῆς τοῦ προδρόμου καὶ τοῦ ἀποστόλου ἰωάννου.

ΥΠὸ τῆ τρίτον τὸν χρόνον διεκομίσθη εἰς
κωνσταντινέπολιν ἡ ἰωάννης ὁ βαπτιστῆ
κεφαλή, ἣν ἠρωδίας ἠτήσατο ἄρα ἠρώδης τῆ
τετραρχίας λέγει· ὁ εὐρεθῆναι ἄρα ἀνδράσι
μοναχοῖς τῆς μακεδονίας αἰρέσεως· οἱ τὰ μὲν
πρῶτα ἐν ἱεροσολύμοις διέτριβον· ὕστερον δὲ
εἰς κιλικίαν μετὰκίωθησαν· ἔπειτα δὲ τῆς πρὸ
ταύτης ἡγεμονίας, μαρδονίῳ μελυσσάμενος,
ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκίας μετῴων ἦν εὐνεχόμενος,
προσέταξεν εἰσέλθαι εἰς κωνσταντινέπολιν αὐτὴν
καταβῆναι· ὅτι οὐκ ἔστι τὸ δόξα τῆς
ἐπιθετικῆς ὀχλήματι δημοσίῳ ὄγον· ὡς ὁ εἰς τὸ
παλιεῖχιον ἦσαν, χωρίον δὲ τῆτο χαλκηδόνος,
ἐκεῖ προσώτερον βαδίζον ἀνείχοντο αἱ τὸ
ἵχνημα κατεβλάσσαι ἡμίονοι· καὶ ταῦτα τῶν
ἰσποκόμων ἐπαπειλίτων, καὶ ἔπειτα ἡνίοχος χα-
λαπῶς τῆ μάστιγι κενεῖν· ὡς ὁ εἶδεν ἡνίων,
εἶδεν ὁ πᾶσι καὶ αὐτῶν τῶ βασιλεῖ παρὰ
δοξὸν εἶναι καὶ θεῖον τὸ πρᾶγμα, ἀπέθετο ταῦ-
των τὴν ἱεράν κεφαλὴν ἐν τῇ κοσμάτῃ κόμῃ
ἐν ἧς γὰρ ἐκ γελόνων ἔσα, καὶ μαρδονίῳ
πέτε κήμα· ὅθεν τῆ τρίτον τὸν χρόνον, ἡ τῆ
Θεοῦ, ἡ αὐτῶν ἔπροφήτε κενεῖν, ἡ κενεῖς
τῆς τῆν κόμῃν Θεοδοσίῳ· ὁ βασιλεὺς
βελουδρῶ τῆ βαπτιστῆ τὸ λείψανον λαβεῖν,
μὲν Φασίῳ ἀνιειπεῖν ματρῶναν· ἡ παρ-
θεν· ἡν ἱερά· εἶπε δὲ αὐτῇ διακόνου

B
CAPUT XXI.
De inventione capitis Joannis Baptiste &
Præcursoris: & de his, quæ circa il-
lud facta sunt.

SUB idem tempus, translatum fuit
Constantinopolim Joannis Baptiste
caput, quod Herodias ab Herode Te-
trarcha olim petierat. Inventum autem
id esse dicitur apud monachos quosdam
ex secta Macedonianorum: qui prius qui-
dem Hierosolymis morati fuerant, &
postea vero in Ciliciam migraverant.
Præcedentis autem Imperatoris tempo-
ribus, cum Mardonius Eunuchus, Præ-
positus Imperialis palatii rem detulisset,
jussit Valens, ut id caput Constantino-
polim deportaretur. Et ii quidem qui
ad hoc missi fuerant, caput illud publi-
co vehiculo impositum transferre cœ-
perunt. Sed cum venissent Panticium,
qui locus est in agro Chalcedonensium,
multa quæ vehiculum trabebant, ulte-
rius progredi detrectarunt: idque licet
equilones minas ipsis intendant, & au-
riga flagello graviter eas cæderet. Qui
cum nihil proficerent, & cunctis, ipsi-
que adeo Imperatori eares stupenda ac
prorsus divina videretur, in vico Cosilai
factum illud caput deposuerunt. Erat
enim hic vicus in proximo, & ad supra-
dictum Mardonium pertinebat. Porro
circa hoc tempus, sive Dei sive Pro-
pheta ipsius impulsu, Imperator Theo-
dosius ad eum locum perrexit. Cum-
que Baptiste reliquias inde auferre vel-
let, sola, ut ajunt, ei restitit Matrōna,
quæ factata quidem virgo erat: cæterum
caput illud tanquam ministra & custos

comitabatur. Cum igitur illa omni vi-
rium nisu obstaret, Imperator nequa-
quam eam cogendam esse censuit: sed
precibus contendebat, ut reliquias tolli
permitteret. Quod cum illa vix tan-
dem concessisset, irritum fore Imperato-
ris conatum arbitrata, ex eo quod Val-
entis temporibus acciderat, Imperator
loculum in quo condita erant reliquiae,
purpurea veste qua indutus erat, invol-
vens, secum detulit. Reversusque, in
suburbano urbis Constantinopolitanae,
quod septimum dicitur, deposuit; am-
plissima illic & pulcherrima basilicâ in
honorem Dei constructâ. Matronam
vero quamvis diu multumque precatus,
magnaque ei munera pollicitus esset,
nunquam eò adducere potuit, ut senten-
tiam mutaret. Erat enim ex secta Ma-
cedonianorum, Vincentius tamen Pres-
byter, qui ejusdem sectæ cum Matrôna
erat, & pari cum illa obsequio arcam
Prophetæ servabat, & juxta illam mis-
sarum solennia celebrabat, illico
subsecutus est. Et cum iis, qui
erant ex Ecclesia Catholica, com-
municavit. Tametsi, sicut Macedo-
niani asserunt, jurejurando interpo-
sito antea affirmasset, nunquam se
ab illorum opinione recessurum: ad
extremum vero palam decrevisset,
ut si Baptista Imperatorem sequi vel-
let, ipse quoque absque ulla dilatio-
ne cum illo communicaret. Erat hic
origine Persa. Qui Constantii tem-
poribus, cum persecutio adversus
Christianos in Perside grassaretur, ar-
repta fugâ, simul cum Adda conso-
brino, in Romanorum ditionem ven-
nerat. Et ipse quidem clero adscri-
ptus, ad Presbyterij gradum conscen-
dit. Addas vero, ductâ uxore, plu-
rimùm profuit Ecclesiæ, relicto post
se filio Auxentio, viro erga Deum fi-
delissimo, & ergo amicos promptissi-
mo. Qui vita integer, & literarum
studiosus, & multiplici tum Genti-
D
lium, tum Ecclesiasticorum Scripto-
rum cognitione fuit instructus. Idem
moribus civilis ac moderatus, licet
Imperatori & aulicis familiaris esset,
& splendidum in palatio officium ge-
reret. Et hujus quidem viri celebri-
fama est, tum apud præstantissimos
monachos, tum apud pios ac reli-
giosos homines, qui notitiam ejus
habuerunt. Matrôna vero usque ad
exitum vitæ mansit in vico Cosilai.

καὶ φύλαξ ἀνθισταμένη δὲ παντὶ εὐ-
νει, βιάσατο εἶναι ἠγήσατο δὲ αὐ-
βολῶν δὲ, εἰδέτο συγχωρεῖν· ἐπεὶ δὲ
μόλις εἶξεν, ἀνὴντων εἶναι νομισσα-
τῶ κελεύοντι τὴν ἐπιχείρησιν κατα-
συμβάν ἐπὶ τῶν εὐάλεντο· χρέων, πε-
ριλαβὼν τῇ ἀλαργίᾳ τὴν θνητὴν ἐν
ἐκεῖτο, ἔχων ἐπανήλθε· καὶ πρὸς τὸ
ἀσε· κωνσταντινουπόλεως εἶθετο ἐν τῷ
καλούμενῳ ἐβδόμῳ μέγιστον καὶ ἀει-
καλλέστατον τῷ Θεῷ ἐνθάδε ναὸν ἐγεί-
ρας· πολλὰ δὲ πολλάκις λιπαρὰς
Ματρώναν, καὶ κεχαρισμένα ἱερο-
μυρ, ὅσα ἐπέσει μετὰθεῶν τῆς δόξης
ἢν γὰρ τῆς μακεδονικῆς αἰρέσεως· καίτοι
βικέντι· πρεσβύτερο, ὁμόδοξο· ὡς αὐ-
τῆ, καὶ τὴν σορὴν ἔ· προφήτε· Ἰησοῦ· ἑ-
ραπεύων, καὶ ἀει ταύτῃ ἱερώμυρ, ἡ-
λεθησεν αὐτίκα, καὶ τοῖς δὲ τῆς καθι-
λε ἐκκλησίας ἐκοινώνησεν ἀπόμνη-
μὴν, ὡς λέγουν οἱ τὰ μακεδονικῶν φρο-
νες, ποιησάμυρ, μὴ ποτε μετὰθεῶν
τῆς αὐτῶν δόξης· τὸ δὲ τελειῶν εἰς τὸ
προφανές ὄρισας, ὡς εἰ ἐλοῖτο ὁ βασι-
δης ἀκολουθεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ αὐτὸ
κοινώνησεν αὐτῶν, μηδὲν διαφερόμενον
ἐχέμεν δὲ ὅσα· ἡρώσε τὸ γὰρ· Ἰησοῦ δὲ
τῆς κωνσταντικῆς βασιλείας διωγμῶ κατα-
λαβόντι· ὅτι ἐν περσίδι χριστιανῶν,
φεύγαν ἅμα ἀδδὰ τῶ αὐτῶ ἀνεψίῳ, εἰς
ῤωμαίους ἦλθεν· ἀλλ' ὁ μὲν, κληρὸν ἐγ-
καλελέγη, καὶ εἰς πρεσβυτέρου πρεσβυ-
θεν ἀζίαν· ἀδδὰς δὲ γῆμας, μέγιστον
τῶ ἐκκλησίαν ὠφέλησε, καὶ παῖδα κα-
ταλιπὼν ἀυξένιον, ἀνδρα ἀει τὸ θεῶν
πισότατον, καὶ ἀει φίλος σπουδαῖο
ἐμμελῆ δὲ τὸν βίον, καὶ φιλολόγον, καὶ
πολυμαθῆ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικῶν
κοῖς συγγραφεῶν ἰσορημένῳ μέγιστον
τὸ ἦθ, καίπερ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἀμφο-
αὐτὸν Ἰππότηειον, καὶ λαμπρὰς ἐπι-
λιμμένον στρατίας· ἀλλὰ τῶ δὲ μὲν π-
λὺς ἐστὶ λόγ, ὅσα τε εὐδοκίμωτατος μ-
ναχοῖς καὶ σπουδαῖοις ἀνδράσι, μὲν
αὐτῶ ἐπερεθήσαν ἢ δὲ ματρώναν, μὲν
τελειῶν ἐν τῇ κοσηλάς καίμη δὲ τῶν

θεῖον ἢ ἱεροπρεπῶς μάλα Ἐσωφρόνας, ἱε-
ρών παρθένων ἡγεμῶν ὧν εἰσέτι νῦν πολλὰς
περὶ αὐτῶν ἐπιθυμῶν, τ' ὑπὸ ματρῶναν παι-
δύσεως ἀξίον φερέσας ἦθ'.

A Vixitque sancte admodum ac religiosè,
sacrarum Virginum magistra: quarum
pleraque adhuc superstites esse accepi,
moribus Matronæ magisterio haudqua-
quam indignis converstantes.

Κεφ. κβ΄.

Περὶ τ' αὐτῶν τελευτῆς καλεντινιανῶ τ' ἐκ βασιλείας ἐ-
βίβη, καὶ περὶ τ' τυραννίδος ἐυγενίου καὶ τῆς κροσσητίας
Ἰωάννου τ' ἐκ Θεβαΐδων μοναχῶ.

CAPUT XXII.

De nece Imperatoris Valentiniani junioris,
& de tyrannide Eugenii. Item, de pra-
dictione Iohannis monachi in
Thebaide.

ΚΑΙ ὁ μὲν Θεοδοσιος, ἐν εἰρήνῃ τὴν αἰσῶς
ἔω δαρχουδρίῳ ἰδύων, ἐν τέτοις ἐ-
σπένδαζε, καὶ ἑπιμελῶς μάλα τὸ θεῖον
ἐθεοσπόρευεν ἐν τέτῳ δὲ ἀγγέλλει) καλεντι-
νιανός ὁ βασιλεὺς ἀγγλῶν δαπολωλέναι B
ἐλέγετο ἢ ταύτῃ αὐτῶν κατήσασαι τῷ τε-
λευτῶν δια τῶν θαλαμηπόλων ἐυνύχων,
ἀλλὰς τέ πνας τῶν εἰς τὰ βασιλεία, καὶ δα-
βογάσῃν τὸν ἐπὶ τῶν αὐτῶν στρατιωμάτων
τέταρτον καθὼς πατρώζοντα τὸν νέον ἐυ-
ραν αὐτὴν τὴν δαρχίαν, καὶ αἰσῶς πολλὰ τῶν ἐκεί-
νοισι δοκῆσιων χαλεπαίνοντα. οἱ δὲ, αὐτὸν
ἡγεῖσθαι αὐτόχειρα ἐαυτῶν ἡρέαζ, ὡς ἐπι-
χειρεῖσθαι πῶν εἰ δέον ἐν τῷ ζῶντι τῆλικίας,
καὶ κωλύομεν καὶ τέτῳ χάριν, εἰ καὶ α-
ξίωσαντα (ἦν, ὅτι βασιλεύων, μὴ συγχω-
ρεῖτο ποιεῖν ἄβελε) Φασί γε μὴ τέτῳ C
το μειράκιον ἐν ἡγρία σῶμα, καὶ, βασι-
λικῶν τεσπῶν δαρεῖν, ὑπερφυῶς δόξα τῆς
ἡγεμονίας ἀξίον, καὶ οἱ μεγαλόφυχ, καὶ
δικαιοσύνη ὑπερβαλέσθαι τὸν αὐτῶν πατέρα,
εἰ παρήλθεν εἰς ἀνδρας καὶ ὁ μὴν τοῖσ' ὧν,
εἰ δὲ τέθνηκεν ἐν ἡγρίῳ δὲ περὶ ἡγίας δια-
κείμεν αὐτὸν δόγμα τῶν χριστιανῶν, ἐπι-
σπῶν δὲ τῆ δαρχίῃ, καὶ τὰ σύμβολα τ' βασι-
λείας ἀμφοτέρω) αὐτῶν ἢ ἐπιχειρημα, D
ἀσφαλῶς κερῆσθαι, ὑπαγόμεν ἢ λογοῖς
ἀνθρώπων εἰδέναι τὸ μέλλον ὑπαγεμένων,
σφαγίσις τισὶ καὶ ἡπάσκοπίας, καὶ κατὰ
ἡγεμονίας ἐσπένδαζον δὲ αὐτὰ αὐτὰ
ἀλλοιτὲ πολλοὶ τῶν ἐν τέλει ρωμαίων, καὶ
Φλαβιανός ὁ τότε ὑπαρχ, ἀνὴρ ἐλλόγι-
μος, ἔπειτα τὰ πολιτικά ἐχέφρων εἶναι δα-
κῶν αἰσῶς τῆ καὶ τὰ μέλλοντα ἀκείβην
δαρχουδρίῳ ἐπισημῶν παντοδαπῆς μαν-
τικής ταύτῃ γὰρ μάτῳ τὸν ἐν ἡγρίον ἐπεισε

A C Theodosius quidem, cum
Orientis Imperium pacate guber-
naret, his rebus intentus erat, & Divi-
num numen sedulo venerabatur. Inter-
ca vero nuntius adfertur, Imperatorem
Valentinianum laqueo interiisse. Quo
mortis genere per cubicularios Eunu-
chos extinctus fuisse dicebatur, instigan-
tibus aulicis quibusdam, ac praecipue
Arbogaste Magistro militiae, eo quod
illum in regendo Imperio, paternae virtu-
tis aemulatore viderent; nec iis quae ipsis
placuerant acquiescentem. Alii dicunt,
eum sibi ipsi manus intulisse, propterea
quod cum in aetatis fervore, quaedam
praeter jus & aequum aggredere, pro-
ximi ipsum prohiberent; atque idcirco
eum ulterius vivere noluisse, quod cum
Imperator esset, ea quae volebat agere
nequaquam permetteretur. Fertur por-
ro hunc adolescentem, ob decorem
corporis, & ob regiam indolem ac vir-
tutem, Imperio dignissimum existisses
& magnitudine animi ac iustitia patrem
ab illo potuisse superari, si ad virilem
aetatem pervenire ei licuisset. Atque hic
quidem, cum ejusmodi esset, tali exitu
periit. Eugenius autem quidam, haud
sincero animo erga religionem Christia-
norum affectus, Imperium invasit, ejus-
que insignia sibi assumpsit. Sperabat au-
tem se principatum firmiter retentu-
rum, inductus verbis quorundam homi-
num, qui se futura nosse jactabant, ex vi-
ctimis quibusdam, extorumque inspec-
tione, & observatione siderum. Cui su-
perstitioni addicti erant eo tempore,
tum alii plures ex Proceribus Romano-
rum, tum Flavianus Praefectus Praetorio,
vir eximius, & in republica gerenda
prudentissimus; & qui insuper omnium
divinandi artium peritus, res futuras cer-
tissime praenoscere putabatur. Hac enim
ratione praecipue Eugenium impulit,

Aaaaa ij

ut bellum pararet, Imperium fato ei A
 destinatum esse affirmans, commissoque
 praelio victoriam ei cessuram, & muta-
 tionem religionis Christianorum secu-
 turam. Et Eugenius quidem hujusmo-
 di spe delusus, ingentem exercitum col-
 legit: & praeputas fauces Italiae objec-
 tas, quas Romani Alpes Iulias vocant, vali-
 do praesidio occupavit; quippe quae al-
 tissimis ac praeruptis utrinque monti-
 bus munita, unum duntaxat transitum
 in angustiis praebant. Theodosius vero,
 sollicitus quisnam exitus belli adversus
 Eugenium futurus esset, & utrum ultro
 illum aggredi, an potius venientem ex-
 pectare oporteret; consilium ea de re
 Joannis monachi in Thebaide degentis
 expetere constituit: quem ob futura-
 rum rerum scientiam celeberrimum
 tunc temporis fuisse, supra commemo-
 ravi. Eutropium igitur unum ex Eu-
 nuchis palatii, sibi fidelissimum, in Aegy-
 ptum mittit, ut si fieri possit eum ad-
 ducat; sin minus, saltem eo discat, quid
 agendum sint. Is cum ad Joannem venis-
 set, persuadere ei non potuit, ut ad Im-
 peratorem accederet. Sed reversus,
 nuntiavit Theodosio, Joannem dixisse,
 quod victoriam ex bello relaturus esset,
 extinctoque tyranno, post victoriam in
 Italia ipsum esse moriturum. Quorum
 utrumque vere dictum fuisse, exitus
 comprobavit.

εις πόλεμον ὡς βασιλεύσας, μοιροῦναι
 ναὶ αὐτῶν τὴν βασιλείαν ἰζυρεῖσθαι. καὶ
 νίκην ἐπὶ τῇ μάχῃ συμβήσασθαι, καὶ μετὰ τὴν
 τῆς χριστιανῶν ἰρημίας, καὶ εὐχρησθῆναι
 ταῖς ταῖς ἐλπίσι βασιλευμένῳ, πλείστην γε-
 ρεσερῶν, καὶ τὰς πρὸς τὴν ἰταλίαν πύλας,
 αἱ οἱ ῥωμαῖοι ἰσλίας ἀλπεις καλεῖται, πρὸς
 καλαβῶν ἐφέρει, ὡς ἐν σενῶ μίαν πύλα-
 δον ἐχέσας, ἐκατέρωθεν περὶ φεγγῶν
 ἀπορρώξει, καὶ ὑψηλοτάτοις ὄρεσι θεοδόσιον
 ἢ διανομήσθαι, πῆ ἄρα τὴν διόδοσον ἐξέ-
 πρὸς αὐτὸν πόλεμον, καὶ πότερον ἐπὶ αὐτῶν
 χωρεῖν δεῖ, ἢ ἐπιόντα ἀπεμῆναι, ἔγνωκε πρὸς
 τῆς συμβέλω χριστάσθαι Ἰωάννη πᾶσι τῶν
 βασιδὶ μοναχῶν ὄντων τοῖς πρὸθεν εἰρημίας
 ἐπιφανέσασθαι τιμωρὰς ἡμεῖς ἐπὶ γινώσκου-
 τῶν εἰσμένων ἐν εὐσεβίῳ, ὅς τις ὅς τῆν αὐτῶν
 ἐν τοῖς βασιλείοις ἐνέχων, πέπομεθα ἐν
 ἀγρυπνίᾳ, εἰ μὴν δυνατὸν, ἀξίον αὐτῶν εἶναι
 ἀδελφίσασθαι, τὸ πρᾶκτικόν μαθεῖν καὶ ὁ μὴ
 εἰς ἰωάννην ὡς ἀχρησθῆναι, ὅτι κενεσε πρὸς
 τὸν βασιλέα ἐλθεῖν ἐπανεληθῶν δὲ, ἠγῶναι
 εἰπεῖν, αὐτὸν νίκησεν τὸν πόλεμον, ἐκατέρωθεν
 τὸν τύραννον, καὶ τὴν νίκην ἐν ἰταλίᾳ με-
 τὰ τὴν ἀλλοτρίαν τὸν βίον ἀμφοτέρω ἢ ἀληθῆ τῶν
 τέλῳ ἐδείξεν.

CAPUT XXIII.

De exactione tributorum, & de statu Imperialibus Antiochia dejectis, & de legatione Archiepiscopi Flavianii.

Inter haec ob imminētis belli neces-
 sitatem, Magistratibus quibus id cura
 erat, e re publica visum est, ut tributa so-
 litò graviora à Provincialibus exigeren-
 tur. Hanc ob causam ad seditionem
 concitatus Antiochenorum populus,
 statuas Imperatoris atque uxoris ejus de-
 jecit, & fūc injecto per urbem traxit,
 contumeliosa insuper verba adjiciens,
 sicut à multitudīne exacerbata fieri so-
 let. Porro cum Imperator multos An-
 tiochenorum interficere ob id vellet, ad
 solum ejus rei tumorem plebs obstupe-
 facta est. Iamque sedato furore, ipsos
 facti poenitebat: & quasi mala quae nun-
 tiabatur jam adessent, gemebant omnes

Κεφ. κγ΄.

Περὶ τῆς εισπραξῆς τῶν φόρων, καὶ τῆς καθαρῆς ἀντι-
 χριστιανικῆς βασιλικῆς ἀνθρακῆς, καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς
 καὶ τῆς ἐπισκοπῆς.

ΕΝ τῆτῳ ἢ διὰ τὴν χρεῖαν τῆς πολέμου,
 ἔδοξε τοῖς ἀρχεσιν οἷς τότε μελέ-
 πτερον τὶ τῶν εἰσπραξῶν φόρων εισπραξῆσαι
 ἔδου ὑποβελεῖν ἐπὶ τῆτῳ ἢ τῆσασθαι ὁ
 συρεία τῶν ἀντιοχέων δῆμον, ἔδου ἢ βασι-
 λέως ἀνθρακῆς καθεῖλε, καὶ τὰ αὐτῶν γαμῆ-
 καὶ χροῖω πρὸς ἀφ᾽ ἑαυτῶν, εἰλκεν, οἷας εἰσε-
 ὑπο χαλεπαίνοντι πλήθους, ὑδρῆσαι
 ἀφ᾽ οἷς φωνᾶς ἐπεὶ ἢ πολλὰς ἀντιοχέων δια-
 φθεῖραι διανοεῖτο, καὶ πρὸς μόνον τῆσασθαι
 μὴ κατεπλάγη τὸ πλῆθος, καὶ παντάμ-
 νοι μαίνεσθαι, μετεμελεῖσθαι καὶ ὡς ἐπὶ παρῶν
 σι τοῖς ἀγέμελομένοις κακοῖς, ἐσενὸν τῆ καὶ

ἐδάκρουν, καὶ τὸν θεὸν ἱκέτους προΐναι ἔ
 κρηΐνι ὁ τῶ ὄργην, μελωδίαις τισὶν ὀλο-
 φηρικῶς πρὸς τὰς λιτὰς κερημυχοὶ ἦν ἵκα
 δὴ καὶ φλαβιανὸς ὁ ἀντιοχέων ἐπίσκοπος,
 πρεσβυτέρου ἑστέ τῶ πολίων, ἐτι ἔ
 βασιλέως χαλεπανοῦ, πέπεικε ἔδν
 πρὸ τῶ βασιλικῆν τρέπεζαν ἀδεν εἰωθό-
 τας νεες, τὰς ἐν ταῖς λιταῖς τῶ ἀντιοχέων
 ψαλμωδίας ἀπέν' ἐφ' ᾧ λέγεται φιλανθρω-
 πια διαχυθέντα τὸν βασιλέα, κρηΐνῃται τῶ
 ἐλέω, καὶ αὐτίκα τὴν ὄργην ἐκβαλεῖν, καὶ
 πρὸς τὴν πόλιν, δάκρυσι βρέξαν-
 τα τὴν φιάλῃ, ἠν ἔτυχε καλέχων. Φασὶ ὅ
 τῆς φθασασῆς νυκτὸς μετ' ἠν ἐνθὺς Ἰππύρο-
 μένης ἡμέρας ἡ σάσις ἐγγύεο, φάσμα γυναι-
 κὸς θεαθῆναι, μεγέθει Ἰζαίσιον ἔ θεα φο-
 βερῶν, μέγαρσόν τε διατρέχον ἀνά τὰς ἀγυὰς
 τῆς πόλεως, τὸν ἀέρα μαζῆεν ὑπὸ μάστιγι
 δυσήχῳ, οἷαι εἰς θυμὸν πρὸς καλένῃαι ἔδν
 θῆρας οἱ πρὶ τὰ τοιαῦτα θεάτρα πονέειες
 ἔτω ἡς ἀλάσῳρ δ' αἰμῶν Ἰππελῆ τὴν σάσι
 ἐκίνησεν ἐπικολέθησε δ' ἂν καὶ φόνου πολὺς,
 εἰ μὴ τὴν ὄργην κατέπαυσεν ὁ βασιλεὺς, τὴν
 ἰσραηλικὴν ὑπὸ εὐσεβείας ἱεσῖαν αἰδέεσθαι.

A ac lugabant, Deumque precabantur, ut
 Imperatoris animum placaret, canticis
 quibusdam lugubribus ad eam supplica-
 tionem utentes. Quo quidem tem-
 pore Flavianus Antiochenis Episcopus,
 pro civibus suis legatione fungens, cum
 Imperator adhuc indignatione percitus
 esset, persuasit adolescentibus, qui ad
 Imperatoris mentem canere solebant,
 ut cantica quibus Antiocheni in suppli-
 cationibus suis utebantur, cantarent.
 Quo facto Imperator in clementiam
 flexus, & miseratione superatus, iram
 protinus abjecisse dicitur, & cum Antio-
 chensibus in gratiam rediisse, perfuso
 lachrymis poculo quod tum forte in ma-
 nibus habebat. Cæterum ajunt, nocte
 illa quæ diem quo seditio facta est, præ-
 cessit, spectrum quoddam muliebre vi-
 sum esse, magnitudine incredibili, &
 aspectu terribile: quod sublime per pla-
 teas urbis discurrens, aërem caderet
 flagello quodam horrifono: cujusmodi
 flagris bestias ad furorem concitare so-
 lent ii, qui ejusmodi spectaculis operam
 suam locant. Ita exitiosus quidam dæ-
 mon hanc seditionem infidiosè conflu-
 vit. At profecto ingens cædes consecuta
 esset, nisi Imperator iram suam repres-
 sisset, sacerdotis intercessionem pro pie-
 tate sua reveritus.

Κεφ. κδ'

Περὶ τῆς Θεοδοσίου βασιλέως καὶ τοῦ εὐγενίου

CAPUT XXIV.

De victoria, quam Imperator Theodosius de Eugenio reportavit.

Επειδὴ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀπὸ ἡν-
 τὸς ἐπέσο, ἀναγορεύει βασιλέα ὀνώριον τὸν
 νεώτερον υἱὸν ἀρκάδιον γὰρ ἦδη χειρὸς ἐνή-
 σασ ἦν ἀμφὸς ἐν κωνσταντινῆ πόλει καὶ ἀλι-
 πῶν, ἀπὸ τῆς σὺν ταῖς στρατιαῖς δόξο τῆς ἐν
 Ἰππὶ τὴν πρὸς δύσιν ἀρχομένην ἠπείγετο.
 σμωπέσο δὲ ἀπὸ καὶ πρὸς συμμάχων,
 τῶ πρὸ τὸν ἰσραὴν βαρβάρων λέγε δὲ τό-
 τε τῆς κωνσταντινῆ πόλεως ἐκδητῶν, πρὸς τῶ
 ἐξ ὁμομυλίου γρομυχοῦ, πρὸς ἐξαστῶ
 Θεῶ ἐν τῇ ἐκθαδὲ ἐκκλησίᾳ, ἠν Ἰππὶ τιμῆ
 Ἰωάννη ἔ βαπτιστῆ εἰδέματ' αἰτῆσά τε αἰ-
 σίαν ἀπὸ καὶ τῆ στρατῆ καὶ ῥωμαίοις
 ἀπασιν ἡρέεσθ τὴν ἐκβασιν ἔ πολέμου, καὶ σύμ-
 μαχον ἀπὸ Ἰππὶ καλέσασθ τὸν βαπτιστῆν

Porro cum omnia quæ ad bellum
 necessaria erant, abunde comparaf-
 set, filium natu minorem Honorium,
 Augustum nuncupavit. Arcadium enim
 jam antea Augustum renuntiaverat.
 D Utroque autem relicto Constantinopo-
 li, ipse cum copiis ex Orientis partibus
 profectus, ad Occidentalis Imperii Pro-
 vincias prope contendit. Sequeba-
 tur illum ingens turba auxiliarium, ex
 Barbaris qui circa Danubium habita-
 bant. Cum autem egressus Constanti-
 nopoli, ad septimum milliare pervenis-
 set, Deum illic orasse dicitur in Eccle-
 sia, quam in honorem Joannis Baptistæ
 construxerat: utque faustus ac felix si-
 bi & exercitui & Romanis omnibus
 belli exitus coateret, postulasse, &
 Baptistam sibi auxiliatorem invocasse.

Aaaaa iij

Hæc precatus, in Italiam iter fecit. A Cumque ad Alpes venisset, primas stationes occupat. Et cum transitus verticem prætergressus, jam in descensu esset, campum equitibus ac peditibus oppletum videt; nec procul multos hostium à tergo in montis cacumine interim subsistentes. Cum igitur primi transgressi, cum hostibus in campo manum conferuissent, acris & anceps existit pugna. Porro cum exercitus adhuc progredieretur, animadvertens Imperator, humana quidem ope suos nullatenus servari posse, tamen maxime vellent, incumbentibus à tergo B humi abjectus orare cepit cum lachrymis. Statimque Deus precibus ejus annuit, sicut eventu ipso comprobatum est. Nam rectores eorum qui montis verticem tenebant, missis ad illum nuntiis, se ad illius partes transituros esse polliciti sunt, si honoratorem gradum apud illum habituri essent. Tum vero Imperator, cum chartam & atramentum quasitum non reperisset, acceptis tabulis quas quidam ex adstantibus forte gerebat, honorata & convenientis ipsis militum præscripsit gradum, quem apud se essent habituri, si promissa implevisset. Atque hi quidem istiusmodi conditionibus Imperatori sese adjunxerunt. Ceterum cum neutra pars adhuc cederet, sed æquo Marte utrinque acriter pugnaretur, ventus ingens & qualem antea nunquam fuisse novimus, ex adverso in hostes irruens, eorum ordines disturbavit: tela vero & jacula, quæ in Romanos conjecta erant, perinde ac si solidis corporibus illisa essent, in ipsa jaculantium corpora retorfit. Scuta denique ex eorum manibus abrepta, cum fordibus ac pulvere in ipsos contorfit. Itaque armis nudati, alii quidem statim trucidati sunt: alii vero ad modicum tempus fugâ elapsi, haud multo post captifuerunt. Eugenius autem ad pedes Imperatoris provolutus, ut vita ipsi concederetur orabat. Sed dum supplicaret, à quodam ex militibus capite truncatus est. Arbogastes vero, post prælium fugiens, sua se manu interemit. Porro eo ipso tempore, quo pugna committebatur, ajunt dæmoniacum quendam in templo Dei quod erat in Septimo, in quo Imperator

ταῦτα δὲ προσδύξασθαι, εἰς ἰταλίαν ἀφικεῖτο καὶ προσβαλὼν ταῖς ἀλπίσι, ἡλετάς πρῶτας φυλακὰς ἀδαμειψίας δὲ τῆς παροδῆς τὸ ἀκρον, ὡς πρὸς τὴν καθύπευθεν ἔρχετο, εἶδε τὸ πεδίον πλήρες ἰππέων καὶ πεζῶν ὅτι ἀπῆθεν ἢ καὶ νῦν παρὰ τῶν πολεμίων ἐν τῇ κορυφῇ τῶ ὄρους τῶν ἡμεμῶν: ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι παρελθόντες συνεμίσθοντο τοῖς ἐν τῷ πεδίῳ, μάχη καρτερὰ καὶ ἀμφότεροι ἐκινήθη ἐπὶ τῷ ὄρους τῆς σραμίας, λοχισάμνησθαι ὅτι ἦεν εἰς ἀνθρώπων δυνάμει, καὶ βελουδῶν μὴ δυνατὸν σώζεσθαι, ἐπιλυθεμένων τῶν δούλων νῦν τὴν ἀκρότητα καταλαβόντων, πρῶτος ἐπὶ τῷ ἑδάφει πεσὼν, κύβητος δακρύων καὶ ὁ θεὸς αὐτὴν ἐπίκουσεν, τὸ δούλον εἶδε ἑμψάντες γὰρ πᾶσι, συμμάχους σφᾶς ἔσσαν, προσσηλαίαν αἰνυμένους τῶν ἀδικημάτων τὴν ἀκρον, εἰ μέλλοιεν ἐν τιμῇ παρὰ αὐτῶν εἶναι ἐπὶ δὲ χερσὶν καὶ μέλαν ἐπιζήσας ἔχοντες, δέλτων δὲ λαβῶν ἢ ἐτυχε τις τῶν παρῆντων ἔχων, ἐνέγραψεν αὐτοῖς ἐπισίμην καὶ ἀμοδίον σραμίας τάξιν, ἢ ἔξισι παρὰ αὐτῶν ἰσχύουσαν πληρῆντες καὶ οἱ μὴ ἐπιτάτοις τῷ βασιλεὶ προσεχώρησαν μὴ πᾶσι δὲ πάλιν μέρους κλίναςθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πεδίῳ μάχης ἐκατέρωθεν ἰσαζήσας, ἀπὸ πρῶτος τοῖς ἐναντίοις ἐμῶν ἀνεμῶν ἔξασθαι, καὶ οἷον ἔπω πρῶτος ἰσχυροσάμεν, διέλυσε τὰς τῶν πολεμίων τάξεις βέλη δὲ καὶ ἀκόντια καὶ ῥωμαίων σωματῶμενα, ὡς ἀνιτύποις προσεβλήθη, εἰς τὰ τῶν ἀκονιζόντων ἀκρίεσθαι σωματῶν καὶ τὰς ἀσπίδας ἔξαρπάζων τῶν χειρῶν, σὺν φορυτῶ καὶ κοινοβῶ καὶ αὐτῶν ἐκίλισε γυμνωθέντες ἢ τῶν ὀπλῶν, οἱ μὲν πλείους αὐτῶν διεφθάρσαν οἱ δὲ πρὸς ὄλιγοι σὺν διασωθέντες, μετ' ἑπολύ ἦλθσαν ἐν γῆσιν, ἢ, προσδραμῶν τοῖς πρὸς τὸ βασιλεὺς, εἶδε τοὺς σώζοντας ἐν ᾧ δὲ ἐκίκετο, πρὸς περὶ τῶν σραμίων τὴν κεφαλὴν ἀπέμηνε δόξα σραμίας ἢ Φεύγων μὴ τὴν μάχην, αὐτῶν γὰρ αὐτῶν γέγονε λέγει δὲ καθ' ὃν καιρὸν οὗτος ὁ πᾶσι λεμος συνεκρόειτο, ὡς ἐν τῷ νεῷ τῷ θεῷ ἐν τῷ ἑδάφει, καὶ προσήξατο ὁ βασιλεὺς

Ἰζίων, δαιμονῶν τις ἀναρπαδὴς μετάρ-
 σιθ, τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην ἐλοιδόρειτο, καὶ
 ὡς τῆς κεφαλῆς διπομηθέντα ὠνείδιξε, καὶ
 ἀνεβόα· σύ με νικᾷς, ἔτι ἔμῃ στρατιᾷ Ἰπι-
 βελεύεις· οἱ δὲ ἀεὶλυχοῖνες, ὡς εἰκός, πολλῆς
 ἔσης ἀεὶ τῷ πολέμῳ ἀσπιδῆς νεώτερον π
 ἀνέειν καὶ λέγειν, καταπαγῆτες ἀνεγρά-
 ψαν τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν γράψαται ἀεὶ τὸν
 πόλεμον ἕκκ εἰς μακροῦν ἐγνωσαν ἀεὶ τῷ
 κοινωπησάντων τῇ μάχῃ· καὶ τὰ μὴν ὡδὲ
 γράψαται λόγῳ.

A ad bellum proficiscens preces fuderat,
 à demone sublimem raptum Ioanni
 Baptistæ conviciatum esse, cumque tan-
 quam capite truncatum, probris appe-
 titisse, ita vociferando : Tu me vincis,
 & exercitui meo insidiaris. Hi vero
 qui aderant, cum, ut credibile est, in-
 gens omnium studium esset de hoc bel-
 lo, ut aliquid novi audirent ac dicerent,
 obstupefacti diem in charta perscripse-
 runt ; eoque ipso die prælium factum
 esse, haud multo post ex iis qui præ-
 lio interfuerant, didicerunt. Atque hæc
 quidem in hunc modum gesta esse di-
 cuntur.

Κεφ. κέ.

CAPUT XXV.

Περὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τῆς ἀγίας ἀμβροσίου πατρῷσις, καὶ
 τῆς φωνῆς ἐν Θεσσαλονικῇ καὶ διήγησις τῆς ἀγίας τετέτε-
 ρων καὶ ἁγιοματῶν.

De Beati Ambrosii in loquendo libertate,
 quâ usus est erga Imperatorem Theodosium:
 & de cæde Theſſalonicensium. item de aliis
 rebus à sancto illo viro præclare gestis.

Μετὰ τὴν εὐχρίως καθάρεισιν, ἀφι-
 κόμηθ' εἰς μεδιόλανον ὁ βασιλεὺς,
 ἦεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εὐξόμηθ' ὡς δὲ
 ἀεὶ ταῖς ἡμέραις ἐγχετο, ἰσθῆντο Ἀμβρο-
 σιῳ ὁ τῆς πόλεως Ἰπισκοπῳ καὶ λαβό-
 μηθ' τῆς ἀλεργίδ' Ἰπι ἔ πληθους, ἐπί-
 χες, ἐφ' ἂν ἀνδρὶ γ' ἰσθ' ἀμαρτίας βεβή-
 λω, καὶ τὰς χεῖρας ἡμαγμῆρας ἕκκ ἐν δί-
 κῃ ἔχοντι, ἔθεμίον ἀεὶ μελανοίας, τῆς
 τῆς ἱερᾶ Ἰπισταίνεν ἄδ' ἔ, ἡ μυστηρίων θεῶν
 κοινωπείν ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τὸν ἱε-
 ρεῖα τῆς παρῆσις, σύνως γεγονώς, ἰσθ-
 σρεφεν, ἰσθ' τῆς μελανοίας κελῆμηθ' ἦν
 δὲ τῆς ἀμαρτίας ἀεὶ φασίς τοῖα δ' ἐ βεθε-
 ρίμας ἔ ἡγμένεα τότε τῷ παρ' ἰλλυριοῖς
 στρατιωτῶν ἡνιοχῳ τὸν οἰνοχόον ἀγχερῶς ἰδῶν,
 ἐπέερεσσε καὶ συλληφθεῖς, ἐν φρερᾷ ἦν
 ἐπιστήμου δὲ ἱπποδρεμίας ἐπιτελεῖσθαι
 μελλήσας, ὡς ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἀγωνίαν
 ὁ Θεσσαλονικέων δῆμῳ ἐζήτει ἀφίεσθαι
 ὡς ἔδ' ἐν ἡνυεν, εἰς χαλεπὴν κατέσθη σά-
 σιν καὶ τελευτῶν, τὸν βεθερίχαν ἀνεῖ-
 λς· ἔ ἐπεὶ τὰ δὲ ἐμνησθη, εἰς ἀμετρεον ὄργην
 ἐμπεσῶν ὁ βασιλεὺς, ρητὸν τῶν περὶ συ-
 χανόσιων δριμύτων ἀναρρηθῆναι ἀεὶ σέτα-
 ξεν ἔντεσθεν δὲ πολλῶν ἀδίκων ἐνεπλή-
 σθη φόνων ἡ πόλις· ἔξενοι τὲ γ' αὐτῶνα
 ἀεὶ ἀπλευσάντες, καὶ ἔξ ὁδ' ἀφικόμηθ'.

Post Eugenij necem, Imperator Me-
 diolanum ingressus, orandi causâ ad
 Ecclesiam processit. Cumque ad fores
 venisset, occurrit ei Ambrosius civitatis
 Episcopus. Et apprehensa ejus purpu-
 ra coram omni multitudine : siste gra-
 dum, inquit. Homini enim ob delicta
 profano, & manus injustâ cæde pollutas
 gerenti, ante pœnitentiam actam sacrum
 limen intrare non licet, nec ad sacrorum
 mysteriorum communionem accedere.
 Tum vero Imperator, sacerdotis liber-
 tatem admiratus, ad se rediit, & pœni-
 tentiæ stimulis compunctus abscessit.
 Peccati vero hæc fuerat occasio. Bu-
 thericus eo tempore Magistri militum
 per Illyricum pincernam, auriga amore
 ejus captus, de stupro sollicitaverat; eam-
 que ob causam comprehensus, in custo-
 dia tenebatur. Cum autem nobile equo-
 rum certamen in Circo edendum esset,
 populus Theſſalonicensis postulavit, ut
 is tanquam ad illud certamen necessa-
 rius dimitteretur. Sed cum nihil profi-
 ceret, gravissimam seditionem commo-
 vit: ac postremo Buthericum ipsum in-
 terfecit. Eâ re nuntiata, Imperator in-
 credibili irâ successus, certum nume-
 rum eorum qui obvij fierent obtruncari
 præcepit. Hac occasione civitas, mul-
 torum Innocentum sanguine completa
 est. Etenim peregrini, qui recens eo ap-
 pulerant vel terrestri itinere advenerant,

præter expectationem statim comprehensi sunt. Multaque tum acciderunt miseratione digna, inter quæ & istud. mercator quidam pro duobus filiis qui comprehensi fuerant, semetipsum offerens, rogabat, ut ipse quidem necaretur, filii vero abirent incolumes. Et pro huius beneficij mercede, quidquid habebat auti, militibus pollicebatur. Illi calamitatem hominis miserati, pro altero ex filiis quem vellet, supplicationem ejus admiserunt. Utrumque vero dimittere, haudquaquam sibi tutum fore dixerunt, eo quod numerus deficeret. Verum pater cum ambos aspiceret, flens ac gemens, neutrum ex duobus eximere valuit. Sed dubius ancepsque animi quoad interficerentur permansit, utriusque amore ex æquo flagrans. Præterea famulum quendam frugi, pro domino suo, qui tum ad mortem ducebatur, libenti animo occisum esse accepi. Horum igitur malorum, & aliorum complurium, quæ tum, ut verisimile est, acciderunt, causam Imperatori adscribens Ambrosius, cum ab aditu Ecclesiæ repulit, & à communionem removit. Imperator vero peccatum suum publice in Ecclesia confessus est: & toto illo temporis spatio, quod ipsi ad prænitentiam præstitutum fuerat, tanquam qui in lectu esset, Imperiali cultu minime est usus. Quin etiam legem tulit, ut qui principis iussionibus oblequuntur, in tricesimum usque diem differrent supplicia eorum qui capite damnati essent. Eo scilicet consilio, ut interjecti temporis spatium Imperatoris iram leniret, & imminuto jam furore, locus miserationi ac prænitentiæ relinquere-tur. Porro Ambrosius iste, multa quoque alia gessit, sacerdotali officio digna, quæ, ut verisimile est, solis eorum locorum incolis nota sunt. Inter egregia autem ejus facinora, istud quoque auditioe accepi. Moris erat, ut Imperatores intra conseptra altaris in Ecclesia consisterent, honoris causâ à populi multitudine separati. Quod ex assentatione, vel ex disciplinæ corruptione profectum esse Ambrosius animadvertens, locum Imperatori in Ecclesia assignavit ante cancellos altaris: ita ut Imperator quidem plebem: ipsum vero Imperatorem sacerdotes in Ecclesia præcederent. Hanc egregiam ordinationem

A ἀδοκῆτως ἤλωσαν· καὶ πάθη ἐλεεινά συνέ-
βη, ἐν οἷς καὶ τόδε· ἔμπορος ἀντι τοῦ
παίδων αὐτῶν συλληφθέντων, προσπαγα-
γὼν ἑαυτὸν, διαθανεῖν ἐδέητο· ὅθεν δὲ
σώζεσθαι καὶ μισθὸν τῆς χρευσίας οὐκ
εἶχε· ἀπέβητο τοῖς στρατιώταις· οἱ δὲ
τὸν ἄνθρωπον τῆς συμφορᾶς ἐλεήσαντες,
ἀντὶ ἐνός ἑ ἂν ἐλείψαι τῶν υἱῶν, τὴν
ικεσίαν προσέειπον· ὅθεν δὲ δύο ἀφείκει
ὡς ἐπιλείποντο· ἔδωκεν δὲ, ὅτι ἀντι-
δωκὸν σφίσιν ἔφασαν· εἰς ἀμφοτέρους δὲ
βλέπων ὁ πατήρ, ὀλοφρονέμενος τὴν
καὶ κλαίων, ἐδέετο τὴν αἴρεσιν· ὅθεν
ἀλλ' ἄπορον εἶσθε τεθνήκασι διετέλεστον,
ἐκάλειρε τὸν φίλτρον ἐπίσης νικῶν· καὶ
οικέτω δὲ ἀγαθὸν ἐπιθυμῶν τότε, αὐτῶν
δεσπότη ἀγομένους πρὸς τὴν σφαγὴν,
ἀναιρεθῆναι πρὸς τοῦτον δὲ καὶ ἐπι-
ρων, ὡς εἶκος, συκνησεσάντων κακῶν, ἐπι-
νώμει· Ἀμβροσίῳ τὸν βασιλέα, τῆς
ἐκκλησίας εἶρε, ἔ ἀκοιωνῶν ἐποιεῖ
δημοσίᾳ δὲ καὶ αὐτὸς τὴν ἀμαρτίαν ἐπὶ
τῆς ἐκκλησίας ὁμολόγησε καὶ πάντα τὰ
C οὐκ ἐνταῦθα αὐτὰ χρόνον εἰς μετάνοιαν, ὡς
γε πενήτων, βασιλικῶ κόσμῳ ὅτι ἐχρησα-
το· καὶ νόμον προσέταξε, ὅθεν διακουμέ-
νες τοῖς ἑ βασιλέως προστάγμασι, ἐν
τριακοστῇ ἡμέρᾳ ἀναβάλλεσθαι τὴν πτω-
χίαν τῶν ἐπὶ θανάτῳ καταδικασμένων
ὡς καὶ τὸν ἐν μέσῳ χρόνον, μαλακῶσαι τὴν
ἑ βασιλέως ὀργὴν, ἔ ἑ θυμὸν ἠλαττω-
σοντο, ἐλέω καὶ μετὰ μελέᾳ ἡμεῶν χρο-
νον Ἀμβροσίῳ ἡ τῆτος, πάντα μὴν καὶ
ἀλλὰ κατάρθωται ἀξία ἱερωσύνης, ἀ με-
νοῖς ἑπιχωρεῖ καὶ τὸ εἶκος ἐγχεσθαι τῶν
D δὲ ἑπισημοτάτων αὐτῶν ἔργων, καὶ τὰ
ἐπιθυμῶν ἐβῆ ἢ ὅθεν βασιλεὺς ἐν τῶν
ἐρημίῳ ἐκκλησιάζει, κατ' ἑξοχὴν τῶν
οὐκ ἐν τῶν λαῶν κεχωρισμένους κολακίαν
δὲ ἡ ἀταξίας εἶναι τῆτος σινιδῶν, τὸν ἑ-
ναὶ βασιλέως ἐν ἐκκλησίᾳ τῆτος, τὸν πᾶσι
τῶν δρυφάκων ἑ ἱερατεῖς· ὡς τὸ
μὴν λαῶν τὸν κρατῆρα τὴν πρὸς τὴν
ἔχων αὐτῶν δὲ ὅθεν ἱερέας πρὸς τὴν αὐ-
ταῦτων δὲ τῶν δόξῃ πρὸς τὴν ἐπίσημον
Theodosius

θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς, ὅ οἱ μὲν ταῦτα ἐκρά-
 τῶσαν καὶ ἐξέκεινε νυκτὶ φυλακισμένῳ ὄρῳ-
 μῳ· τὰ τε δὲ ἄνδρος καὶ τὸ δὲ ἔργον
 ἀξιωματιόμιστον περιλαβεῖν τῇ γραφῇ,
 ἀναγκαῖον εἶναι μοι δοκεῖ· ἔλλω τις τῶν ἐν
 τέλει, τὸν γραλιανὸν ἐλθοῦσιν, καὶ ἔπατος
 ἀνάξιον ἀπεκάλει καὶ γραφὴν ἐπὶ τέτοις
 ἰσομείνας καλεῖσθαι θανέν· ἀγομῆς δὲ
 αὐτῆ ἐπὶ τιμωρίᾳ, ἤκεν Ἀμβρόσιον εἰς τὰ
 βασίλεια, περὶ αὐτῆ δεινόμενον ὑπὸ σπα-
 ρδῆς δὲ τῶν αὐτῶ ἐπεκλυούτων ἀγομῆς
 γραπῶν περὶ θείαν κλησίαν, οἷας εἰώθασιν
 οἱ βασιλεῖς ἐπιθελεῖν, τερπικῆς ἰδίας χά-
 ρου, καὶ δημοσίας, μηδενός τε τῶν ἐπιταῖς
 βασιλικαῖς πύλαις τεταγμένων μνησθῆναι,
 ὡς καὶ καὶ ὄντι, ὑπεχώρησεν ἐλθὼν δὲ ἐπι-
 τὴν πύλιν ἢ οὐδὲ θῆρας εἰσῆγον, ἔλαθε καὶ
 στυγερότων τοῖς κλησίοις, καὶ περὶ τὴν κα-
 τὰ φύσιν, καὶ δὲ γραλιανὸν καὶ τῶν ἀμφὶ αὐτὸν
 ἀνυποτάκτων εἶπεν, εἰ μὴ περὶ αὐτὸν σωτήριον
 ὑψίστου βασιλείας ἐξέσπασεν, τὸν ἐπιθε-
 νάτω ἀγομῆρον ἐλθοῦσιν· καὶ μὴν, ἀλλὰ
 καὶ περὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων τῆς ἐκκλησίας,
 καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν ὑπὸ αὐτὸν κληρικῶν,
 σπουδαῖον ἀγῶν ἐγένετο ἐν πολλῶν δὲ τῶν
 αὐτῶ καὶ ὁρθωμένων, τὰ δὲ μοι εἰρησῶ, εἰς
 ἀπόδειξιν ἧς εἶχε διὰ Θεοῦ περὶ οὗτοῦ κρα-
 τείας παρρησίας.

A Imperator Theodosius comprobavit, &
 successores ejus postea confirmarunt ;
 atque ex eo tempore in hunc usque
 diem observati eam videmus. Eiusdem
 viri istud quoque memorabile facinus
 huic operi inferere, necessarium duxi.
 Quidam religione Paganus, sed digni-
 tate conspicuus, Gratianum conviciis
 laceraverat, & patre indignum appella-
 verat, ob idque in judicium vocatus,
 capitali sententia damnatus fuerat. Qui
 cum ad supplicium duceretur, Ambro-
 sius pro illo intercessurus ad palatium
 perrexit. Sed cum Gratianus studio
 B atque impulsu eorum qui ipsi insidia-
 bantur, spectaculo venationum sese ob-
 lectaret, cujusmodi ab Imperatoribus
 edisolebant, privatae, non autem publicae
 voluptatis causa; nec ullus eorum qui
 ad palatii fores constituti erant, adven-
 tum ejus Imperatori nuntiaret, utpote
 intempestivum, discessit. Cumque ve-
 nisset ad portam per quam bestiae indu-
 cebantur, latenter unà cum venatori-
 bus introgressus est: nec prius remisit,
 nec Gratiani & aulicorum ejus obsecra-
 tionibus cessit, quam extortâ ab Impe-
 ratore indulgentiâ, qua morti addictus
 liberaretur. Idem portò in observan-
 dis legibus Ecclesiasticis, & in clerico-
 rum suorum disciplina diligentissimus
 fuit. Atque ex multis quae ab eo sunt
 praeclare gesta, haec breviter à me dicta
 sint, ad declarandam ejus libertatem,
 quae erga Imperatores propter Deum est
 usus.

Κεφ. κς'.

Περὶ τοῦ ἁγίου δονάτου ἐπισκόπου εὐρωπίας, καὶ περὶ τοῦ
 θεοτίμου σκυθῶν ἀρχιεπίσκοπου.

CAPUT XXVI.

De sancto Donato Euroeae Episcopo, & de
 Theotimo Scytharum Antistite.

ΚΑΤὰ τῆτον δὲ πολλοὶ πολλαχῆ τῆς οἰκ-
 μένης ἐν ἐπισκόποις διέπεσον, ὡς δὲ
 νάτω ὁ εὐρωπίας τῆς ἡπείρου· ὡς δὲ πολλὰ τε καὶ
 ἀλλὰ τε θαυμαστά μαρτυροῦσιν οἱ ἐπι-
 χόμοι μάστιγα δὲ τὰ περὶ ἀναίρεσιν ἐδρά-
 κων, ὡς περὶ τὰς καλεσμένας χαμαιγε-
 φύρας περὶ τὴν λεωφόρον ἐφώλδου, καὶ περὶ
 βλά, καὶ αἰγας καὶ βόας, ἰππους τε καὶ ἀνθρώπους
 ἐξήρασαν· καὶ γὰρ ἐξίφθη ἡ δόρυ φέρων,
 καὶ δὲ ἄλλο τί βέλθη ἔχων, ἐπὶ τῆς τὸ θη-
 εῖον ἦλθεν· ἀλλ' ὡς ἦσθε, καὶ τὴν κεφαλὴν

D Eodem tempore in diversis orbis
 partibus multi inter Episcopos eni-
 tuerunt. Ex his fuit Donatus, Euroeae
 in Epiro Episcopus : quem cum alia
 multa admirabilia perpetrasset, ejus loci
 incolae testantur ; tum illud praecipue
 quod in draconis interfectione gessit,
 qui circa locum quem Chamagephyras
 nominant, juxta aggerem publicum lati-
 tans, oves, capras, & boves, equos item
 atque homines rapiebat. Neque enim
 ille gladium, aut hastam, aut aliud
 quodlibet telum gestans, hanc beluam
 adortus est. Sed cum draco adventum
 B b b b b

illius sensisset, & tanquam impetum in A
 eum facturus, caput extulisset, ipse ex
 aduerso ejus stans, signum crucis in acre
 digito depinxit, & in illum exspuit. At
 draco spuito in os accepto, statim concidi-
 dit: & mortuus jacens, nihilo minor ser-
 pentibus illis apparuit, qui apud Indos
 esse memorantur. Incolæ certe, octo
 boum jugis in proximum eum campum
 cum extraxissent, concremarunt, ne pu-
 trefcens aerem inficeret, & pestem ipsis
 afferreret. Huic Donato sepulchrum est
 illustris Ecclesia, quæ ab ipso cognomen
 accepit. Iuxta Ecclesiam fons est vberri- B
 mus, quem Deus precibus ejus annuens,
 illic edidit, cum antea non esset. Erat
 enim is locus prorsus aridus. Nam cum
 ipse aliquando ex itinere illuc ad-
 uenisset, & hi qui cum illo erant, aquæ
 penuriâ torquerentur; humum manu
 fodiens, Deum orasse dicitur: ac mox
 completa oratione, iagens aquarum
 copia effluxisse perhibetur, quæ ex eo
 tempore nunquam defecit. Hujus
 rei testes sunt qui Isoriam incolunt, vi-
 cum urbis Euroæ in quo hæc ge-
 sta sunt. Iisdem temporibus, Tomi- C
 tanorum & totius Scythiæ Ecclesiam
 Theotimus gubernabat, vir in mona-
 stica Philosophia innutritus; quem
 Hunni Barbati qui circa Istrum habita-
 bant, virtutis causâ admirantes, Deum
 Romanorum vocabant. Divina quippe
 miracula in illo fuerant experti. Fertur
 sane, cum ille aliquando juxta regio-
 nem Barbarorum qui illic erant iter
 faceret, ex aduerso occurrisset quos-
 dam qui eadem via pergerent Tomi-
 Cumque ejus comites, tanquam mox
 perituri lamentarentur, ipse ex equo
 desiliens Deum oravit. Tum vero
 Barbari nec illo, nec comitibus illius,
 nec equis è quibus descenderant con-
 spectis, prætergressi sunt. Porro cum D
 Barbari illi crebris incurfionibus Scy-
 tas vastarent, eos quamvis suo ingenio
 feri essent, ad mansuetudinem tra-
 duxit, conviviis illos excipiens, & mu-
 neribus demulcens. Hac de causa
 Barbarus quidam cum illum opulen-
 tum esse suspicaretur, per insidias
 comprehendere molitus est. Et pa-
 rato ad id laqueo, scuto innixus, uti
 solebat cum hostes alloqueretur, subla-
 ta dextra laqueum Theotimo injicere
 parabat, tanquam eum ad se & ad con-
 tribules suos attracturus. Verum in
 A
 ως ἐφορμήσων Ἰξάνεσησεν, ἀνιπέσσωσιν
 αὐτῷ εἰς σαυρῆ σύμβολον τὸν αἰετα π
 δακτύλῳ καλεσημανεῖ κ' ἐπέπισε τὸ δε
 τὸν σιελονεῖς τὸ σῶμα δεξάμυρον, ἀνίκα κα
 ἴπεσε κ' νεκρὸν κείμυρον, ἔμειον τῆ παρ
 ἰνδοῖς ἰσορεμύρων ἐρπέτων διεφάνη τὸ μέγ
 θ' ἀμέλεισι ὡς ἐπυθόμω, ἑσθ' ἐργα
 σιν ὀκλῶ εἰς τὸ πλησίον πεδίον Ἰξάνεσα
 ἴες αὐτὸ οἱ Ἰπχάελοι, καλέκωσιν, ἴπας
 μὴ διασαπέις, τὸν αἰετα λυμανέται, ἐλοι
 μῶδη νόθον ποιήσῃ δονάτω ἢ τέταταθ' ἴ
 εἰν Ἰπίσημ' ἐκλήεθ', οἰα' ἀπ' αὐτῶ
 τὴν ἐπονυμῖαν ἔχων πῆσι τῶτον ἢ πηγὴ ὑδα
 τῶν πολλῶν, ἡ ἐσθ' ἔτερον ἔσαι, εὐξάμω
 αὐτῶ, τὸ θεῖον ἀνέδωκεν ἢ μὴ γδ' ὅτι ἰ
 χῶρ' ὠανηλῶς ἀνδρῶθ' Ἰξ' ὁδ' οἰοετα
 δε ποσε ἐνθάδε ὠξάμωθ' ἴπας, λέγε' τῶ
 ἀμφ' αὐτὸν ἴπασα ὑδα' ἴπασα ταλαπυρ
 μένων, τῆ χειρὶ τῶ γῆν λαχίνας εὐξάμω
 ἄμα ἢ τῆ εὐχῆ, ἀφθονο ἀναδύσαι ὑδα
 καὶ Ἰξ' ἐκείνης μὴ διαλιπεῖν ἀλλὰ τῶνδε μὴ
 μάρτυρες, οἱ τὴν ἰσωρίαν οἰκῆτες κάμω ἐ
 ργιας, καθ' ἢν τάδε σωεῖθ' ἐν τέτρωτῶ, τῶ
 μεως κ' ἄλλης σιυθίας τὴν ἐκκλησίαν ἐπι
 πῶπευε θεότιμ' σιυθης, ἀνῆ ἐν φιλο
 φία τεραφείς. ὄν ἀγάμενοι τ' ἀξίησι ὠ
 τὸν ἴσρον ἔννοι βάρβαροι, θεὸν ῥωμαίων ἀν
 μαζον κ' γδ' δὴ κ' θεῖων ἐπ' αὐτῶ πῶματων
 ἐπῶραθησαν λέγε' γῆν ὡς ὁδουὶ ὠ
 ὠξά τὴν ἐνθάδε βαρβάρων γῆν, ἑσθ' ἴπασ
 ἐνακλιαν τὴν αὐτῶ ὁδὸν Ἰπί τῶμ ἐλαύνον
 ἴες ὀλοφυσμένων ἢ τῶ ἀμφ' αὐτοῖς ἀν
 ἴκα δπολεμῶν, δποβάς Ἰ ἴπας, πῶξά
 οἱ ἢ βάρβαροι μῆτε αὐτοῖ, μῆτε ὅδ' ἐπ
 μένεις, ἢ ὅδ' ἴπας ὡν ἀπέδωσαν τερατάμ
 νοι, παρέδωραμον ἐπεὶ ἢ πολλὰ κ' ἐπίπ
 ἐνακοποιῶν ὅδ' σκύθας, φύσα ἴπασ
 ὄντας, εἰς ἡμερῶτα μέεβαλεν, ἐσθ' ἴπασ
 δῶρεσι φιλοφρογῶμεθ' ἐντεῦθεν ἢ βαρ
 βαρῶ ἀνῆ ἑσθ' ἴπασ ἑσθ' ἴπασ, ἐπ
 βάλεισεν αὐτὸν ἐλεῖν καὶ βεγῶν ὠ
 σκευάτας ἀσπίδι ἐπερειδόμενον, ὠ
 εἰώθει τοῖς πολεμίοις διαλεγόμενοι
 ἀναχῶν τὴν δεξιάν, ἀκοντίζεν ἐπ' αὐ
 τὸν τὸ χροῖνιον ἐμελλεν, ὡς ὠξά αὐτῶ
 καὶ ὅδ' ὀμοφύλης ἐκλύσων ἄμα δὲ τῶ

Ἀπαιρήσει, ἀναλέταμένη ἡ χεὶρ πρὸς τὸν ἀέ-
ρα διέμενε· καὶ ἔπειτα ὁ βάρβαρος
τῶν ἀοράτων ἠφειθή δ' ἐμύρ, εἰ μὴ τῶν ἄλλων
ἀνιέσθων, ὡς ἐπὶ τὸν Θεὸν ἰκέτο· οὕτως
θεόπη· Φασὶ δὲ κομήτω αὐτὸν διαμῆναι
καθ' ὃ ζῆμα φιλοσοφῆν ἀξιάμην· ἐπε-
ὶ δ' οὕτως λίον ἢ τὴν διαίταν· τροφῆς δὲ, ἔτι τὸν
αὐτὸν, ἀλλ' ἐν τῷ πενήνῃ ἢ διψῆν τὸν καιρὸν
εἰσεταί φιλοσόφου γὰρ ἦν οἶμα, καὶ τέτοις πρὸς
χρείαν, ἔτι διὰ ῥαζώνων εἰκέν.

A ipso conatu, manus illius in sublimē
extensa, ita ut erat permansit. Nec prius
invisibilibus illis vinculis liberatus est
Barbarus, quam aliis intercedentibus
Theotimus Deum pro illo orasset. Ajunt
porro cum perpetuo comam aluisse,
quo habitu philosophari primum insti-
tuerat. Visu autem fuisse admodum re-
nui, & tempus sumendo cibo non idem
semper habuisse, sed cum esuriret forte
aut sitiret. Est enim, meo quidem ju-
dicio, proprium Philosophi, pro necessi-
tate, non ex luxu, illis cedere.

CAPUT XXVII.

Κεφ. κζ.

Περὶ τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου τοῦ ἑπισκόπου κυπρῶν, μερικῶς τῶν
κατ' αὐτὸν διήγησις.

B De sancto Epiphanio Episcopo Cyprī: &
rerum ab eo gestarum compendiosa
narratio.

Περὶ ἧς τὸν χρόνον, ἢ Ἐπιφάνιος
ἐκ τῶν κυπρίων ἐπισκόποις μετροπόλιν ὄν-
τι μόνον τὰ πρὸς τὴν πολιτείαν ἔπαινον ἔπι-
δοῦναι ἀπέδειξεν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα
ζῶντος αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὴν πύμν
τὸν ἀνδρα ὁ Θεὸς ἐπέλεξε· ὄψον αὐτῷ γὰρ,
ὃ μὴ ἀειδίον ὑπέσχετο, λόγος ἔστι τὰ τὰ φω-
αὐτῷ εἰσελθὼν δαίμονας ἀπελαυνεῖν,
καὶ ἰασεὶ πνᾶς γίνεσθαι ἐν ᾧ δὲ ζῶν ἐτίγ-
χανε, πολλὰ θαύματα αὐτῷ ἀναβῆ-
σι τῶν γεμῶν εἰς ἡμᾶς ἐλθόντων, ἐκεί-
νος μέγιστος ὢν πρὸς δευτέρους, ἢ
παραγίσις, ἢ ἄλλως δυσυχισαίσις, ἐπει-
δὴ πάλαι τὴν ἐστία ἀνάλωσεν, εἰς δὲ οὐκ
ἐπαθά τοῖς τῆς ἐκκλησίας χεῖμασι· πλεί-
στα δὲ ἦν πάντοθεν γὰρ πολλοὶ τὸν πλε-
τον εὐσεβῶς ἀναλίσκειν πρὸς θεοῦ, καὶ
ζῶντες τῆ ὑπὸ αὐτὸν ἐκκλησία παρεῖχον,
καὶ τελευτῶντες κατελίμπανον· ἐθάρρην γὰρ
ὡς οἰκονομικός, καὶ θεοφιλής ὢν, κατὰ
γνώμην αὐτοῖς ἀνάλωσεν τὰ δῶρα· φασὶ δὲ
γὰρ ποτὲ ὀλίγων ἐτι λειπομένων χεῖμα-
των, χαλεπῆναι τῆς ἐκκλησίας τὸν οἰκο-
νόμον, καὶ ὡς δαπανὸν αὐτὸν μέμφα-
σαι τὸν δὲ, μὴ δὲ ἔτιως καθυφέιναι πρὸς
οὐκ ἐνδεεῖς φιλομάρτυρον· ἐπεὶ δὲ πάν-
τα ἀνάλωτο, ἔπαισις τις τῷ δωμα-
τίῳ ἔτι δῆθεν ὁ οἰκονομῶν, βαλάνιον

P ER idem tempus in metropoli in-
sula Cyprī Epiphanius Episcopatum
gerebat. Quem non solum vitæ con-
versatio illi utrem ob virtutes reddidit,
verum etiam miracula, quæ Deus ho-
nore illum afficere volens, ipso adhuc
superstite, & post obitum ejus edidit.
Mortuo enim illo, id quod viventi non
contigerat, ad sepulchrum ejus dæmo-
nes etiamnum fugari, & morbi quidam
curari dicuntur. Dum autē in vivis super-
esset, multa illi miracula tribuuntur. Ex
quibus istud ad noticiam nostram perve-
nit. Cum liberalis esset erga egenos, qui
vel naufragio, vel alio quopiam casu ad
inopiam redacti essent; quoniam facul-
tates suas jam pridem omnes absumpse-
rat, Ecclesiæ bonis, ubi opus erat, pro-
lixè abusus est. Erat autem opulentis-
sima ejus Ecclesia. Multi enim ex va-
riis orbis partibus, qui opes suas in pios
usus impendere studebant, & supersti-
tes ejus Ecclesiæ eas præbebant, & mo-
rientes eidem relinquebant. Confide-
bant enim illum, utpote qui probus
dispensator, Deique amantissimus esset,
res ab ipsis donatas ex ipsorum senten-
tia ac voluntate erogaturum. Quodam
igitur tempore, cum pauca admodum
pecuniæ superessent, ajunt Ecclesiæ
æconomum succensuisse, eumque tan-
quam prodigum reprehendisse. Illum
vero ne tum quidem de solita erga pau-
peres munificentiâ quidquam remisisset.
Omnibus autem consumptis, repente
nescio quis ad cubiculum, in quo de-
gebat æconomus, accedens, sacco in
Bbbbb ij

in quo multi erant aurei nummi, in manus ei tradidit. Cumque nec is qui dederat, nec is qui miserat nosceretur, videreturque merito insolens, quenquam in tanta pecuniæ legatione latere velle, tum vero universi id Dei opus esse judicarunt. Aliud præterea quod de illo refertur, commemorare libet. Id quidem ab admirando Gregorio qui Neocæsariensem olim rexit Ecclesiam, gestum esse accepi, & libenter credo. Sed non ideo incredibile videri debet, idem quoque factum esse ab Epiphanio. Neque enim solus Petrus Apostolus mortuum ab inferis excitavit; verum etiam Ioannes Evangelista in urbe Ephelo, & Philippi filix Hierapoli. Multosque tam ex antiquis, quam ex nostræ memoriæ piis hominibus, eadem sæpenu-mero gessisse comperimus. Id autem quod dicere proposui, huiusmodi est. Duo quidam mendici, cum Epiphanium venientem observassent, ut plus pecuniæ ab eo corraderent, alter quidem eorum super solo extensus, mortuo similis jacuit: alter vero prope stans plorabat, simul sodalis sui mortem lamentans, simul egestatem suam querens, quod illum sepelire non posset. Epiphanius vero jacenti requiem precatus, ea quæ ad sepulturam ejus necessaria erant, mendicanti donavit. Flentia erant dixit, cura sepulturam, & plorare desine fili. Neque enim in præsentibus resurget. Quod vero accidit inevitabile ac prorsus necessarium, id forti animo perferendum est. Et Epiphanius quidem his dictis abscessit. Cum autem nemo jam in conspectu esset, mendicus stans jacentem pede pullare cæpit, laudans quod mortuum egregie simulasset. Et surge, inquit: ex labore tuo hunc latum transigemus diem. Sed cum ille perpetuo jaceret, & nihilo plus nec clamantem audiret, nec totis viribus moventem sentiret, concito cursu Episcopum assecutus, fraudem amborum confessus est. Ploransque & crines vellicans, orabat ut socius ad vitam revocaretur. Verum Epiphanius hominem dimisit, hortatus ut id quod acciderat æquo animo ferret. Non enim dissolvere voluit Deus id quod factum fuerat, persuadere omnino volens hominibus, eos qui se tales præbent erga famulos ipsius, ipsi qui omnia audit ac videt, fraudem struere.

πολλῶν χρυσῶν νομισμάτων ἔδωκεν ὡς ἔπειτα ὁ δ' ἄρ' ἢ ὁ πεπομφῶς δ' ἄλλος ἦν, ἔδωκεν ἢ ἄλλο δόξον εἰκότως, ἐπὶ δ' ὅσει τοσούτων χρημάτων ἀνθρώπον ἀγνώστον ἐαυτὸν παρέχειν, τότε δὲ πάντες τὸ πᾶν ἔργον θεῖον εἶναι συνέλασαν ἀλλ' οἷον ἕτερον ἄλλ' ἀπὸ λέγει, καὶ ἀφ' ἡγε- σαδὺς βέλομαι πωθάνομαι τεθνήσκω γῆδ' ἡρησιῶν τῶν θαυμασίων, ὅς παλαιὴ τῶν νεοκαισάρειαν ἐπεπεσπύσσε, ἡ μάλα πειθό- μαι ἀλλ' ἔπειτα τὸ ἀπίστεον, ὁμοίον ἔστιν Β Φανίῳ εἰργάδ' ἐπεὶ ἔ' ἢ μόνῳ Πέτρῳ ὁ δ' ἀπόστολῶν ἡγήρενε κερθῶν, ἀλλὰ καὶ ἰωάννην τὸν εὐαγγελιστὴν ἐν ἐφέσῳ, καὶ Φιλίππου θυγατέρας ἐν ἱερσπόλῃ καὶ τὰ αὐτὰ πολλὰς ἐξέφρα- μένας εὐρεῖν ἐστὶ πολλὰς τῶν παλαιῶν καὶ τῶν Θεο- Φιλῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τῶν τοιούτων, ὁ λέγειν δὲ ἐπὶ ἐπιήρησαν ἄλλ' ὅσοι πῶς πῶχοι ἐπίπῳ τὸν ἐπι- Φανίον, πῶς πῶ κομισαδὺς πᾶσα ἀδύναμι- νοι, ὁ μὴ ἐφαπλώσας ἐαυτὸν τῶν ἐδάφ' ἐκείνῳ δ' ἦθεν νεκρῶν ὁ δ' ἢ, παρεστῶς ἐκλαίει, ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν σωτηρίας θάνατον ὀδυρόμενος, καὶ ἐπὶ τῶν ἰσθμῶν ἀνύλον δύναμις, τὴν πενίαν καὶ ἀκαμ- C Φόρμῳ ὁ δ' ἐπ' ἄνθρωπον, ἐν ἀναπαύσει εἶναι τὸν κείμενον ἡσυχῶ, καὶ τὰ πρὸς τὴν κηδεύου ἐπιήδεια δ' ἐδωκῶς, ἐπιμελεῖ, φησὶ τῶν θα- κρῶν, τῶν ταφῶν, ἡ Παύλου κλαίων ὡς τελευτῶν ἔ' ἢ ἀναστήσει ἡνὶ τὸ ἢ ἐπὶ τῶν συμπεριεπι- αἰσθησάτων, καὶ πάντως ἀποκείμενον δεῖ φε- ρεῖν ἡγναίως ἡ ὁ μὴ, τοιαύτα εἶπαι, παρὸν- θεν ὡς ἢ ἔδ' εἰς ἐφ' αἰνέσει, τῶν ποδῶν κηδεύων τὰ κείμενον ὁ εἰσῶς, ἀμα γὰρ ἐπαπῶν ἄς μάλα Cαφῶς τεθνήσκει ἐμμησῶ, ἐγερῶ σαυτὸν ἐφη, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν τῶν σῶν πόνων ἐν τῶν Φῆ διαξωμεν ἐπεὶ ἢ ὁμοίως ἐκείνο, καὶ ἐπὶ μάλλον ἔτε βοῶν ἢ ἡκεν, ἔτε παύσῃ ἐπὶ κινῶν ἢ ἡ ἀνέλο, δρομαίῳ καὶ ἀλαλῶν τῶν ἱερέων, τὴν σφῶν τέχνῳ καὶ ἐμνησῶ καὶ αὐτῶν τῶν τῶν τείχων τίλλων, ἔδει τοιοῦτο ἔταξεν δ' ἐκείνῳ ὁ δ' ἐπ' ἄνθρωπον, μὴ χαλεπῶς φε- ρεῖν τὸ συμβῆναι παραγινέσας, ἀπέπεμψε τὸν ἀνθρώπον ἔ' ἢ ἀνέλυσε τὸ γεγονός ὁ Θεὸς πάντως οἶμαι, ἔδ' ἄνθρωπος πιστέμενος ἡ αὐτὸν τὸν πάντα ἀκούσῃ καὶ ἐφορώσῃ ἔ' ἢ παλῶσιν, οἱ τοιαύτα σφῶς ἔ' ἢ ἔδ' αὐτῶν ἐξέποιος παρέχοντες.

A

Κεφ. κη'.

CAPUT XXVIII.

Περὶ ἀκακίου Ἐπισκόπου, καὶ Ζήνωνος, καὶ Ἀϊάκτου, Ἐπισκόπων ἀνδρῶν καὶ δειλοτάτων ἐπ' ἀρετῇ.

De Acacio Beroea Episcopo, deque Zenone & Ajace, viris ob virtutem illustribus.

Ἀλλὰ τὰ μὲν, ὡς ἐπιθυμῶ, δεῖ κεῖνε
 Ἀδὲ καὶ ἀκακίου ἐν Ἐπισκοπείοις διέπρεπεν,
 ἥδη πρεσβυτέρῳ τῆν ἐν Βερροία τῆς συρίας Ἐπι-
 σκοπὸν ἐπιτραπέσι· τῆς ἡλικίας μὲν καὶ ἀλ-
 λα φέρεται γραφῆς ἀξία καθὸ τὸν βίον μονα-
 χικῶς ἀσκηθεὶς ἐκ παιδός, ἀκερῶς ἐπο-
 λίστατο τεκμηριῶν δὲ μεγίστης ἐδωκεν ἄρε-
 τῆς, ὡς πάντῃ τὸν χρόνον τὸ ἐπισκοπικὸν
 καλαγωγῶν ἀνεωγμῶν ἔχων, ὡς καὶ προ-
 φῆς ὡρα καὶ ὕπνου, ἀδελφῶς οἷς ἐδοκεν ζήνοις τε
 καὶ Ἀϊάκτῳ αὐτὸν ὄραν· ἀγαμαὶ δὲ τὸ μάλι-
 στα ἠγέρτως ἐδίω, ὡς αἰετὸν πεποιθέναι, ἢ πρὸς
 τὸ ἔτοιμον εἰς κακίαν τῆς φύσεως παρεπι-
 μαζομένη, τῆτι ἐπενόησεν, ὡς τε αἰετὸν Φω-
 ραθῆσεως πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἑξ ἀπίης εἰς-
 ἰούτων, ἐν τῇ συνεχεῖ φυλακῇ, μὴ ἡ ἀμαρ-
 τάνων ἀνδρεί, ἀλλ' ἐν ἀσφαλείῳ ἐναίπραγ-
 μασιν ἐν τῷ τότε, ἐπιστήμῳ ἦσθη, καὶ ζήνων
 καὶ αἰετὸν ἀδελφοί, οἱ δὲ τὸ πρὶν ἐφιλοσό-
 φον, οὐκ ἐν μοναχίαις, ἀλλ' ἐν γὰρ πρὸς
 θάλασσαν, ὅπερ καὶ μαίεμα ἰονομάζουσιν
 ἀμφω δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ δόγμα ἐχρῆ-
 σθαι, καὶ Θεὸν ὁμολόγησαν ἀνδρείως, ὡς καὶ
 πολλακίς πρὸς τῶν ἑλλήνων αἰκιδῆσαι
 χαλεπῶς ἀγὰρ ἑλληνῶς λέγει, ἡ αἰαντα
 γῆμαι μὴ εὐειδέστατην γυναικα, πρὶν ἢ
 μόνον αὐτῇ σινελθεῖν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἵνα
 πρὸς παῖδας ποιῆσαι, τὸ μὲν ταῦτα δὲ
 σωσσίας ἐνεκα τοιαύδε τῇ γαμετῇ δόξα-
 ξάμενον, μοναχικῶς πεπολιτεύσας καὶ τῶν
 υἱῶν, δύο μὲν ἐπὶ τὰ θεῖα καὶ τὴν ἀγαμίαν
 παιδαγωγῆσαι τὸν ἄλλον δὲ, ἐπὶ γάμον
 ἐπεικῶς δὲ, καὶ μάλα εὐδοκίμως τὴν τῆ βο-
 λωλῆς ἐκκλησίαν ἐπεστέπωσε, ζήνων δὲ,
 ἐπὶ νεότητι βίῳ καὶ γάμῳ ἀπαγορεύσας,
 ἐπιμελέσασθαι ἐχρῆστο πρὸς τὴν διακονίαν
 τῆς Θεοῦ. Φασὶ γὰρ αὐτὸν, μάλλον δὲ
 καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα, ἐπισκοπεῖντα τῷ
 ἐν τῷ μαίεμα ἐκκλησίαν, ἥδη γηρα-
 λέων καὶ ἀμφὶ τὰ ἑκατὸν ἔτη οὕτα, μη-
 δεώποτε ἐωθινῶν ἢ ἑσπερινῶν ὕμνων,

Verum hæc quidem ita accepi. Ex
 eodem tempore Acacius quoque
 inter Episcopos claruit, qui Episcopa-
 tum Beroea in Syria jamdudum admi-
 nistrabat. De hoc multa scitu digna
 narrari possunt; quippe qui in monastica
 vita ab ineunte ætate exercitatus, emen-
 datissime vixerit. Istud tamen maxi-
 mum virtutis indicium præbuit, quod
 Episcopale domicilium perpetuo aper-
 tum habuerit: ita ut peregrinis ac civi-
 bus quicumque vellent, cibi etiam ac
 somni tempore videre eum liceret,
 quod quidem maxime admiror; Nam
 vel ita vivebat, ut fiduciam sui semper
 gereret. Vel adversus naturam ad vitium
 proclivitatem sese muniens, istud exco-
 gitavit: ut dum assidue suspicatur se
 deprehensum iri ab iis qui ex improvi-
 so supervenirent, continuas excubias
 agens, ab officio suo nunquam defe-
 cteret, sed honestis actibus semper in-
 tentus esset. Celebres eodem tempore
 fuere Zeno & Ajax fratres: qui initio
 quidem non in solitudine philosophati
 sunt, sed in urbe Gaza juxta mare: qui
 locus etiam Majuma vocatur. Cete-
 rum ambo Catholica fidei assertores
 acerrimi fuere, Deumque forti animo
 confessi sunt: adeo ut sæpenumero à
 Paganis gravissime & crudelissime ver-
 berati sint. Et Ajax quidem pulcherri-
 mam uxorem duxisse dicitur, ac ter
 tantum eum ea rem habuisse, tresque
 ex ea liberos sustulisse: Posthæc vero
 ab uxore, quod quidem ad ejusmodi
 congressum attinet, separatus, monasti-
 cam duxisse vitam. Atque ex filiis,
 duos quidem ad studium rerum Divi-
 narum & ad cælibatum instituisse: ter-
 tium vero ad matrimonium. Ipse præ-
 clare admodum & moderate Ecclesiam
 Borolij gubernavit. At Zeno, cum ad-
 huc juvenis sæculo & nuptiis renuntia-
 set, in ministerio Dei diligentissimus
 fuit. Ajunt certe, immo nos quoque
 ipsi vidimus, eum cum Majumæ Eccle-
 siam gubernaret, jam senem, ac cen-
 tum circiter annos natum, nunquam
 à matutinis aut vespertinis hymnis,
 B b b b b iij

aut à reliquo officio Divino abfuisse, nisi A morbus ipsum detineret. Porro cum in monastica philosophia vitam traduceret, lineam vestem texebat super unicâ telâ. Hoc artificio, & sibi ipsi necessaria comparabat, & aliis subministrabat. Nec cessavit usque ad exitum vite id opus exercere, tamen si reliquos omnes provincie illius Episcopos antiquitate superaret, & Ecclesiam tum populi multitudine, tum divitiis præcellentem regeret. Atque hos quidem Episcopos commemoravi, ut quales fuissent eo tempore Antistites, demonstrarem. Cunctos vero sigillatim recensere, operosum fuerit. Majori enim ex parte boni fuerunt: & vite illorum integritatem Deus testimonio suo comprobavit, eorum preces celeriter exaudiens, & multa per eorum dem patrans miracula.

CAPUT XXIX.

De inventione reliquiarum Abacuc & Michæ Prophetarum. Et de morte Imperatoris Theodosii Magni.

AB hujusmodi viris Ecclesia administrata, laicos simul & clericos ad similes virtutis æmulationem subvexit. Neque vero hæc solum religionem nostram illustrarunt, verum etiam Abacuc, nec multo post eum Michæas, exprimis illis Prophetis, circa id tempus reperti. Amorum autem corpora per divinam in somnis visionem, sicut accepi, ostensa sunt Zebennio, qui tunc Eleutheropolitanae Ecclesiae Pontificatum gerebat. Locus porro in quo repertus est Abacuc, vocabatur Cela; olim vero Ceila civitas dicebatur. Berathlatia vero locus est decem circiter stadiis distans ab urbe: juxta quem locum erat sepulchrum Michæ: quod quidem incolæ ignorantes quid dicerent, monumentum fidelium appellabant, Nephthæemana patrio sermone nominantes. Atque hæc quidem ad Christianæ religionis gloriam amplificandam idonea, hujus Imperatoris temporibus contigerunt. Ceterum post partam de Eugenio victoriam, Imperator Theodosius dum Mediolani degeret, morbo correptus est: statimque prædicatione Joannis monachi in memoriam revocata, brevi se moriturum conjecit.

ἢ ἀλλης λειτουργίας τῆ Θεᾶ κατόπι γρά-
μενον, εἰ μὴ γενόςθ' αὐτόν ἐπέσειν ἐν Φι-
λοσοφίᾳ δὲ μοναχικῇ τὸν βίον ἄγων, λι-
νὴν ἐδῶντα ὑφαινεν ἐπὶ μονήρας ἰσὲς οὐτε-
θεν τὲ τὰ ἐπιήδεια εἶχε, καὶ ἀλλοις ἐχρη-
γεῖ καὶ ἐδιέλιπεν ἀχρὶ τελευτῆς το αὐτοῦ
διέπων ἔργον, καίπερ δευχαιότητι τῶν αὐτῶ
ἔθν' ἱερῶν προέτων, καὶ λαῶ κ' ἡμεῖσι
μεγίστης ἐκκλησίας σωσθῆς ὡς ἀλλὰ τῶν ὁ-
μῶν, εἰς δόξαν εἶν τῶν τότε ἱεραμείων ἐμνη-
σθὴν πάντας ἃ διεξελθεῖν ἔργον ἐπεὶ οἱ πλείους
ἀγαθοὶ ἐγγρόνθ' ἢ τὸ θεῖον ἐμαρτυροῦσι
αὐτῶν βίοις, ἐπικαλυμένον ἐτόιμωσ' ἐπα-
κῆρον, καὶ πλείεσσα θαυματουργῶν.

Κεφ. κθ.

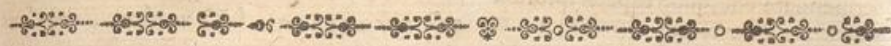
Περὶ τῆς ἐκείνου τῶν χειρῶν αἰσθητικῆς ἐπιγραφῆς τῆς τελευταίας Θεοδοσίου βασιλεως τῆς μεγάλης.

ΥΠὸ ἃ τοιαύτων ἀγομῆν ὁ παῖς ἐκ-
κλησία, σωθῆς ὁμόνοιαν δεστέω, καὶ
ζῆλον ἀνήγε ὅδ' λαὸς ἢ ὅδ' κληρὸς ἢ
μόνα ἃ ταῦτα τὴν ἰρησικίαν ἐσέμωσεν ἀ-
λάκ' ἀβδακῆ, μὲν ἢ πολὺ ἃ τότε κ' ἡ-
χαίας πρὸς σωφρονητῶν ἀπὸ τότε τῶ
χρόνον ἀναφάνειες ἀμφὸν δὲ τὰ τα-
μάλα, ὡς ἐπυθόμω, κ' θεῖαν οὐραθ'
ὄψιν ἀνεδείχθη ζεβένω τῶ τότε ἐπισκο-
πῶν τῶ ἐλευθεροπόλεως ἐκκλησίαν καὶ
γῶδ' καὶ τὸνομα ταύτης ἦσεν κείλα, ἢ πρὶ
κείλα ὄνομα ζομένη πόλις, καθ' ἣν ὁ ἀεὶ
κῆκ' ἐυρέθη καὶ βρεθραθλία χυρὸν ἀμ-
Φι δέκα σάδια τῆς πόλεως διεσῶσ' ἀπὸ
ἃ τότε ὁ μιχαῖς τὰ φθ' ἦν, ὁ μῆμα τῶ
σόν, ἀγνωστῆς ὁ, τι λέγασιν οἱ ἐπιχρῶν
ἐνάλην, νεφθαμμεμανα τῆ παρῶσ' ἡ-
νὴ ὀνομάζοντες ἱκανὰ μὲν εἶν καὶ ταῦτα
πρὸς ἑυκλειαν ἢ χριστιανῶν δόγμαθ'
ἐπὶ τῆς παρῶσ' βασιλείας συσκευασ-
μῶν ἢ τὴν ἐυχρῶν νίκην, ἐπὶ εἰ μεδιολάνου
διάγων Θεοδοσίθ' ὁ βασιλεὺς, ἀφρῶσ' ἡ-
διετήθη ἐννοηθεῖς τε ὁμῶ τῶ ἢ ἰωάννη τῶ
μοναχῶ σωφρονησίαν, ὑφωρῶτο τελευτῶν

ὠνάχει τὸν υἱὸν ὀνόριον ἐν τῇ κωνσταντινουπόλει
μετὰ καλέσατο καὶ ἀναγνώστηρον ἰδὼν,
ἔδοξε ῥᾶσιν ἔχειν, ὡς καὶ ἐπὶ θεῶν ἱπποδρομίας
αὐτὸν παρελθεῖν· ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ἀείρων
κακῶς διαλεθείς, ἐκέλευσε τὰ παιδὶ τὴν θεῶν
ἐπιλέσαι τὸ ἔχοντος νυκτός, τὸν βίον
μετήλλαξεν, ὀλυβρίε καὶ παροισιανῆ τῶν
ἀδελφῶν ὑπαυδούλων.

Itaque Honorium filium quanto cyus ac-
civit Constantinopoli. Quem ubi præ-
sentem vidisset, melius se habere visus
est, ita ut ad Circensium ludorum spe-
ctaculum processerit. Sed post pran-
dium repente ingravescente morbo, fi-
lio mandavit, ut spectaculorum editio-
ni præfideret. Nocte vero insequenti,
ex hac vita migravit Olibrio, & Probino
fratribus Consulibus.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΕΡΜΕΙΟΥ
ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

EJUSDEM
HERMIÆ
SOZOMENI
ECCLESIASTICÆ
HISTORIÆ

ΤΟΜΟΣ η'.

LIBER VIII.

Κεφ. α'.

CAPUT PRIMUM.

Περὶ τῆς διαδόχου τῆς μεγάλου Θεοδοσίου καὶ ὡς ἀνηρέθη ῥωφίῳ
ἰσχυρῶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχιερέων τῶν μεγάλων πᾶσι καὶ τῶν
ἐπισκόπων τῶν αἰρετικῶν, καὶ ἀπὸ σισινίου τῶν ρωατιανῶν
ἐπισκόπου διήρησι.

De successoribus Theodosii Magni: quomo-
do occisus est Rufinus Præfectus Prætorio.
Item de majorum civitatum Episcopis: Et
de Sisinio Novatianorum Episcopo.

Ὡς μὲν ἐστὶν τὰ μάλιστα τὴν ἐκκλησίαν
ἀναξίστες, ἐτελεύτησε Θεοδοσίῳ, ἀμ-
φὶ τὰ ἑξήκοντα ἔτη γεγονώς· ἐν τέτρω δέ,
δέκα καὶ ἑξ ἑβασίλευσε καὶ διαδόχως κα-
τέλιπε τῆς ἀρχῆς, ἀρκάδιον μὲν τὸν πρεσ-
βύτερον τῶν υἱῶν, τῶν πατρῶν ἑθνῶν ὀνώ-
ριον δὲ, τῶν πατρῶν ἑσπέρων ἀμφοῦ δὲ ὁμό-
φρονες τῶν πατρῶν πρὸς τὴν ἰηουδαίαν ἐχθρό-
τητα ἠγάγετο· ὅτε τῆς ῥωμαίων ἐκκλη-
σίας μὲν δάμασον, σείκιον τῆς δὲ ἐν
κωνσταντινουπόλει, νεκταρίον Θεόφιλον δὲ ἐν
ἄλεξανδρείᾳ καὶ φλαβιανὸς τῆς ἀν-
τιοχείας· Ἰωάννης τῆς ἱεροσολύμων ἐν τέτρω
δὲ ἔθνοι βαρβαροί, ὁρμενίας καὶ τῆς παρὰ
ἑσπέρων ἀρχομένης μέρη πᾶσι κατέδραμον·
ἐλέγετο δὲ ὡς λάθρα τέτρες ἐπηγάγετο
ἐπὶ ταραχῇ τῆς βασιλείας ῥωφίῳ, ὁ
τῆς ἀνατολῆς ὑπαρχῶν, ὑποπτικῶν ὡν

Hunc in modum Theodosius, cum
Ecclesiam magnopere amplificaf-
set, ex vivis excessit, annos natus plus
minus sexaginta: ex quibus imperavit
sedecim. Successorem vero Imperii
reliquit, in Orientis quidem partibus,
Arcadium filium natu majorem: in
Occidente autem Honorium. Qui
quidem ambo eandem cum patre fidei
doctrinam secuti sunt. Præerat tunc
temporis Ecclesiæ quidem Roma-
næ post Damasum Siricius: Constanti-
nopolitanæ vero Nectarius. Alexan-
drinam autem Ecclesiam Theophilus
gubernabat: Antiochiæ Flavianus,
Joannes vero Hierosolymis Episcopa-
tum gerebant. Per idem tempus Hun-
ni Barbari Armeniam & alias regiones
Orientalis Imperii devastarunt. Dice-
batur autem Rufinus Præfectus Præto-
rio per Orientem, eos clanculum evo-
casse ad perturbandum Imperii statum: